

CLUB ÉS FOLYOSÓ.

1194021

Biró József

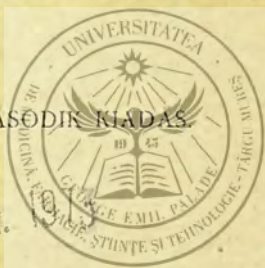
MIKSZÁTH KÁLMÁN

CLUB ÉS FOLYOSÓ

POLITIKAI ÖTLETEK ÉS RAJZOK

MÁSODIK KIADÁS

195 JUN.

EMLEK
SZENTKATOLNAI BIRÓ JÓZSEF
KEDVES SÓGOROMTÓL
CSIKTAPLÓCZAI JÁZÁR JÁSZLÓ

BUDAPEST
RÉVAI TESTVÉREK KIADÁSA

(IV., Váci-utca 1)

1893

BIBLIOTECA INST. PED.

TARTALOM.

	Lap
Haza jön a király	1
A kormány támaszai	8
A kedélyes delinquensek	15
Illetékkiszabási történetek	19
Magyar demokraták	26
Két titkos ügynök	30
Kölcsön a királynak	41
Az amerikai nyulak	44
Közigazgatási történetek:	
I. A koralátfá	48
II. Egy bevett fej	51
III. Egy waggon akta	54
A Lőrincz kalapjai	58
A honatyaság	66
Ne nyitogassuk a történelmet	75
Az álmodozók folyója	80
Törvény és köztörvényhatóság	85
Hogy lesz az ember nagy talentum	89
Egy rab története	97
Milyen a magyar karakter	103
A statisztika	106
A «főpostamester»	113
Milyenek a választók?	119
Skiz. XXI és I	122
Új és régi ember	128
A gyanu	136
Az utolsó olygarcha	147
Miért hallgat a báró?	160
Hunyák Pál	163
A jelölt természetrajza	170
A tályai sötét erdőben	177
A rehabilitált város	188
A Boér legenda Gyergyón	195
A Petőfi-keresők	200
A ninivei kormánybiztos	207
A holt kortes	216

Sajtóhiba:

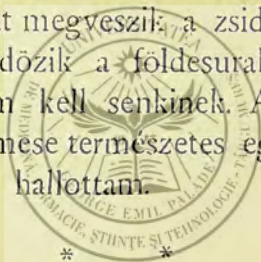
160 lapon a czim olvasandó: Mikre hallgat a bíró *belyett*: Miért hallgat a báró?

EMLEK
SZENTKATOLNAI BIRÓ JÓZSEF
KEDVES SÓGOROMTÓL
CSIKTAPLÓCZAI HÁZÁR HÁSZLÓ

HAZA JÖN A KIRÁLY.

IÚL a Dunán jártam az idén. Szép világ van ott nagyon. Búza terem bőven, vad és népmese. — A búzát megveszik a zsidók és elviszik, a vadat lelövöldözik a földesurak és megsütik. A népmese nem kell senkinek. Azt én hoztam el és leírom a mese természetes együgyűségében úgy, a hogy én hallottam.

Budáról Bécsbe utazott a király s a hosszú úton éhes lett. Győrön túl, Bruckon innen, így szólt a főasztalnokához:

— Van-e valami harapni való, édes szolgám?

Rohan az asztalnok a masina leghátuljára (mert masinán utazott Ő Felsége) a konyhamesterhez.

— Hamar a királynak enni valót!

A konyhamester még nem a szakács, de ha a szakács lett volna is, se tüze, se vize a főzéshez, megállította hát a másinát egy kis falunál és beállította a csárdáshoz:

— Nosza, csináljanak hamar valami jót a királynak.

Csárdásné szép özvegy asszony nekiperdül, a patyolat ingét felgyúri, a szakácskáját felkötöti s egy-két miatyánk alatt ott párolgott a tányéron a fölséges paprikás pörkölt. Vitte is a konyhamester nagy diadallal a király elé.

A király megkóstolta és így szólt az első falatnál:

— Soha még én ilyen jóízűt nem ettem.

A második falatnál hívatta az asztalnokot.

— Megérdemled az elismerést ezért a jó ételért, te is, a ki hoztad, az is, a ki főzte.

S kivett a zsebéből egy dínyei nagyságú karbunkulust.

— Vidd ezt el az özvegy csárdásnének, aztán te magad is válassz valamit.

A főasztalnok-mester nem gondolkozott soká, hanem a csárdásnéét választotta, mert így az övé maradt a karbunklus kő is.

A király tovább falatozott a paprikás pörköltből s mindig jobban és jobban ízlett neki. Hívatta is legott a miniszterelnököt.

— Kedves Tisza! — mondá — régen volt ilyen jó kedvem! Azt akarom, hogy minden magyar ember ilyen pompásan érezze magát. Kivánjon hát valamit a magyarok részére. Tudja, mennyi a kincsem, nem akarok fösvénykedni.

Egy darabig törte fejét, nyomogatta a hom-

lokát, igazgatta a pápaszemét a furfangos Tisza Kálmán, mígnem végre imígyen szólt:

— Felsőleges királyom, nem kívánok én a kincseiből semmit, hanem csak azt kérem, hogy a szent István jobb kezét akképpen becsülje, ahogy eddig senki. Királyasszony nője öntözzön meg mindennap egy-egy rezedavirágot s királyi felséged minden áldott nap szakítson le belőle egy szálat s személyesen tegye első királyunk dermedt kezébe.

— Szívesen. Miért ne? — ígérte a király — magam is tisztelem a dicső elődöt. Mindenben meglészen a kívánsága, kár hogy olyan csekély.

De alig eresztette el Tisza Kálmánt, berontott nagy hűledezve az osztrák miniszter, a ki künn az ajtókilincsen hallgatódzék idáig:

— No hiszen szépen vagyunk. Minek ígérte meg felséged? Istenem, istenem, ezentul már Buda lesz a birodalmi székváros.

— Hogy-hogy? — csodálkozék a király. — Hiszen erről egyetlen szó nem sok, de annyit sem ejtettünk

— Görbén jár ám a Tisza esze, felséges úr. Tudta ő mit akar. A szent István dermedt kezébe mindennap személyesen tesz fölséged egy rezedaszálat, melyet a királyné mindennap személyesen öntöz meg.

— Hát van ebben valami rossz?

— Van ám, mert a szent István jobb kezét nem szabad Budáról elvinni, csak egy nap s ekkor

is csak Pestre a processióval. Ebből tehát az következik, hogy felségednek Budán kell laknia állandóan, hogy a rezeda-szálat mindennap elvihesse a holt kéznek, s királyné asszonyunk sem mozdulhat el onnan többé, mert öntöznie kell.

— Ördögös Tisza! — nevetett jóízűen a király. — Megint becsapott! . . . Hanem ha már így van, én nem sokat bánom s ti is jól teszitek, vágjatok hozzá jó képet.

S ezzel megint vigan falatozni kezdett a paprikás pörköltből, szemei vidoran ragyogtak, arcza szépen kigömbölyödött.

A masina prüszkölve rohant odább-odább. Piszkos barna füstje fódrosan röpült a kövér szántók felett, keresztül a nevető réteken, a zugó erdők közé, hol a fák elkapkodták fátyolnak.

A király ki-kinézett az ablakon s elbáméskodott a vidékre: «Istenem, de szép ez az én édes hazám!»

Hanem a következő szempillantásban egyszerre elhalványodék, kifordult kezéből kés és villa, megrázkódott, összeesett.

Villámként ment a hír és ijedtség. «Jaj, az istenért, valami baja lett a királynak!» Rohantak oda az udvariak, miniszterek, orvosok, szolgák. Mi történt? mi történt? Mitől lett a király oly hirtelen rosszul?

Az üterét tapogatták, a szívverését hallgatták, morogtak, tanácskoztak az orvosok, de csak nem birta egyik sem megösmerni a betegségét. (Doktor-könyvekben híre nyoma nincsen.) Ha már a bajt sem ösmerték, a gyógyítást még úgysem tudhatták. «Hátha az étel volt megmérgezve?» sutogtak az udvari urak, de a beteg király nemes szívüen tiltakozott az ellen: «hiszen a főasztalnok kóstolta meg előbb, hát akkor ő is rosszul volna».

Hogy im a doktorok bölcsesége kurta lett, kihirdették mindenfelé, ki a király betegségét eltalálja, azt kap, a mit a szeme, szíve megkíván.

Egy félóra múlva arra ment egy ősz ember s kérdezte, miért ez a nagy ijedelem, és mi az oka annak, hogy a masina megállott?

Mikor megmagyarázták neki, vigan mondá:

— Én már kitaláltam a király betegségét és meg is gyógyítom.

Megörültek, s tízen is siettek a király elé vinni.

Útközben össze is verekedtek rajta, hogy melyik viszi be, és hogy melyik hallotta legelőbb az öreg ember biztató szavait.

— Nem szükséges a király szemei elé mennem — szólt az öreg apó. — A miatt ne essék emberhalál, hogy ki visz be.

— Micsoda, kend nem akarja a beteget megnézni? — csodálkoztak az orvosok és udvariak.

— Nem, csak azt mondják meg, mikor lett rosszul, milyen időtájon?

— Este szürkületkor.

— Meg tudnák a helyet mondani?

— Épen egy hídon mentünk akkor át.

— Ez az! — kiáltott fel az öreg ember. Ez a híd a Lajtha hídja volt. A dolog nagyon is világos.

— Majd meglássuk — hitetlenkedének emezek.

— A király nemde paprikás pörköltet evett?

— Hát aztán?

— Egy falatot betett a szájába a hídon innen, s ez még a magyar királynak egészségére vált volna, de a másik szempillantásban a hídon túl, mikor a paprikás falatot lenyelte, már ekkor ő felsége osztrák császár volt, s a paprikás hús nagy betegségbe ejtette.

Nagy szemeket meresztettek erre az udvariak, «persze, hogy így van» s indították rögtön a masinát a határra visszafelé. Magyar levegőben mindjárt nem lett a magyar királynak semmi baja.

Kár, hogy mikor aztán jobban lett, mégis csak Bécsbe mentek vele. Udvari tanácsa összejött iziben és azt határozta: «ha a császárnak megárt az, a mit a király tesz, a császárnak nem ajánlatos betartani azt, a mit a király ígért.»

De a császár nem adott semmit a tanácsadókra, nyomban elrendelte, hogy a budai palotát építsék nagyobbra.

És most ennyiben van a dolog. Építik a várat, nagy sürgés-forgással. Építik, építik, míg csak meg nem unják. Kilenczvenhét pallér a téglákat rakja, ezerszáz napszámos váltig adogatja. Harminczács fűrészel, húsz kovács kalapál s ezalatt a kertben kilencz kertészlegény rezedákat ültet.

A KORMÁNY TÁMASZAI.

RÉSZÜLJÖN el az olvasó a legrendkívülibb do-
logra. Egy oly fölfedezésre, mely megdöb-
benti az egész kormányt és felnyitja az olvasó
világ szemeit.

Ilyen eset nem fordult elő még az annálék-
ban. De hadd kezdjem a kezdeténél.

Valami apró dolgon disputáltunk össze a kedves
kis unokahúgommal, Annával; olyasfélén, hogy
Daudet írta-e a «Nábob»-ot, vagy Jókai?

Abban állapodtunk meg, hogy a vesztes fél
egy üres lapot ad a névaláírásával, a mibe joga
van azt írni be a nyertesnek, a mit akar.

Én vesztettem, Anna kapta a fehér lapot,
de nem azt írta be a gonosz, a mit én óhajtot-
tam volna (hogy t. i. tartozom öt holtom nap-
jáig szeretni), hanem a következő furcsa kíván-
ságot csapta a nevem fölé:

«Alulírott kötelezem magamat az én Anna
unokahúgom számára az összes Budapesten meg-
elenő magyar lapokra előfizetni.»

(Milyen bolondos kívánság! Hát nem jobb
lenne neki egy font czukedli?)

Tudta, hogy nem szeretem az újságokat, azaz a praenumerálást. Meg akart bosszantani. Jól van. Mint gentleman eleget teszek a kívánságnak aprólékos szigorúsággal.

Elmentem a polgármesteri hivatalba kijegyezni az összes lapok jegyzékét, aztán nyakamba vettem a kiadóhivatalokat és szerkesztőségeket.

Nem történt velem semmi emlékezetes egész odáig, míg jegyzékemben a «Hirharsona»-hoz nem értem.

«Hirharsona!» Soha sem hallottam erről a lapról semmit!

— Apró heti lapocskának kell lennie, — mondá egy ismerősöm.

— Úgy rémlik előttem, — találgatta egy másik, — hogy a «Hirharsona» egy kormánypárti néplap.

Nem bánom én akármilyen. Föl volt jegyezve nálam a szerkesztőség utcája és házszáma, tehát oda hajtattam.

Egy külvárosi ház második emeletén csakhamar megtaláltam az ajtót a nagybetűs papirtablátskával: A «Hirharsona» szerkesztősége és kiadóhivatala.

Egy magas termetű, kecskeszakállu urat találtam ott, a ki éppen kávédarálással foglalkozott a divánon ülve.

— Mi tetszik? — kérdé hanyagul.

— A «Hirharsona» szerkesztőségét keresem.

— Ez az, — mondá közömbösen és felállott, abba hagyván a darálást.

— Talán épen a tisztelt szerkesztő ur?

— Igen is, — szólt kedvetlenül, de még mindig udvariasan.

Gondoltam magamban: «No majd mindjárt festek én az arczodra nyájasságot».

— Előfizetni jöttem a «Hirharsoná»-ra.

— Előfizetni? — dűnnyögte s bizonyos megdöbbenéssel fürkészte arczomat majd nyersen hozzá tette: Előfizetni jött? Mit akar ön ezzel?

— Én istenem, mit akarhatnék egyebet, mint az ön becses lapját jártni.

Összefonta kezét mellén s arcza hirtelen kedélyes kifejezést öltött.

— Teringette! Ez igazán szép öntől, de lássa, uram, én nem az az ember vagyok, a kit anyagi szempontok vezetnek. Én előre is kijelentem, hogy az nem önnek való lap. Talán valami más lapot ajánlhatnék? Ön egészen máskép néz ki, mintsem bevehetném olvasómnak. Én a ködmönöknek írok, uram.

— Nem az én számomra rendelem a lapot — feleltem.

— Ugy? — sóhajtá szomorúan. — Akkor is sokkal jobb lesz a «Heti Krónika». Pompás kis lapocska. Melegen ajánlom.

— Arra már előfizettem.

— Ah! Igen? Nos, ez esetben az én lapom egészen fölösleges, mert egyenlő tartalma mind a kettő, csak hogy az enyém drágább.

Csodálkozásom tetőpontra hágott. Soha sem láttam még szerkesztőt, a ki lebeszélte volna az előfizetőit. Rendkívüli tünemény ez!

— De uram, — mondtam, — én végre is előfizetni akarok. Itt a pénz! Kérem a nyugtát.

— Nem, nem, — dadogta s görcsösen kapaszkodott meg az íróasztala sorompójába. — Nem engedem előfizetni. Most már csak azért is lelkiismeretbeli dolgot csinállok belőle. Semmi esetre sem fogadom el a praenumérációt.

— Ejh, — törtem ki bízszankodva, — ön túlságig viszi a szerénykedést. Nekem semmi közöm az ön lapjához. hogy milyen. Nem bánom én akármilyen.

— De beláthatná, könyörgöm

— Én nem látok be semmit. Én elvesztettem fogadáson, hogy az összes lapokat megrendelem, tehát meg is rendelem, punktum. Kérem a nyugtát uram.

— Lehetetlen az, — kiáltá a szerkesztő siránkozó hangon.

— Ne csináljon kérem tréfákat, mert kijövök a béketüresből.

Erre a szavakra alázatos lett és sunyi. Hajszálai az égnek meredtek, bajusza lekonyult s

apró ravasz szemeiben mintha egy köny csillant volna meg.

— Ne tegyen tönkre, — nyöszörögte — Családos, gyermekes ember vagyok, uram. — (Kezeit összekulcsolta könyörögve.) Álljon el a szándékától!

— Hogyan? Hát meg van ön bolondulva? Tönkretenném azért, mert előfizetek?

— Nem vagyok megbolondulva! Higyje meg, nem vagyok de

— Beláthatja, hogy nem tágíthatok, ha egy gentleman fogadást vesz, be kell váltania.

— De ön egy családot tesz tönkre, Koldusbotra juttatja. Az élő istenre esküszöm

Izgatottan jár-kelt a szobában s én szánakozva néztem szegényt.

— Adja becsületszavát, hogy el nem árul, — folytatta szakadozottan. — Belátom, hogy öntől csak egy vallomás szabadíthat meg . . . egy töredelmes vallomás. Esküdjön meg, hogy soha el nem mondja senkinek.

Láttam, örültem van dolgom s megvallom érdekelni kezdett, mi a rögeszméje?

— Itt a kezem, el nem mondom.

— Mert az rettenetes titok, uram.

— Hallgatom önt.

Hozzám lépett egészen közel és óvatosan, körülnézett (épen mint a tébolyodottak szoktak), hogy nem hallgatódzik-e valaki s miután tekin-

tete bekalandozta a fülkéket s járt az ágyak alatt is, rekedt, tompa hangon suttogá:

— Tudja meg uram, hogy a «Hirhasona» nem is existál.

— Nem existál? Hát mért nem mondta ezt mindjárt?

Megfogta a vállamat és zordonan suttogta:

— Nem mondhattam, mert mégis existál.

— Nem értem önt.

— Ez az, épen ez az! A «Hirhasona» szubvencziót huz a kormánytól s ha nem existálna, nem huzna. De mert minden évben csak egyetlen egy számot nyomtatok belőle s azt is csak egy példányban, tehát nem existál.

— Hogyan? Egy számot, egy példányban?

— Nos, igen — hebegte elvörösödve — egyetlen számot, amit a magas kormánynak be kell mutatni s a mire kiutalványozzák a szubvencziót mint élő lapra. Én családos, gyermekes ember vagyok, uram. Ön nem fogja kivenni a falatot szájunkból... öt gyermek uram... öt gyermek! Ön eláll attól, hogy én minden héten nyomassak önnek egy lapot négy forintért

Most kezdtem csak észrevenni, hogy nem egy tébolyodottal van dolgom, hanem egy bölcs-csel.

— De hát nem lennének a lapnak praenumérásai?

— Nem! Vagy nagyon is kevesen. Egy-kettő

akad évenként, de azokat lebeszélem, elijesztem. Ez a szubvencziós lapok sorsa. Kinek kellene egy szubvencziós lap? S minek nyomtatnám? Rontani vele a népet? Én becsületes ember vagyok és szeretem a hazámat.

Egészen elérzékenyült a nagy hazaszeretettől.

— Higyje meg, uram, ha független anyagi helyzetem lenne, egy perczig sem tenném egy perczig sem *támogatnám* a kormányt.

(Azt akarta ezzel mondani, hogy nem venné fel a szubvencziót)

Talán mondanom sem kell, hogy lemondtam a «Hirhasoná»-ról és ismételve megígértem a «kormány támaszá»-nak, hogy egy szót sem szólok: de hát nagyon nehéz elhallgatni ezekben a szomorú időkben, hogy vannak még derék, jó hazafiak.

És a kormányoknak is elkel egy kis figyelemztetés, hogy vigyázzanak az «oszlopaik»-ra.

A KEDÉLYES DELINQUENSEK.

GRÜNWALD BÉLA beszélt el nekem ezt a történetét. Az ő alispánsága alatt történt, az ő pandurjaival.

Igaz, nini . . . hisz már a pandurok sincsenek meg! Becsapódott fölöttük a rozsdás kripta-ajtó örökre. De ez simán történt. Mintha maga a nemes vármegye parancsolta volna meg nekik: «Lépkedjetekek elől, majd én utánatok ballagok». (Mintha ez is csak a parádé miatt történnék.)

Hanem, a mint van, úgy van: késő már a vármegyét siratni, hát inkább keressük meg benne a nevetni valót.

Mondom a pandurokkal történt, még pedig a két legöregebbel, a nagy bajuszú Ostyepka Istvánnal és a híres Vojnik Mártonnal (ne méltóztassék megbontránkozni a neveken, Zólyom megyében vagyunk), delinquenseket kísértek Bábaszék városkából Besztercebányára, számszerint négy darabot.

Bizonyos szivélyes viszony volt ez időkbén foglyok és pandurok között. A rend helyreállítói-

nak nem lehetett okuk gyűlölni a rend felforgatóit, mert belőlük éltek, az üldözötteknek pedig szintén érdekekben feküdt jó lábbon állni a hatalommal.

Az volt hát a bevett szokás, hogy a tolvajok útközben minden korcsmánál megálltak, a kísérőiket megtraktálni, ha pénzük volt. (Az pedig volt, mert loptak.) Pompás, vidám kéljütázások voltak ezek. Egy paradicsomon keresztül érni be a megyei börtönbe. Az igazságnak mind-egy volt, ha egy-két nappal később kapja is meg a zsákmányát, a panduroknak pedig jól esett így, meg aztán (adjunk valamit a humanitásra is uraim) a szegény bűnös is anyaszülte ember; annak is szükséges egy kis öröm.

Vojnik és Ostyepka uraimék fiatal korukban rendesen egy-két fehérlépet is fogtak a társasághoz, hogy aztán a falusi korcsmákban ucczu neki, tánczra is kerekedhessenek, ha a csizió úgy hozza.

De most már megöregedtek. A szerelmei elmarad az embertől az ötvenedik év határánál, mint a kifáradt kutya, hanem a bor, az holtig jó, hű és kívánatos.

Ittak is annyit belőle útközben, hogy már az utolsó stácziónál Ostyepka uram nem bírt a lábán állani, sőt Vojnik Márton uram is ingadozott.

— Vigyétek a puskámat, — hörgé Ostyepka.

Az egyik delinquens levette válláról a terhet s vitte nagy énekszóval a trupp előtt, mint valami proccessziós zászlót.

— Kutya fikom mája! — kiáltá úri dölyffel Vojnik Márton, — hát az én puskámat nem viszitek, mi? Hát mivel nagyobb úr az én Ostyepka komám nálamnál, he?

Egy betöréssel vádolt tót átvette most a Vojnik puskáját, de a két becsipett pandur alatt még így is veszettül mozgott a nyughatatlan anyaföld. Minden lépten-nyomon elestek.

A foglyok tanácskozássra fogták a dolgot.

— Mit csináljunk ezzel a két korhelylyel?

— Szökjünk meg tőlük! — indítványozta az orgazdasággal vádolt zsidó.

— Üssük őket agyon, — mondá a betöréssel gyanúsított tót.

— Csináljunk egy kis virtust, — vágott közbe a lólopásban ludas magyar, — kísérjük be őket úgy, a hogy vannak, a városba. Hadd bámuljon meg minket a vármegye.

— Úgy, úgy, barátocskám, — ujjongott a bankóhamisító sváb. — A felsőség még talán el is engedi a büntetésünket, ha ilyen szépen viseljük magunkat.

Egy szóval oda dőlt el a dolog szótöbbséggel, hogy sem meg nem szöktek a delinquentsek, sem meg nem ölték Ostyepkáékat, hanem

gyöngéden támogatva, fényes nappal, délben be-
kísérték őket Besztercebányára.

Az emberek rajokban csődültek össze a nevezetes látványhoz, melynek híre villámként futotta be a népes város tereit

Elöl a gyolcsos tót ment magasra emelt puskával, hátul a sváb ballagott kevély fejtartással és szintén fegyverrel a vállán.

Közbül a két pandur kacsázott, az egyik a zsidó, a másik a magyar delinquens vállára támaszkodva, egetverő kurjongatásokkal.

Az egész város nagy halotában tört ki. Még az a két szárnyas angyal is mosolyra húzta szét a száját, a melyik a megye erdős-hegyes czímerét czipeli... Csak egyetlen arcz let komorrá.

Mikor a menet megérkezett a megyeház elé, a viczeispán épen az ablaknál volt, onnan nézte és mélyen elszomorodott. (Azóta is folyton ebből az ablakból nézi a vármegyét.)

Pedig bizony ő is megnevezhette volna a dolgot, mert nem esett ki a miatt a világ feneké. Azért a vármegye mégis csak szép és csodálatos volt. Rend volt ott magától is. Ha a pandur csinált hibát, akkor a delinquens vágta ki a becsületet.

Becsület denique mindig volt. Nem kellett menni kölcsön kérni a szomszédba... akarom mondani az *államhoz*.

ILLETÉKSZABÁSI TÖRTÉNETEK.

Bevezetés.

SOKFÉLE szakember ül az országgyűlésen, mióta uralkodó divattá lett, hogy csak egy dologhoz kell érteni, azóta mindenki eltagadja a tudománya többi részét. Horváth Gyula katonatisztekről beszél történeteket, Grünwald Béla Berlinről, Ugron Gábor megmaradt a keleti regék mellett, gróf Bánffy Béla régi erdélyi krónikákat melegít föl, báró Wasmer Adolf tarok esetekkel tartja magát közkedveltségben, Krajcsik Ferencz szerelmi históriákkal grasszál, Darányi Ignác kulissza-titkaival okoz feltűnést, Zalay István borászati sérelmekkel jajgat, Beöthy Algernon szellemes aperçuket gyárt. Egyszóval valami szakmája mindenkinek van, még Szomjas Józsefnek is, a ki örökös háboruban áll a pénzügyczokkal. A mennyi violenczia a mi kedves bátyánkkal történik folyton-folyvást s mindég a pénzügyminiszteri közegek részéről, az valami hallatlan. Az csak úgy lehetséges, hogy Tisza külön titkos

rendeletben kiadja: «Vigyázzatok legkivált erre a Szomjas Józsira, mert az nagy macher.»

Ezer meg ezer esetről tud ő (de nem is beszél másról sohasem). Köteteket lehetne írni azokról az istentelenségekről, a miket a finánczok elkövettek rajta. De ezek mind vérlázító tragédiák. Nem is lehet azokat bolygatnom kormánypárti állásomnál fogva. De különben sem szeretem a szomorú történeteket.

Szorítkozom csupán azokra, a hol a finánczok húzták a «rövidebbet».

Mert ezek az igazi kedves történetek.

Ugy adom hát azokat elő a Muzsa segítségével, mintha a sokát szenvedett honatya maga beszélné.

I. Csodálatos metamorphozis.

A mult tavasszal egy borjut vágattam otthon és egy frisling sertést ölettem.

Minthogy kétfelé lakik a familia, a velem született méltányosságnál fogva a két néhai állat felerészét otthon hagytam, felerészét pedig magammal hoztam Pestre.

Az állomásnál megcsip egy fináncz, kibontja a két állat földi maradványait s arczára kívül a mogorvaság.

— Tudja-e kérem, hogy állatokat csak egészben szabad szállítani?

— Nem tudom.

— Tehát tudja meg!

— Miféle bolond szabály ez?

— Azért van, hogy a mézárások ne károsodjanak.

— Ugy? Értem.

— De már most mi az ördögöt csináljak?

— vakarta fejét a fináncz.

— Hát vegyük a két egészet egynek — szolt a fináncz kissé megkönnyebbülve — csakhogy milyen állatnak vegyük, mikor az egyik fele borju a másik fele sertés?

— Hát vegyük az egészet borjunak.

— Nem lehet. Nem engedhetem. Mit szólna ahhoz a borju?

Egy darabig így kötekedtünk egymással, szilárdan állva mindenik a maga propozíciója mellett, miközben megkínáltam a finánczot egy jó szivarral, miközben ő ismét megkínált a dohányzacskójából szűz gálócsi dohánynyal. (De fölséges dohány volt, de nagy bánata lehetett, a kitől elvette!) A sok huza-vona közt megbarátkoztunk, megkérdeztem hova való fi, ő is visszakérdezett, mire aztán odáig jöttünk a diskurzusban, hogy kár két eleven magyar embernek indulatba jönni két holt állatnak a minemősége iránt.

— Bánom is én! — szolt.

— Nos én se bánom. Ön is enged, én is engedek, hogy valami dülöre jussunk.

— Tessék hát megmondani, mi legyen?

— Tudja mit. Vegyük a két féloldalt egy egész báránynak. A bárány úgy is szelid állat. Nem lesz semmi kifogása ellene.

— Űsse meg a kő! Legyen hát bárány.

S bejegyezte legott ebben a minőségben.

. . . Így lett hivatalosan a sertés és a Manciborju ártatlan bárány a holta után.

II. A jószívűség skálája.

Ezután nemsokára néhány kilo húst küldettem fel magamnak a tisztemmel, meghagyván neki, írja fel a feladási vevényre: tartalma «hal», mert így sürgösebben szállítják a házhoz. Szavamra mondom, nem az az indok vezetett, hogy a haltól nem jár fogyasztási adó.

De természetesen kiszagolták, hogy nem hal. Nem volt halszaga. Felbontották s megbirságotlak hatvan forintig.

De már ez dühbe hozott. Hatvan forint sok pénz! Tizenkét napig kell nekem ennyi pénzért hallgatnom a Házban. Hát már most beszédre fogom a dolgot s hatvan forint árát veszekszem a finánczokra. Legott elmentem a vámházba s találomra benyitottam az első ajtón.

Egy szőke nyurga emberke irdogált ott az asztalnál: előtte adtam ki az első mérgemet, elmondván neki, mikép jártam s milyen lázító

skandalum ez, úgy bánni a becsületes állampolgárokkal. Maholnap kénytelen az ember kiköltözködni ebből az országból.

A fiatal ember végig halgatott szeliden, majd így szólt:

— Igen sajnálom a dolgot, de én csak fogalmazó vagyok, én a birságnak csak a tizedrészét engedhetem el. Hanem méltóztassék bemenni a Nr. 23-ba, ott van a titkár, az elengedheti a harmadrészét.

Nem voltam rest, bementem a 23 ba, ott egy barna csinos külsejű gentleman fogadott.

— Mi tetszik?

Rágyujtottam az előbbi kitéréssemre:

— Hallják az urak! Mit akarnak az urak velünk, becsületes állampolgárokkal? Hát járja ez? Tessék itt a fellázító végzés. Egy pár font nyomorult husért 60 forint birság stb.

A Nr. 23 ura udvariasan dörzsölte a kezét:

— Igaz, igaz, de én csak a harmadrészét engedhetem el, mert én csak titkár vagyok. Hanem méltóztassék bemenni a Nr. 9-be, ott van az osztály-tanácsos, az elengedheti a felét.

A következő perczben már ott voltam a Nr 9-ben. Egy pohos úr piszkálta bent a pipaszárát. Sehogyse akart neki szelelni.

— Mit akarnak az urak velünk becsületes állampolgárokkal? Hát járja ez? Tessék itt ez a végzés stb.

A p^ohos úr barátságosan mosolygott.

— Ne is tessék folytatni. Én szívesen elengedem a birság felét, hanem ha a minisztertanácsos úrhoz méltóztatik fáradni, az elengedheti a kilencztized részét.

Gondoltam magamban: «Ma jó napom van! Így még nem jártam a finánczokkal. Mégis van ezek közt sok jóra való, becsületes ember, s minél följebb, annál jobban vannak megválogatva. Mégis csak nagyeszű ember ez a mi generálisunk!

Régi haragom irántuk mint a napfény sütötte jég megolvadni kezdett, a miniszteri tanácsosnál bekopogtam.

Elmondtam neki az ügyvállást, azt is hogy hozzá utasítottak, mint a kinél joga van a birság kilencz tizedrészét elengedni.

— Igen. igen. És el is engedem önnek. De már az az egytized nem tőlem függ.

Nagy meglepéssel hagytam ott a jószivű miniszteri tanácsost.

Teringette! dörmögtem magamban künn az ajtó előtt. Ezt ugyan szépecskén lefaragtuk. Egy tizedrész! Mi az? Az csak hat forint.

De holla! s tünődve álltam meg a lépcsők-nél. Eszembe jutott a fogalmazó, a kinél először voltam. A fogalmazó azt mondta, hogy ő a birság tizedrészét van jogositva elengedni.

Hátha most mennék el hozzá: hogy engedje

el azt a ő tizedrészét — akkor aztán nem fizetnék egy garast sem.

Vagy tán . . . ötlet ötletet kergetett fejemben. Nini, nini! Meg kellett volna kérdezni a miniszteri tanácsostól, hogy van-e még sok fokozat fölfelé?

Mert ha még van vagy három-négy, akkor az utolsónál nyilván nekem fizetnének valamit.

MAGYAR DEMOKRATÁK.

FLHALLGATOM a hősöm családnevét. Csak a keresztnevét említem. Istvánnak hívják. — Pedig a mi a családját illeti, Hédervári Konttól származik. De ő maga nem fektetett arra súlyt. Egyszer azt kérdezték, be tudná-e bizonyítani, nevetve felelte:

— Én nem, de ti se tudjátok bebizonyítani az ellenkezőt.

Demokrata hajlamai ifjú korában Amerikába vitték. Tíz évet töltött ott.

Mikor visszatért, elhatározta, hogy átidomítja megynkben a közszellemet, megteremti az igazi demokráciát.

Véletlenül velem találkozott először.

— Vannak-e itt a vidéken demokraták? — kérdezé.

— Itt? Nem igen van itt egy sem. Azaz, hogy egy mégis van. Bizonyos Fellner nevű hasonbérő, itt lakik a szomszéd faluban.

— No, azzal megösmerkedem. Mindjárt holnap meghívom.

— Hisz az most nincs otthon. Nemesség után jár Budapesten.

— Hm! szépen vagyunk Magyarországon, — mormogta.

Hanem azért hozzálátott a közszellem átalakításához, gyűlésekre járt s ott demokrata irányban szónokolt, pártot szervezett a kormány ellen, demokratikus eszmékkel a zászlón, cikkeket, brosröket írt.

Én mindig élvezetesen töltöttem vele az időt. Sokat tudott, sokat olvasott. Lelkesedetten beszélt Amerikáról.

— És ön ott igazán jól érezte magát? — faggattam egy alkalommal.

— Kitünően.

— Arra vagyok a legkíváncsibb, milyen pozíciót foglalt el az ottani társadalomban?

— Úgy voltam én ott, uram, — felelt némi büszkeséggel a hangjában — mintha az *első hajón* jöttem volna be.

— Az első hajón? Hát ér az ott valamit, ha valaki az első hajón jön be?

— Hogy a pokolba ne! kiáltá önfeledten. — Több az, mintha az öreg Európában azt mondanám, hogy gróf vagyok.

— Hm! szépen vagyunk Amerikában, — mormogtam.

De azért a mi nagy demokratánk nem vette észre, hogy az ő esze tulajdonképen most is

gentry módra jár, tovább csinálta a demokrata pártot otthon és meglehetősen sikerrel.

Mikor az alispán-választásra került a sor, a demokrata párt ellenjelöltet állított, s ennek volt kilátása a diadalra.

Legalább Babó Gergely uram, a híres lóköető paraszt kortes, menyre-földre esküdözött, hogy az «amerikai ur» pártja győz. Csak már jönne ő maga is, mert ilyenkor itt kell lenni, lelkesedést önteni a többibe. (Babó uram a maga módja szerint értette az öntést.)

Az egész megye ott izgott-mozgott a vármegye háza előtt, megéjenezve vagy lehurrogatva egy-egy érkező hintót, a szerint, a milyen párti ur ült rajta.

Végre feltűnt a láthatáron a mi amerikai demokratánk négy lovas hintaja is s rettenetes éljen viharzott fel nyomában.

Babó Gergely uram a kalapját vagdosta ég felé, széles jó kedvében, aztán agyarára vágván a makrát, odatolakodott a hintóhoz s a hogy a hágcsón lelépett a népszerű nagy úr, ő volt az első ember, a ki a tenyerét belecsapta az övébe.

— *Szerbusz kedves Pista öcsém,* — rikkantott rekedtes, de mégis stentori hangon.

Az amerikai demokrata összerázkodék, vilálmhirtelen visszaugrott a hintájába, nagyot ri-valva a kocsisra:

— Hajts hazafelé! Mindjárt megfulok. Hajts, hajts!

S azóta sok év elmúlt, de környékére sem megy a megyeháznak és közügyeknek.

Az a «szerbusz» egyszerre kifujt a lelkéből mindent, a mit tíz év óta fölszított idegen világok tudományából.

Azaz, hogy bizonyosan demokrata maradt ő ezentúl, is, de csak otthon négy fal közt, a könyvei mellett.

KÉT TITKOS ÜGYNÖK.

1. Nyugta egy németről.

MESÉLJÜK el, hogy a Schulverein két titkos ügynököt küldött Erdélybe; csinálják a mennyire lehet a német szeparatizmust, tanulmányozzák a németiség helyzetét, gravamenjeit s tegyenek otthon jelentést.

Az egyik ügynök, a melyik előbb indult el Drezdából, Schmidt Frigyes úr volt, szőke hórihorgas német, a pomeraniai fajból, Zay úrhoz kapott ajánló levelet Budapestre.

Az ajánló levélben meg volt hagyva Zaynak, hogy ő ismét lássa el ajánló levéllel tovább.

Schmidt úr Budapestre érkezvén fölkereste Zay urat, a ki finom, művelt gentleman, csak az az egy hibája van — hogy nem az a Zay, a kit Schmidt úr keresett; — hanem egy magyar érzelmű Zay.

Elolvasta a levelet s megértette abból az egész tényálladékot, hogy most az ő kezébe egy szép

madár röpült bele véletlenségből. Azt kár volna elszalasztani.

Nagyon nyájasan fogadta Schmidt urat és mindjárt elhozatta bőröndjét is az «angol királyné»-ből. Legyen az ő vendége. Ilyen derék embert nem hagyhat a szállodában.

S ezt elvégezvén, rohant fel a belügyminiszteriumba, hogy bejelenti a fogást Tiszának.

A miniszteriumban azt kérdezték tőle:

— Milyen ügyben jött?

— Politikaiban.

— Tisza most Ostendében van, tehát most nincs politika.

Elment a szabadelvű klubba. Ott bizonyosan lesz valaki az imézó körökből.

Üresek voltak a termek, csak az egyik szöglet asztalnál ült még két bajvivó, tartlit játszva. Beöthy Algernon volt és Krajcsik Ferencz. Mind a kettőt ismerte.

—Hogy játszhattok ilyen veszkedett melegben?

— Hja, mi még valamikor télen ültünk le — mentegetőzött Beöthy Algernon, a sűrűn beirt fekete táblára mutatva.

— Ki van itt a kormány tagjai közül?

— Senki. Azok nem agilis emberek.

— Hát ki csinálja most s dolgokat?

— Tudom is én! Milyen hivatalt akarsz?

— Egy németem van otthon. Azért jöttem, hogy mit csináljak vele?

— Tömesd ki! . . . Quart felsőig!

— Egy titkos ügynök — folytató Zay — a kit a Schulverein küldött.

— Bánom is én . . . quint és egy tercz!

— Tévedésből én hozzám jött.

— Hohó! — kiálta Beöthy, elcsapva a kártyákat s kirúgva maga alól a széket — tévedés . . . hisz ez akkor az én ressortom!

Megtetszett a vállalat Beöthynek, összeültek s megcsinálták az eljárási szabályzatot.

Zay (már t. i. ez a mi Zay-nk) meglehetősen nyhe dolgokat fog neki mondani a magyarokról, hogy tulajdonképen nem olyan fekete az ördög, a minőnek festik s aztán ajánló levelet ad neki Kolozsvárra a magyar érzelmű Kampf Jánoshoz, de hogy útközben valahogy el ne terelhessék, Beöthy maga utazik vele Kolozsvárig (Hisz, úgy is oda szándékozik) s ott *Tisza meghagyásából* nyugta mellett fogja átadni Kampf urannak azzal a megbizással, hogy Kampf János uram ismét küldje valami jó érzelmű német ismerőséhez, hasonlóan szigorú nyugta mellett Enyedre, a ki viszont ilyen módon küldi vagy Dévára vagy Algyógyra s így véges-végig az egész szász-földön. Ne érje a jámbort sehol egy csöpp német levegő sem. Hogy ugyan mit fog az otthon aztán referálni?

Úgy is lett, Beöthy elkísérte Schmidt Fri-

gyest Kolozsvárig is ott átadta Kampf János uramnak a következő irat mellett:

Nyugta I, azaz egy németről, a kit nsgs Beöthy Algernon úr kezéből hiánytalanul átvettem, Kampf János.

Kampf János három napig tartotta ott Schmidt urat tyúkkal, kalácscsal és szép szóval: «Magunk közt legyen mondva, a magyarok jó emberek és szeretnek is bennünket. Higyje meg kedves Schmidt. mi vagyunk a hibások».

Mikor már az ügynök jól ki volt prae-parálva, Kampf úr személyesen kísérte el Enyedre Bohne Máttyás uramhoz s nehogy rajta kerresse Tisza valamikor, kivette róla ő is a nyugtát:

Elismervény. Egy németről, melyet átalakítás céljából Kampf János úrtól átvettem. Bohne Máttyás.

Igy csinálta végig a szegény Schmidt az ő egész tapasztalati útját; vitetett a nélkül, hogy tudta volna; Bohne elszállította Algyógyra Kramer Andráshoz, Kramer András átadta a hazafias Götz Mártonnak, Götz Márton pedig a lelkére kötötte Szászsebesen a derék Moericzkének.

És mindenütt csak azt hallotta, hogy a magyarok egészen a bolondulásig szeretik a németeket. Higyje meg kedves Schmidt, az édes anyánk ölében sem lehetne jobb dolgunk.

Beszéltek neki történeteket, tele tömték adatokkal, a mik mind a magyarok nagyleküségét és vonzalmát demonstrálták.

Mire Moericzke uramhoz ért Szászsebesre, már akkor egészen meg volt fordítva s éktelenül fenyegetőzött az izgatók ellen.

«Mihelyt Drezdába érek, az lesz az első dolgom, hogy magam irok egy broschürt az erdélyi szászok ellen! Majd felnyitom én a Schulverein szemét! Most már mindent tudok.»

S mert már mindent tudott, megírta nyugodtan a jelentését, mit látott, mit tapasztalt s elhatározta, azt személyesen vinni haza. Meg sem áll Drezdáig.

Csak egyetlen egy óhaja volt még.

Ama jeles német hazafiak a kiknél megfordult, mindnyájan egy férfit magasztaltak (né melyiknek a szobájában az arc képe is ott függött), gróf Bethlen Gábort, a küüllőmegyei főispánt. Óh be ritka, csókolni való ember. Az tud csak jól bánni a szászokkal!

No, ha olyan derék ember, bizony nem sajnálja érte azt a kanyarodást, a mi Szászsebestől Szentmártonig hajlik.

Elment Dicső-Szent-Mártonba (most először nyugta nélkül), ott a főispánt kereste, de az nem volt a szállásán; mondták neki, hogy épen megyegyülés van, a főispán ott elnököl.

Hát iszen oda ő is elfér. Eltalált könnyen

a megyeházig s ott föleresztették a hajduk a karzatra.

Érdekes ülésre bukkant.

Épen valami iskolaügy volt szőnyegen. A magyarok indítványozták.

A szászok veszedelmesnek találván az iskola-indítványt, nagy német dikciókat eresztettek meg ellene. Tajtékozó szájjal és heves gesztusokkal szónokoltak.

A főispán csendesen szunyókált, behúzva nyakát a mentéjébe. Néha ásitott közbe egyet-egyet.

Ez így tartott reggeltől kezdve késő délutánig. Mindig dühösebb és dühösebb orátor következett. Irtózatos dolgokat hallott itt Schmidt úr faja elnyomatásáról. Háborgó indulatok nyargaltak idegein keresztül. Lehult szemeiről a hamis szemüveg.

— Hát hol voltam én? — mormogta mint az álomból ébredező — vagy hol vagyok most?

Majd a büszkeség emelgette mellkasát, a mint a szónokok összetörték hazafias frázisok özönében, a méltatlankodás hevületével az indítványt.

Izgatottan várta: mit fognak hát már most a magyarok csinálni? Ni, szólni se mernek! Hogy ülnek ott csendesen szégyenkezve, mint az erőtlen veréb, a kit a sasok támadnak.

Végre ezt is megtudta. Elfogytak a szónokok,

a főispán fölállott s így szólt, a kardját megcsörrentve:

— Ellenzetek nem lévén, ezennel kimondom a határozatot, hogy az iskolaindítvány egyhangulag elfogadtatott, — s ezzel az ülést bezárom.

Mintha ezer kigyó egyszerre szisszenne, úgy zúdultak fel a szász urak:

— Protestálunk! — kiálták. — Hallatlan injuria olyat mondani, hogy nem voltak ellenzettek. Hiszen most hagyta abba a negyvenedik szónok, a ki ellene szólt.

— Az meglehet — mondá a főispán a szájszéleit megrángatva — de én nem értettem meg, mert németül beszéltek.

— Szavazást kérünk! — tomboltak a szászok.

— Sajnálom, hogy nem tudtam, de már késő; a határozat ki van mondva.

— Jogtalanság! Botrány! — hangzott a méltatlankodás zsvaja.

A főispán nyájasan mosolygott.

— Hja, nem tehetek róla. Mutassanak nekem olyan törvényt az urak, a mely azt rendeli, hogy én németül értsek.

S egy darabig még ott várt elmenőben az ajtónál a forma végett, hogy addig kikeresik azt a törvényt.

Aztán re bene gesta szép csendesen hazament s a mint otthon meglátta a Schmidt úr

látogatójegyét (hallotta már híret, hogy ő a quietáncziás német), mihelyt átöltözött, rögtön maga ment őt meglátogatni a vendéglőbe.

Schmidt úr épen azzal foglalkozott, hogy tegnapi jelentését szétszakgatta dirib-darabokra s újat írt, midőn a főispán belépett s a legszebb németiséggel kezdett vele társalogni.

— Hogyan? — kiáltá szemét kerekre s a száját szegletesre nyitva az ámulástól. — Hiszen azt mondta a gróf ma a gyűlésen, hogy nem tud németül?

A főispán ravaszokán hunyorított a szemeivel.

— Hát ön a gyűlésen volt! (Ej, ej, ki eresztette ezt el nyugta nélkül?) Azután hangosan hozzátette: «Tudok németül, hiszen tudok. De lássa, mindjárt elfelejték, mihelyt magamra veszem a mentémet».

* * *

Kitől hallottam én ezt a történetet? fogja kérdezni az olvasó. Hiszen nem igaz ennek a fele se!

Mert ha már lehetséges volna is, hogy akadjon olyan magyar Zay, a ki kiadja magát egy napra *ama bizonyos Zaynak*, az teszi akkor is lehetetlenné ezt a dolgot, hogy honnan támadt volna, a kire útközben szükség volt, *az a négy-öt magyar érzésű szász ember?*

Én magam sem vállalok garanciát e történetért, de ha jól emlékszem, valami drezdai embertől hallottam a vázát — a ki alkalmasint a Schmidt úr jelentéséből komponálta.

De mindegy, ha önöknek nem tetszik a Schmidt ur esete — elmondhatom én a másikat is.

II. A másik ügynök története.

A másik ügynököt Schulze Henriknek hitták, ez is szőke és hórihorgas volt, de a mecklenburgi fajból.

Ennek is Zayhoz volt ajánló levele. De ez az *igazi* Zayt találta meg, — minélfogva sokkal rövidebben végezhetünk vele.

Ez is olyanforma körutat tett: Kolozsváron, Enyeden, Déván keresztül tartott Brassóba az istenfélő Wolf szerkesztő kezelése alá.

Szásztól szászig ment, magyar küszöböt sehol se érintve. Képzeltetni, mikép volt informálva.

Rettenetes dolgokat hallott a magyarok felől, Égbekiáltó erőszakoskodást: milyen türelmetlenek, jogtapodók, mint tiporják el a fajt, hogyan üldözik a német nyelvet s irtják ki a szász gyermekek agyvelejéből.

S különösen egy embert piszkoltak a legjobban, mint a szász faj legnagyobb ellenségét, a rettenetes magyarizátort, valami Nagy István nevű alispánt.

A derék Schulze Henrik úgy képzelte már Nagy Istvánt, mint a mongol Bathu khánt szokás.

Irtózatos vörös fej, nagy, kiálló agyarakkal, rémletesen forgó, vérbe borúlt szemekkel s az övében köröskörül csupa gyilkos török villognak.

Éjjel sokszor álmodott róla s ilyenkor felrettent álmából.

Nem is kellett Wolfhoz mennie Brassóba, már Szászsebesen készen volt a véleményével. Meg is írta a jelentését; biz az rövidre vonva azt tartalmazta, hogy a Schulverein méltóztassék oda működni, hogy ezen ázsiai hordák eltiportassanak. Egy kiáltó szöveget kellene intézni Európa népeihez.

Ezzel a meggyőződéssel ült fel a Brassó felé induló vonatra. Egymaga jutott egy coupéba, míg nem valamelyik szomszéd állomáson öszbe borúlt öreg úr szállt be, két suhancz gyerekkel.

A nyájas képü szeretetremélrő öreg úr csakhamar szóba ereszkedett az idegen útitárssal. Schulze is pompás társalgó volt, kedélyesen fecsegték a hosszú, unalmas úton.

Az ügynök végtelenül megszerette az öreg urat; nemes, tisztult nézete volt mindenben.

— Ezek az ön fiacskái? — kérdé a két pajkos fiúra mutatva.

— Az én pulyáim — mondá szeretettel s megsimogatta mindakettőt.

— Messze tetszik utazni?

— Brassóba.

— Messziról?

— Nem: én itt a szomszéd megyében lakom; Nagy István alispán vagyok.

— Ah! — rezzent meg Schulze s fogai összevaczogtak, de csak egy perczre, mert hamar erőt vett magán s bár már kissé zavartan s fojtott hangon, de folytatá a társalgást:

— Talán valamely közigazgatási ügyben méltóztatik Brassóba utazni?

— Oh nem — szólt az alispán, nyájas szemeit jószágosan pihentetve a kérdezőn — hanem ezeket a kölyköket viszem oda *német szóra*.

Schulze úr lesütötte szemeit, sokáig ült hallgatagon, nem mert az öreg úrra nézni, idegesen fészkelődött, mozgott, míg végre előkeresett a zsebéből egy nagy papírt s darabokra szakgatva, apró kockákban kieregette a coupée-ablakon.

Én nem tudom: de úgy gondolom . . . sőt illendő is volna föltételezni . . . hogy ez a szászsebesi jelentése volt.

KÖLCSÖN A KIRÁLYNAK.

NÉHOL sok a fölségsértési pör, nálunk ritka. Itt legfeljebb az adó miatt adja ki mérgét az ember. De azért még adóhistoria is akadt mulatságos, a «kölcson a királynak».

A nép így nevezte el, mert a nép azonosítja az államot az államfővel. S így szebben is csengett ez az adónem.

Van abban valami tetszetős, hogy a szegény ember ad kölcsönt a leghatalmasabbnak. Ez ingerelte a becsei parasztokat is, mikor a tisztviselő felszólította, hogy írjanak alá ökegyelmeik mennél többet.

— Hát csakugyan rászorult volna a király?
— kételkedének a parasztok.

— Ugy ám, — felelte a mezőbiró. — Azt mondják, hogy a német országait elliczítálják a többi királyok, ha nem fizet. Fizetni pedig nem tud, mert a bankóprése megrepedt s az a lakatos, a ki csinálta, megvakult. Senki sem tudja megreperálni a prést. Nagy a baj Bécsben, atyafiak! Ne hagyjuk a királyt!

Nagy lett erre a lelkesedés Becsén s aláírtak vagy tízezer forintot.

A tisztviselő maga is megsokalta:

— Talán kevesebb is elég lett volna?

— Meg nem árt, az kérem! — vélekedék Dorogi uram, az öreg bíró. — Elkel ám a pénz ő felségének, mert tetszik tudni, minden ilyen dolognál sok az apró kiadás, a mire az ember nem számít. Tudjuk mi már azt.

Denique aláírták a tízezer forintot, de nagy szemeket meresztettek, mikor aztán tavaszkor jött a rendelet, hogy fizessenek.

— Nem lehet az! — felelte a bíró. — Majd eligazítjuk mi azt máskép.

Az adóhivatal azonban nem késett, még keményebben sürgette meg másodszor a kölcsön befizetését.

Visszaírt a bíró megint, hogy másképen szándékoznak eligazítani az ügyet. Ne nyugtalankodjék a tekintetes adóhivatal.

De biz az hovatovább még jobban nyugtalankodék, megindult tehát a becsei deputáció a székvárosba az adóinspektorhoz.

— Nos, mért nem akarnak fizetni? — förmed az rájok.

— Akarunk, kérem alásan.

— Hol hát a pénz?

— Hol vennénk mi annyi pénzt?

— Minek ajánlották akkor a kölcsönt?

— Hogy a felséges királynak öröme legyen!
— felelte Dorogi uram, áthajítva a szűrt az egyik válláról a másikra.

— Na és miképen akarják kifizetni?

— Hiszen épen e miatt jöttünk be, hogy im pénzt követel a tekintetes stajeramt. Úgy gondoltuk akkor, kérem alásan, hogy mi a tízezer forintot, ő felsége iránti tiszteletből, apródonkint *leüljük* a vármegyeházán. Mivelhogy *naponta öt forint*, kérem alásan . . .

Az inspektor dühösen kergette ki a szegény becseieket — pedig a királynak pénznél is becseiebb hódolatot hoztak.

AZ AMERIKAI NYULAK.

REVÉS ember tudja már, mik voltak valaha az «amerikai nyulak». Pedig itt szaladgáltak Magyarországon. Itthon azért hitták őket így, mert szörnyen üldözték a kopók. Bécsben pedig azért, mert nehéz volt őket utolérni.

A Kossuth amerikai tallérjaira alkalmazták ezt a gunyszót, csakhogy ott is, itt is másféle indokolással.

Élt pedig az amerikai nyulak idejében Aradon egy conservativ lelkületű öreg úri ember, névszerint Bíró Bertalan. «Vén svarzgelbnek» csufolták, mert még a szabadságharcz idején sem titkolta, hogy a dynasziához szít. Pedig egy Kossuthtal rokonságban álló Meszlényi leány volt a felesége. Vagy hogy épen azért szított a dynasziához, mert a feleségével akart kötekedni?

Nagy kegyben állt odafent az udvarnál, magas érdemjele volt, sokszor kínálták előkelő hivatalokkal, de mert beteges volt és már nagyon öreg, semmit sem fogadott el s egészen elzárkózva élt csöndes házában, midőn egy nap az a hír

rázta meg, hogy az Imre fiát elfogták a csendőrök és vasra verve vitték Kufsteinba.

Ez a csapás nagyon megtörte; sírt, jajveszékelt, szaladgált fűhöz fához, kutatott, kérdezősködött, miért fogták el a fiát s mikép lehetne kiszabadítani? Míg végre azt a tanácsot kapta, hogy akár miért fogták is el, legjobb lesz, ha személyesen megy föl Bécsbe. Neki ott úgyis csak a száját kell felnyitnia, minden behull, a mit a szíve megkíván.

Felczihelődék az öreg úr s becsomagolta nem csak a mentét és kalpagot, de az ócska fringiót is. Mert ha már neki kezdett, kész elmenni egész a császár színe elé s térdre bórúlni előtte kegyelemért.

De nem kellett. A császár behúnyta a szemét és hátratette a kezeit. A mindenható Kempen miniszter uralkodott. Ő Felsége még a kegyelmezési jogot is ráruházta az efajta ügyekben.

Még oda sem ért vén Bíró Bertalan, Kempent már értesíté a rendőrség, hogy jön s hogy milyen ügyefogyott aggastyán. Felülről is figyelemzették: csínján kell vele bánni, meg kell neki tenni, a mit kér, mert ez egészen jóérzelmű ember.

De elég szívesen is fogadta a miniszter, mikor a madárképű, galambfehér hajú apró emberke egy nap beállított hozzá, eleibe futott, mindkét kezével megrázta a jobbját.

— Oh, oh kedves Bíró! — kiáltá kordialis nyájassággal. — Milyen szerencse!

— Szerencsétlenség, exczellencz! — vágott közbe Bíró szokott hangján éneklő.

— Igaz, igaz, de mikép is lehetséges, én istenem, hogy ilyen derék apának a fia...

— Anyai rész, exczelencz! — böktá oda Bíró Bertalan.

— Ilyen apának a fia ilyesmit elkövessen! — szörnyülködék a miniszter.

Bíró megállt előtte peczkesen mint a czövek, meg sem mocczant, csak a nagy, vastag szemöldöke mozgott idegesen fel és alá.

— És mit követett el a fiú, exczelencz?

— Hát nem tudja kedves Bíró? Azokkal a szerencsétlen «amerikai nyulakkal» trafikált.

— Mik azok az amerikai nyulak, exczelencz? — kérdé siránkozóan.

— Hát nem tudja kedves Bíró? Ama silány papirok...

— Papirok? — sziszegte. — Mit? Papirok? Hát sem nem ágyúk, sem nem bombák exczelencz, hanem papirok? Mit? Hát papirokért fogdossák el gyerekeinket?... Huh! Huh!

Kempen ijedten hőkölt hátra a szaporagesztusai elől.

— No, no, nem kell ezen felindulni. A mit megtehetünk, megteszszük. Aztán máskor tegye meg a kedves fia is a kötelességét.

— És mi az ő kötelessége, exczellencz?

— Az ördögbe is. Föll kellett volna jelen-
tenie azokat, a kik a papirokkal megkinálták.

Az öreg most üveges szemeket meresz-
tett rá, mialatt az arcza paprikaszinűre vált:

— Feljelenteni! — süvítette. — Az én fiam?
Egy Bíró Imre! Huh, huh! Meggondoltam ma-
gam, exczelencz!

— Mit gondolt meg, domine spectabilis? —
kérdé a miniszter előzékenyen.

— Azt, hogy a gyerek... az én fiam...

— Nos, nos?

— Canis mater, csak hadd üljön ott a hol-
van. Alázszolgája exczelencz!

S fringijája hangosan csörömpölt, a mint
sietve elcsörtetett, bevágván maga után az ajtót.

Kempen boszankodva mesélte el egy óra
mulva a miniszter-tanácsban, hogy a magyar
ember, bármilyen párton legyen is, mind rebellis.
Mindössze az a különbség, hogy némelyiket
több, másikat kevesebb ideig kell piszkálni, míg
a «jóézelelműség» lehámlik róla.

KÖZIGAZGATÁSI TÖRTÉNETEK.

I. A korlátfa.

TEGYÜK fel, hogy valamely országuton elromlik egy hídon a korlátfa. Mert ha nem teszszük is fel, elromlik.

A községi bíró észre veszi s így szól magában: (azaz, hogy tegyük fel, mintha így szólna).

— Itt könnyen bedűlhet valami részeg fuvaros lovastól, kocsistól, ezt nem veszem a lelkemre.

S jelentést tesz az elkorhadt korlátfáról az útibiztosnak. Az útibiztos fölterjeszti a dolgot a járási szolgabírónak. A szolgabíró felir az alispánnak, Az alispán átteszi az ügyet az államépítészeti hivatalhoz. Az államépítészeti hivatal kiküldi egy emberét, a ki konstatálja, ha csakugyan el van-e romolva a korlát. Az államépítészeti hivatal embere bejelenti, hogy igenis, a korlát el van törve.

Az államépítészeti hivatal tehát hozzá fog, megcsinálja a költségvetést s fölterjeszti a ministeriumhoz. A ministerium (hol köröszkül megy az ügydarab az iktatón, a titkár és fogalmazó kezén) kiadja a számvevőségnek. A számvevőség jóváhagyja a költségvetést, s újra visszaterjeszti a ministeriumhoz. A ministerium leküldi a vármegyéhez. A vármegye kitüzi az árlejtést. A vállalkozók beadják az ajánlatokat. Ezekre tárgyalást tűznek ki. Letárgyalás után megbizatik valamelyik vállalkozó, hogy haladéktalanul csinálja meg a korlátot.

A vállalkozó magával viszi a helyszínére egy hasáb fát, kifaragja és beilleszti az elkorhadt korlát helyett.

És most már önök nyájas olvasók azt hiszik, hogy a korlátfa meg van csinálva s nincsen többé vele semmi gond.

Ohó uraim, nem úgy van. A községi bíró ő kigyelme jelenti a szolgabírónak, hogy a korlátfa elkészült. A szolgabíró jelenti az alispánnak. Az alispán átteszi az államépítészeti hivatalhoz. Az államépítészeti hivatal kiküldi a collaudálásra egy emberét, a ki megvizsgálja és beterjeszse, ha a beillesztett fadarab megfelel-e a föltételeknek? Vegyük a legjobb esetet, hogy megfelel.

Az államépítészeti hivatal tudomásul veszi megbizottjának jelentését, hogy minden rendben

van, s bekéri a vállalkozótól a költségszámlát. Megállapítja a fizetendő összeget és fölterjeszti a ministeriumhoz jóváhagyás végett.

A miniszterium átteszi a számvevőséghez. A számvevőség jóváhagyja (mert már annak a leírásába csakugyan nem mernék belefogni, ha jóvá nem hagyja) és visszaterjeszti a miniszteriumhoz.

A miniszterium leküldi a vármegyéhez s egyuttal értesíti az adóhivatalt.

A vármegye az egész aktacsomót beterjeszti az államépítészeti hivatalhoz.

Az államépítészeti hivatal approbálja a számlát és most már folyóvá tétetik az összeg.

A vállalkozó az adóhivatalba megy, a hol az ellenőr és pénztárnok aláírják a megbélyegezett nyugtáját és kifizetik.

... De már most csakugyan véget ért a szerencsétlen korlátfa curriculumum — fogják önök mondani.

Ohó uraim, — most jönnek a mellékkiágazásai.

Az államépítészeti hivatal két megbizott embere, az egyik a ki konstatálni járt a hidon mutatkozó hiányt s a másik a ki kollaudálni járt az elkészült munkálatot, beterjeszti az utinaplóját felszámítván fuvarbérét és napidijait. Az államépítészeti hivatal fölterjeszti a miniszteriumhoz. A miniszterium átteszi a számvevőséghez. Vegyük

a rövidebb eljárást és mondjuk, hogy a számvevőség helyben hagyja és visszaterjeszti a miniszteriumhoz.

A miniszterium leküldi a megyéhez és értesíti az adóhivatalt. A vármegye értesíti az államépítészeti hivatalt, az a költség számlát ellenjegyzí, a két megbizott ember elmegy az adóhivatalba, a hol a napidijaikat kifizetik.

És most valahára lekerül a napirendről a közigazgatási forumok tömkelegében vándorló korlátfa.

Csakhogy mit ér? mert noha a legrövidebb eljárást vettük, annyi idő telt ebbe bele, hogy azóta ismét elkorhadt s ezt ismét jelenti a bíró a szolgabírónak, a szolgabíró az alispánnak, az alispán az államépítészeti hivatalnak és így tovább-tovább... örökön-örökre. Amen

II. Egy bevert fej.

Egy elromlott korlátfánál semmivel sem rosszabb téma egy bevert fej.

Mínthogy a bevert fej a Szuhai Márton uram legény fiác, a Péteré s mínthogy Szuhai Márton uram kemény ember, a ki szeret törvényt jární, képzelhetni milyen dühösen rohant a községi bíróhoz.

— Nagy violenczia történt, bíró uram, — lihegte — a Sáska Pista összetüzött a fiammal

és két helyen ütötte be a fejét. Két léket vágott rajta, az akasztófára való, a botjával. Tegyen nekem kegyelmed igazságot.

Biró uram ki sem vette a főségeesen füstölő makrát az agyarából.

— Semmi közöm a kend fiának a fejéhez. Tanulja meg kend, hogy ez kriminális. Keresse följobb az igazságot.

Szuhai uram elballagott az ötödik faluba a szolgabíróhoz.

— Panaszra jöttem tekintetes uram, a Sáska Pista beverte a fiam koponyáját.

— Az meglehet — mondá a szolgabíró — de nem jó helyen jár, mert ez a törvénykezéshez tartozik, menjen a járásbíróhoz.

Szuhai uram fejét csóvált és elment félnap járó földre a városi járásbíróhoz.

— Tekintetes uram, a Sáska Pista beverte a Péter fiam fejét, két léket vágván rajta.

— Az meglehet lelkem, de nem jó helyen jár. Menjen a doktorhoz és az vegyen aztán a fiu fejéről «visi repertumot». Mert formája van ám a dolognak.

Szuhai uramnak most már mindenekelőtt haza kellett mennie a fiáért, a kinek tulajdonában vagyon a bevert fej s harmad napra fejestől elmenni Bélyibe a hol a járási doktor lakik.

— No tekintetes uram, — állított be a doktorhoz, — egy kis munkát hoztam kérem alásan.

Pereskedem a Sáska Pistával, a törvényre adom, mert erősebb volt a fiannál s két helyen szakasztotta be a fejét, majd megmutatom én ő kelmének, hogy a törvény még nálánál is erősebb. Tessék csak megcsinálni a mappát a bevert fejről.

— Rossz helyen jár. barátom, — felelte a doktor, — én megyei orvos vagyok, de ez a törvénytöréshez tartozik. A megye pedig más dolog, mint a törvénytörés. A megye az uraké, a törvénytörés ellenben a királyé. Menjen a törvénytöréshez.

Szuha uram ment hát a törvénytörést megkeresni, a melyik megint egy másik városban székel, az pedig egy napi járó föld innen.

Ott füt-fát kikérdezvén, végre mégis eljutott a törvénytörési elnök elé.

— Az úr legyen az a törvénytörés?

— Én, — mond az elnök mosolyogva. — Mit akar?

— Boszút. Beverték a fiam fejét két helyen. Ott künn van a gyerek, kérem alásan az ambituson. Behíjjam?

— Fölösleges. Mert ha nem tudja, tanulja meg kend, hogy minden dolognak bizonyos formája van.

— Egy hete tanulom, kérem alásan.

— A bevert fejről visi repertumot kell fölvenni.

Igenis, kérem alásan. Hova menjek?

— Menjen kend haza, mert ha kereskedni akar, ahhoz az szükséges előbb, hogy a törvényszéki orvos megnézze, s hogy a törvényszéki orvos megnézze, ahhoz meg az szükséges, hogy utasítást kapjon rá a törvényszéktől. Meg is fogja kapni. Majd intézkedem. Értette kend?

— Igen is értem, kérem alássan, hogvne érteném — mondá Szuhai Márton uram és több mint egy heti szaladgálás után hazakerül, várván, mi fog vajjon történni. Szavát állja-e a törvényszék?

Nem kell hiába várnia. Két hét múlva, mire az orvosnak adott utasítás átmev minenféle ígató, kiadó és kézbesítő retortikon, megjelenik a doktor a helyszínen s fölveszi a Péter fejeröl a látletet — de hasztalan, mert már akkorra a gyerek feje tökéletesen begyógyult.

*

Ilyen különböző apparátusaink vannak nekünk.

Az egyik úgy dolgozik, hogy mire a korlátfa elkészítése rendbe jön, akkorra már elromlik.

A másik úgy dolgozik, hogy mire a bevert fej napirendre kerülne, akkorra már begyógyul.

És mégis azt beszélük: hogy az egyik olyan, mint a másik.

III. Egy waggon akta.

Mikor a bosnyák és hercegovinai lázadás folyt 1875-ben, sokan menekültek mihozzánk.

Becsületes keresztények, a kik a szélcsendet szeretik, valamint jámbor muzulmán hitűek, a kik békében akarják elszívni a pipájukat, aggastyán agák, bégek, asszonyaik, menyek, unokáik, leányaik ide futottak a háború iszonyai elől, csak az életüket hozva magukkal, meg a rajtuk való ruhát. Egész rajok jöttek naponkint és mindent fölettek mint a sáskák.

A magán vendégszeretet takarója nem olyan hosszú, sem nem olyan széles, hogy beérhette volna őket. Ilyen viszonyok közt azt kívánja a nemzetközi illedelem, hogy az állam vállalja el a «házigazda» szerepét.

El is vállalta. Volt még valaról a láda fenekén egy pár millió (már t. i. Rothschild ládája fenekén), ezt elkérték kölcsön és gvakorolták vele a keleti vendégszeretetet: kinevezvén kormánybiztosnak e célra Zuvics Józsefet, a ki, mint a horvát országgyűlés küldöttje, mindig derék jó magyar érzelmű embernek mutatta magát a parlamentben.

Zuvics nagy örömmel és kedvvel fogadta el a kormánybiztosságot. Hogy ne! Nincs annál passzionatusabb dolog a világon, mint a pénzt osztogatni. Ilyenforma hivatalt ki ne szeretne?

Hanem egy kis veszódséggel még az is jár — a mai rendszer mellett, mert minden apró öszszegről, a melyet kiosztott, jegyzőkönyvet kellett fölvennie.

A pénz rémitően fogyott, a jegyzőkönyvek

és mindenféle más irományok rémítően szaporodtak.

Mikor az évi számadásokat beküldte Zuvics, épen egy egész waggont töltöttek be az akták. Lesz bennük öröme a magas miniszteriumnak odafelel.

Húsz számtiszt dolgozott velük éjjel-nappal, ki tudja meddig, míg végre kiszámították hogy a hat milliónyi összegből hiányzik 6 frt 78 kr osztrák értékben.

Nosza küldik rögtön vissza a határszélre Zuvics-hoz az egy waggon aktát: egy pár lattal most még nehezebb, mert ott van az intés, hogy hát a 6 frt 78 kr hol van?

Boszankodék ezen Zuvics egy kicsit s a mikor ráért, megírta a választ:

Soh'se okoskodjanak, ott lesz az a 6 frt 78 kr. valahol. Nem jól nézték át. Mert ő az utolsó krajczárig kiosztotta a hat milliót, hát a 6 frt 78 kr is közte van.

S ezt a választ szépen hozzácsatolta az összes aktákhoz, a miket ismét belegyömöszölt egy waggonba.

A miniszterium megkapta a Zuvics felterjesztését, s a hogy hazahozta, szépen küldte ismét vissza az óriási aktát ezzel a toldalékkal: hogy ha Zuvics József kormánybiztos harmincz nap alatt nem ad kimerítő felvilágosítást a hiányzó 6 frt 78 krról, akkor nem tudom én miféle paragrafus szerint fognak vele eljárni.

Egy nap megint ott volt a waggon az aktákkal. Mindig hat szolgálta szállította kosarakban a vasuttól a kormánybiztos lakására.

Most már dühbe jött Zuvics. Kivette a tárczáját és leolvasott 6 frt 78 krt. s küldte a waggon akta mellett a kormánynak:

«Az ördög disputáljon az urakkal. Itt van a pénzük. Hat forintért csak nem revidiálom át az összes számadásokat, hogy megvakuljak és megöregedjem benne. Inkább én engedek. Ne szaladgáljon többé az a bolond waggon ezekkel az aktákkal».

A kormány kezébe vette hiánytalanul a 6 frt 78 krt, miközben összeráncolta a homlokát és így írt vissza:

«Ohó! nem addig van! Szép volna, ha a hiányzó összeget büntetlenül lehetne becsatolni akármikor. Legyen most már az úr elkészülve a kriminálistra».

Zuvics végkép elkeseredett s még aznap megsürgönyözte, hogy: nem kér többé ebből a mulatságból, lemond.

... Érdekes történet ez: mert azt tudjuk meg belőle, hogy milyen a magyar közigazgatás, ha «erélyes».

Hát még milyen lehet, ha nem erélyes? Legközelebb talán azt is megírjuk.

A LÖRINCZ KALAPJAI.

TE LENCZI, — mondám egy nap Lőrincz barátom mellé letelepedve, ki a «Figaro»-t olvasta a kioszkban — hol vetted ezt a szép kalapot?

A jámbor férfiú letette az újságot, leemelte kalapját a fejről és ő maga is megnézte.

— Na, — szolt, — megjárja no, Kolozsvárott vettem a kalapot.

— Hogy adod nekem?

Ujra a «Figaro» olvasásába merült s csak úgy gépiesen jegyzé meg:

— Rendelek neked egyet.

— Nem, nem — vágtam közbe, mert valóban megtetszett a kalap könnyed és elegáns formája, — nekem ez a kalap kell.

— Öreg kalapot csak nem viselsz. Adj a fejedről mértéket s még ma írok a kalaposnak. Jó lesz?

— Nem ér semmit. Ennek már megvannak azok a bizonyos gyüremlései, a melyek utólérhetlenek. Egyszóval, épen az az állása tetszik nekem,

a mit a viseltesség kölcsönöz neki. Engedd át a kalapot Lenczi . . . no, tedd meg már azt az örömet.

Addig-addig turbáltam az olvasásban, hogy végre is elúnta.

— Isten neki, — szólt némi türelmetlenséggel — látom már, nem hagysz olvasni. Hát neked adom a kalapot, ha . . .

— Parancsolj, kérlek!

— Ha egy újat veszel helyette.

— Szívesen. Menjünk azonnal.

Bementünk Skrivánhoz s Lenczi egy széles karimájú, fehér szallagos szürke kalapot keresett ki magának. Azaz nem nagyon kereste biz ő. Mindjárt ráállott az elsőre, a melyik jó volt. Nincs ő benne semmi, de semmi abból, a mit hiúságnak neveznek. Igaz is, hogy csunya ember, s hanyag öltözködésű, a ki nem adott az asszonyokra semmit, de meglehet, hogy csak azért, mert azok sem törték magukat utána.

(Megjegyzem azonban, hogy ez a jellemzés még a kolozsvári kalap előtti korból van véve.)

Másnap már a Skriván-féle szürke új kalap alól olvasta a szokott órában a «Figarot»-t.

Egy pajzán ötletem támadt, mikor megpillantottam. Mert hiába, hálátlan az ember és a gonosz tettekre hajlandó. Összebeszéltem Szabó Palival, ezzel a tréfákra mindig hajlandó rossz csonttal — s az a kész tervvel menten oda telepedett a Pali asztalához

— Mibe mélyedtél el úgy?

— A «Figaro»-t olvasom — mondá Lőrincz, föl sem pillantva a lapból.

— Ejnye beh pompás kalapod van.

— Hogy mi? — makogta Lenczi szórakozottan.

— Hol vetted ezt a kalapot?

Lenczi boszankodva dobta félre a lapot s ingerült, gyanús tekintetet vágott Szabó Pali felé.

— A kalapomról beszélsz? Hát mit akartok az én kalapommal, he?

S ennek a szelid embernek fenyegető hangja volt e pillanatban.

— Hát már az ember nem is olvashat a kalapja miatt? Hát mi az már ezekkel a kalapokkal? No, mit akarsz hát? — kiadta ki dühösen.

— Ugyan, ugyan, csillapítgatta Szabó Pali, — hát mi bujt beléd? Bántottalak én, vagy mi? Szóltam én hozzád egy rossz szót?

— Mit bántod a kalapomat?

— Bántja a kutya . . . hisz inkább dicsérem. Soha még én ilyen szép kalapot nem láttam. Csupa chic. Van benne valami különös kellem.

— De kérlek, — kiáltott fel a kalapot megvetőleg a márvány-asztalra csapva, — van ilyen Skrivánnál ezer is.

— Tudod mit, Lenczi, add el nekem ezt a kalapot.

— Ne infesztálj, kérlek, mert indulatba jövök. Hát nem mondtam, hogy ezer ilyen kalap

van Skrivánnál. Hát nem tudsz Skrivánhoz menni?

— Nem értesz te ahhoz, Lenczikém. Ezek a gyüremlések . . . becsületesemre mondom ezek teszik meg. Ez a csurgója, aztán ez a beütés a tetején.

— Hagyj békét eféle ostoba beszédekkel.

— Lenczi, ha szeretsz, nem tagadod meg tőlem.

— Eredj Skrivánhoz!

— Édes, kedves Lenczikém — könyörgött neki a gaz Pali — a legszebb kalapot veszem meg neked érte Pórfinál.

— Jól van, — hörgé a csodálatos kalapok tulajdonosa — menjünk, megteszem még ez egyszer, de már sok, a mi sok.

És fölemelte fényezetőn az ökleit.

Elmentek és másnap megint új, még pedig fekete, pörge, beszegetlen kalapban ült Lenczi a locsogó szökőkút tájékán egy törpe ákác alatt.

Most már Palival ketten kerestünk valakit, a ki tovább szője az ingerkedést. Meg is találtuk Ocskoványi Miska személyében.

Kissé gyámoltalan fiú, a ki legfeljebb «öntudatlan eszköznek» használható. Szabó Pali csak arra tanította ki, hogy Lőrincz roppant szenvedélyes kalapcserélő s hizeleg neki, ha a kalapjait dicsérik.

— Jó napot — köszönté a szerencsétlen Ocskoványi. — Ha megengedi? . . .

S leült melléje a székre.

— Hogy van, hogy? Kellner, egy kapuczinert! Apropos hol volt ön a nyáron?

— Sehol, — dünnyögte Lőrincz, ki ma feltűnően viselte magát, sokat kacsingatott a fel s alá hullámzó hölgyekre s bizonyos kaczérsággal feszelt székén, a mi azelőtt épen nem volt szokása. A «Figaro»-t is csak úgy immel-ámmal olvasta.

— Forró időnk van, — szolt ismét Ocskoványi megtörülgetve izzadó homlokát.

— Uhm . . . no . . . meglehetősen, — válaszolta Lőrincz kedvetlenül az őt jellemző mogorvasággal.

— Hanem milyen szép kalapja van önnek . . .

Lőrincz úr szeméit elfutotta a vér, felugrott, mint a megsebzett vad.

— Uram, — kiáltá hevesen, — mit akar ön a kalapommal?

— Én? — hebegte Ocskoványi elsápadva, — se-semmit, kérem . . . Megakarnám ma-magamnak öntől sze-szerezni.

— Ön is! — kaczagott föl mély keserőséggel. — Hát én nekem már most el kell bujdosnom ebből az országból a kalapjaim miatt? Hát mi ez, mondja meg nekem, mi ez?

Csapkodott, hadonászott és káromkodott fék-

telen dühvel. Nagy idomtalan orrczimpái lüktettek, mint a kovácműhelyek fuvói.

— Hát hajadon fővel járjak én már? Uldözött vad legyek, bujdossam önök miatt az erdőkben emberi szem a hol ne lásson?

A szegény Ocskoványi Miska sóbálványnvá ijedt. Tudta is ő, mit vétett!

— De ké-kérem uram.

— Ne kérjen semmit, ne szóljon semmit, — ömlött a Lenczi szájából a méltatlankodás áradata.

— Ön egy ostoba, hiú fiatal ember, punktum.

— Uram, uram türtőztesse magát.

— Igenis. Nem fogom magam türtőztetni, igenis, ön egy hiú fiatal bolond.

— De . . .

— Semmi de, mert tudja meg ön, fiatal ember — s itt a penész-szín görbe-gurba arcza gúnyos becsmérő kifejezést öltött, szemgödrei kidagadtak — hogy ön nem az első ilyféle ember. El kell beszélnem önnek a dolgot.

— Miféle dolgot?

Lenczi láthatólag lehült ezalatt s szürke szemével elkezdett békülékenyen pislogni. Észrevette, hogy ingerült beszédje és gesztusai felköltötték a szomszédos asztalok figyelmét, nagy szőrös kezét tehát gyorsan a szája elé tette és halkán mondá:

— Tudja meg ön, fiatal ember, hogy ez már a harmadik kalap a fejemen három nap óta.

— Ah!

— Ön bizonyosan ismeri Pélyi Gyurit. Ez az ember meglát a fejemen egy kalapot tegnapelőtt és addig kinez, míg eladom neki. Azt hitte a bolond, hogy az az ő fején is úgy fog állni, mint az enyimen ... Láta benne? Mondhatom, pocsékul néz ki. Jól van, odaadtam neki. Megvesz nekem érte Skrivánnál egy más kalapot négy forintért s uram fia, abba meg a Szabó Pali bolondul bele tegnap. Addig öl, addig kunyorál, hogy végre is beleegyezem. S itt van ni, ma meg ön vesz üldözőbe a kalapomért ...

— Nem tudtam, uram, bocsássa meg... szavamra mondom, nem tudtam — mentegetőzik a megriadt fiú.

— No hát, tudja meg most, fiatal ember és ne költekezzék ostoba hiuságból. Lássá, ilyen kalap van száz is, akár Skrivánnál, akár Pórfinál ... higgye meg, mind ilyenek ... hiszen kérem az egész város ilyeket visel, de ne csináljanak maguknak illuziókat — mert azok csak az én fejemen veszik ki magukat ilyen szépeknek.

... És e naptól a Lőrincz természete egészen átváltozott.

Az egykori igénytelen, szerény és munkás ember hetykén sétálgat a váczi-utczán s bizonyos kaczérsággal nézegeti magát a kirakatokban. Minden héten vesz egy új kalapot s azt tanult

gráciával viseli fején. Mintha mondaná a járó-
kelőknek:

«Hej emberek, látjátok ezt a kalapot a fe-
jemen».

Látjuk bizony, de nem csak az ő fején.
Sok sok ember hord nálunk ilyen irodalomban,
politikában és egyébütt.

A HONATYASÁG.

AZ EMBEREK azt hiszik rólunk, hogy nekünk csak az az öt forintunk van. Mondhatom, nagyon csalódnak. Régibb kozák képviselőktől kell eltanulni, mennyi mindent ér a honatyaság, ha az ember jól tudja értékesíteni.

Nekem például el kellett utaznom ezelőtt egypár évvel Erdélybe, igen hosszú utra.

Ötvenkét forintba kerül a jegy ide-oda. Ez éppen öt darab választó és még két forint plus!

Hahó! Lassan a választókkal! Gazdálkodjunk. Különben is feleséges, családos ember vagyok. De meg okos ember, meg vagyon irva, nem fizet a vasuton. Hát ha még ez az okos ember országgyűlési képviselő is! Pedig így is összeesik az néha ritkán.

No, mondom, ez egyszer hasznát veszem a képviselőségemnek, kéretek egy ingyen-jegyet, tehát hajtassunk el a vasutigazgatósághoz.

Belevetettem magam a legelső fiákkerbe s odaérve felkerestem az igazgatót, régi jó barátomat.

— Szervusz! Hol veszed itt magadat? mondá az igazgató nyájasan.

— Egy jegyet akarok Brassóig.

— Miféle czimen?

— Hát a kápviseelői voltom okáért.

— Helyes van igazolványod?

— Miféle igazolvány?

— Kovách Laczitól.

— Mire nézve?

— Arra nézve, hogy téged mikép hívnak és hogy képviselő vagy.

Nagy szemeket meresztettem rá.

— Ugyan ne okoskodj, kérlek... nincs tréfálni való időm.

— Nagyon is komolyan beszélek.

— De hiszen csak ösmersz talán...

— Persze hogy ösmerek, de a szabályok barátom, a szabályok.

— Hát nem adsz jegyet, mi?

— Nem én, igazolás nélkül.

— Hát hova szaladjak én most Kovács Laczi után?

— Hozhatsz tanukat, a kik beigazolják, hogy az vagy, a kinek magadat kiadod?

— Itt vagy te...

— Én nem hiszek magamnak.

Fölháborodva hagytam oda gyermekkori pajtásomat, az igazgatót s ott lent elbocsátottam a kocsimat s adtam neki 2 forintot.

Utközben, a mint gyalog sétálok, találkozom egy ismerősömmel, a ki most a két szárnyat

hordja gallérán, de a ki valamikor szolga volt az országháznál, megkapott a fősvénység ördöge s megszólítottam.

— Bütykös bácsi, ösmer kend engem?

— Hogyne ösmerném a nagyságos urat.

No hát akkor vissza fordulok, eljön kend velem a vasúthoz bizonyítani, hogy én vagyok én.

— Nagyon szívesen.

Nos elvittem Bütyköst. Nagyon tekintélyes külseje van az öregnek. Ez már csak elég bizonyíték lesz.

Az igazgató végig nézte s miután azonosságomat írásban elismerte így szólt:

— No most már rendben vagyunk.

Én egy forintot nyújtam az öreg markába s azzal eleresztve őt, az igazgatóhoz fordultam:

— Most tehát kiadod már a vasúti jegyet?

— Ki bizony, ha elhoztad a fotografiádat.

— Miféle fotografiát.

— Ejh, hát az arczképedet.

— Minek az?

— Hogy a konduktor megnézhesse: te használod-e a jegyet.

— De nekem nincs fotográfiám.

— Vétesd le magadat.

— Arra nincs idő. Holnap délben utaznom kell.

Az igazgató vállat vont.

— Nagyon sajnálom, de a mi szabály, az szabály. Veled sirok de jegyet nem adhatok.

— No már erre formális dühbe jöttem. Becsaptam az ajtót, úgy rohantam le a lépcsőkön. Az utcán belevetettem magam egy fiakkerbe s hajtottam egyenesen Baross államtitkárhoz: «Majd megmutatom én mindjárt, hogy kell az államférfiakat respektálni Magyarországon».

Az államtitkár otthon volt. Izgatottan adtam neki elő a dolgot, hogy mikép bánnak velem az alantas közegei. Hát ezért vagyok én mameluk. Ha már a vasut se tiszteli a meggyőződésemet: ki tisztelje akkor?

— De hát miért jössz hozzám? kérdi az államtitkár gunyosan.

— Miért? Hát hogy te segíts rajtam.

Baross megdörzsölte a kezét.

— Sajnálom, kedves barátom, de nem tudok fotografizolni. A camera obscurat különben is magával vitte Tisza Bécsbe.

— Gábor, Gábor! Lesz még szavazás Magyarországon? kiáltám fenyegetőleg s el akartam rohanni.

Trencsén nagy fia azonban utamat állta:

— Te, adok neked egy jó tanácsot; hiszen neked van fotografiád.

— Valamikor régen volt elég, fiatalkoromban. De szétadtam.

— Hát a képviselőházi albumban?

— Az istenugyse . .

— No látod.

Rohantam a képviselőházba. Ott kinyitották a termeket, az elhagyott folyosókat, a kísérteties buffet-t. Az album ott áll a kis fekete asztalon — de az arczképem nem volt benne. Valami gazember kilopta.

No már most mit csináljak? Mit? Hát legelőször kifizettem a fiakkeremet. (Három pengőt kért az imposztor.) Azután elindultam tünődve a váczi-utca felé.

A méltatlankodás egészen megizsaszott. Olyan voltam már, mint a katona a csatában. Most már azért se hagyom azt az ingyenyjegyet az államnak.

Hát richtig, jön szembe velem Péchy Tamás. No épen jó. Legalább elpanaszolom neki a képviselői méltóság megsértését.

— Tudod mit, — szolt ő, — mert az ilyenekben praktikus ember, — a városligetben van egy amerikai photograph, a ki öt percz alatt levesz. Eredj ahhoz.

— Igaz, hej, fiakker! Hamar egy fiakker.

Hajtattam a városligetbe. Vagy negyven szolgáló és ugyanannyi mesterlegény várta ott a saját képét, sehogysem juthattam a fotografushoz. Minden előretolakodás hasztalan volt. A mesterlegények minduntalan visszataszigáltak.

-- Itt sorrend van uram. Tartsa meg a sorrendet!

Egy félóraig türelmesen vártam, de mikor eluntam, kimentem egy nagyöklü hordárt keresni

valahol. A hordártól beküldtem a névjegyemet, hogy sietős dolgom van, fotografirozzon le izibe.

A fotografus átvette a névjegyet és mosolygott.

Erre aztán észhez jöttem s beküldtem neki öt forintot, mire a fotografus nem mosolygott, hanem letaszította a székről a peckesen ülő szakácsnét s mély bókolások közt jött ki értem.

Egy negyed óra kellett, míg a kép elkészült. Rohantam is vele az igazgatóságához.

— No — mondám az ajtót belökve, nagy lihegéssel — itt a kép!

Az igazgató megnézte azután az ablakhoz ment, ott is megnézte, majd a pápaszemét kereste elő s azon át is megnézte és nevetve adta vissza.

— Ej, kópé, kópé! Rá akartál most szedni. A rövid látásomra számítottál. De megösmertem. Hisz ez a Prileszky Tádé arczképe.

— Becsületemre mondom . . .

— Ne esküdözz, kérlek . . .

Magam is láttam, hogy rossz a kép. Nem hasonlított az hozzám egy csöppet sem; az igazgató könnyörtelen maradt.

-- Hja a szabály szabály!

— Vigye el a pokolbeli ördög a szabályaitokat.

Mit volt mit tennem, újra visszamentem a kocsimhoz s adtam neki 2 frtot, a hordár már előbb egy forintot kapott tőlem. Eddig már 13 frtban volt a jegy.

Quid nunc! Amint ezen tünődném kétségbeesve, egyszerre egy sugár női alak jön ki az oktagon egyik házából.

— Nini a szép Mariska! Az én fiatalkori ideálom. Hophó! Hiszen adtam én ennek egyszer arczképet is.

Utána, amint csak birtam. Utól is értem. Nagyon megörült a viszontlátásnak. Szemrehányásokat tett kecsesen, pajkosan, hogy úgy egyszerre elhagytam akkor réges-régen.

— Pedig ha tudná . . . de a viszonyok . . .

— Igen a viszonyok. Persze, — szólt gunyosan

— De azért higgye meg sokszor gondoltam kegyedre, . . . arczképe megvan nálam . . . valahányszor e képet láttam . . . Oh Mariska! De kegyed tudom nem gondolt reám. Pedig ha jól emlékszem, kegyednek is megvan az én arczképem.

— Meg bizony.

— Ah! sóhajtottam még melegebb hangon. Tehát megvan?

— Nem adnám oda a világ minden kincséért sem. Ereklve az nekem.

— Pedig szeretném kicserélni egy újabbal.

— Nem, soha. Nekem az akkori képe kell. Ugyanaz a kép, melyet annyiszor áztattam könnyeimmel.

Ez ugyan nem biztató, gondoltam magamban, de ha nem adod jó szerivel, hát ellopom, mégis meg kell lenni reggelre az arczképnek.

— Hova megy lelkem, Mariska?

— Sétálok egy kicsit.

— Nem volna kedve velem vacsorázni ma? Megfenyegtetett szép fehér kezével.

— Rossz ember. Miket beszél.

S azután fürkészőleg rám nézett, komolyan beszélek-e vagy tréfálok?

De én komolyan beszéltem.

— Hát majd meglássuk — szólt aztán csengő játszói hangon.

— Tudja mit, vacsoráljunk kegyednél.

— Nem főzetek otthon.

— Nem baj, a vacsorát majd én hozatom Marchaltól, így aztán kölcsönösen leszünk az egymás vendégei.

— Ugy is lett. A vacsorát megrendeltem a Mariska lakására, ki is fizettem, a pezsgővel együtt, 19 frt 50 krba került.

Az ételek igen pompásak voltak, a bor is kitűnően ízlett, de a Mariska . . . a Mariska már igen sokat vesztett, ő nem a régi többé.

Mindegy! a fotográfiát sikerült ügyesen kicsempészennem.

Beletettem a tárczámba.

Majdnem baj lett belőle. Mert Mariska, mikor távoztam, belecsimpeszkedett a nyakamba s valamit sugott a fülembe. Nem árulom el, mit. Gavallér ember nem teszi. De ennek következtében ki kellett nyitnom a tárczámat s abból két tizest

előkeresnem. Remegés fogott el, ha észre veszi ott a képet; de nem vette észre s én post tot discrimina rerum, végre eljuthattam vele az igazgatósághoz.

— No de most már csak kikapom a jegyemet?

Oda ragasztották a képet a jegy egyik oldalára s az igazgató a markomba nyomta irigykedve:

— Itt van ni! könnyü nektek, képviselőknek! Mindent ingyen hajigálnak utánatok. Szervusz! Szerencsés utat.

NE NYITOGASSUK A TÖRTÉNELMET.

RÉT NEMES vitéznek a nevét kapta fel a hír
ő felsége, Rákóczy Ferencz Urunk kurucz
hadaiból. Pedig ugyancsak azóta sem volt a di-
csőségnek alkalmá, hogy olyan magas cenzussal
dolgozzék.

Ikertestvérek voltak Imre és Gábor (a családi
nevüket elhallgatom), mindakettő vakmerő lovag
volt, harcban szerencsés, haditanácsban bölcs,
de különösen Imrét bálványozták a katonái.
Legendáik szerint nem fogta a golyó s a kard
elvesztette életét, ha testéhez ért.

Nem is esett semmi baja, egész 1707-ig. Sit-
kénél azonban a Rabutin ellen vívott csatában
belefuródott egy kartács a lábába.

S most már vége lett volna a legendának,
ha Imre vitéz nem sajnálja vala a villanyozó
hittől megfosztani a kuruczokat. Eltagadta a sebet,
azért fekszik ágyban, hiesztelé, mert a csizma
törte fel a lábát, s a mikor fölgyógyult, azután
is mindég azzal sántított, hogy a sárga csizma
szorítja. (Igy keverik rossz hirbe mindenféle
bolondságért a csizmadiákat).

Hanem sántán is épen olyan vitéz volt s diadalról diadalra szállt híres hóka paripáján, melyet az irigy Bezerédy «Pemetének» keresztelt el.

Nem érte azt többé seb csak még egyszer — de azt már nem lehetett eltagadni.

A Gábor bátyja átment a labanczokhoz. — Ez a seb halálos volt neki.

Tizezer aranyat ígért Gábornak a bécsi udvar és bárói rangot.

Elárulta ezért az összegért a hazát, pedig Gábornak is volt egy szent-amulett a nyakában ezzel a visszafelé is olvasható körirattal: «Sator Arepo tenet Opera Rotas» a kurucz-asszonyok azt hitték, az ilyesmi megóvja a férjeiket a kísértetbe jövéstől.

Imre Kassán vette a megvalázó hirt s magasztelt azt jelenteni a fejedelemnek.

Rákóczy az arczát a tenyerébe temette.

— A legjobb két vitézem voltatok! — sóhajtott szomoruan.

— Én magam harczolok ezentul kettő helyett!

Valóban kettő helyett harczolt, hét csatát nyert egyvégbe, pedig már akkor rossz pénz volt a «pro libertate». Károlyi Sándor nem messze járt már Majthénytől.

Azonban a gyanakvó Bercsényi, a kit hóbor-tos jósa a híres Koncz Márton izgatott Imre ellen, nem győzte leveleiben figyelmeztetni a fejedelmet, hogy Imre is árulásra készül.

A fejedelem nem hitte el egészen, hanem mégis megidézte Sáros-Patakra s ilyen nagylelkű modus vivendit gondolt ki:

— Ha megjelenik, akkor nem bűnös, tehát nem nyakaztatom le; ha pedig meg nem jelenik, akkor azért nem nyakaztatom le, mert nincs a kezeim közt.

Imre már tudta, mit jelenthet az audiendum és nem tette az egyiket sem, sem ő nem ment, sem pedig nem daczolt, hanem átment újra a Dunántulra és addig kereste a labanczokat, míg megtalálta a testvérét, dandárját szétverte, őt magát elfogta és vasba verve küldte Sárospatakra, üzenvén hű emberétől, Bozó Mihálytól, hogy ő maga is nemsokára elmegy s kérve kéri a fejedelmet, ne ölesse meg a bátyját, hanem csak fogságban tartsa. «Nekem is, neki is apró gyermekei vannak,» — írta a levelében — «az, kiknek gyámolra van szüksége.»

Utközben azonban kiszabadították Bozó uram kezéből Gábort a labanczok, a kíséretet lemészárolták, csak ő maga menekült meg s futott egyenesen Sáros-Patakra.

Lőn tehát, midőn két hét multán a semmit nem gyanító Imre is Sárospatakra érkezett, hogy ott a fejedelmi várban legott foglyul ejtették. A haditanács összeült s belépett a vádló — Bozó Mihály.

Bozó Mihály azt vallotta, hogy Imre csak játékot üzött a fejedelemmel, elfogatta bátyját

s vason küldte Patakra, de értesíté a labanczokat merre kísérik, hogy kiszabadítsák útközben. Furfanggal akarta még egy darabig áztatni a fejedelmet hűségéről. Ki tudja, miféle czéljai voltak vele?

Imre mindent tagadott — de a hangulat ellene volt s némileg a látszat is.

A haditanács halálra ítélte a legjobb kurucz vitézt s le is fejezték Sáros-Patakon 1708-ban december 18-án.

Vérbe mártott fejét magasra emelte a hóhér és megmutatta a népnek.

— Így járnak mindazok, akik a haza ellen vétkeztenek.

Noha látta a nép a hősnék fejétől elválasztott testét, alig néhány hét múlva azon hir kezdett, izgatott lázongást keltve, szárnyalni, hogy a nagy bajnokot élve temették a földbe, mert tetemei fölött megmozgott a föld.

A hir egész a fejedelem füléig elhatott, s hogy megnyugtassa a zsbongókat, kiásatta Imre holttestét, mely közszemlére lett kitéve.

A nép tódult az egyszerű kápolnába s hitetlenül, fejcsóválással mondogatta:

Csakugyan meghalt? Ez mégis különös!

De még különösebb, hogy vagy száz esztendő múlva megtalálták a bécsi archivumban a Gábor báró nyugtáját a tizezer aranyról.

És megtalálták a Bozó Mihály uram quietan-
cziáját is szinte tizezer darab aranyról, a melyek-
ket Gábor szabadon bocsátásaért és az Imre
fejéért hiánytalanul fölvelt.

A bécsi aerariumnak tehát az egyik testvér is
tizezer aranyba került, a másik is. Egyenlően be-
csülték meg őket.

De a magyar főrendiházban csak az egyik
testvér maradékai ülnek.

Nem a nagy szabadsághősé, akit a golyó nem
fogott, csak önfeleinek igaztalan pallosa, a kinek
holttestét visszakérték katonái a földtől, a ki ott
pihen a sárospataki vártemplomban ketté szelt
nyakkal.

Hanem annak a másiknak a maradékai, kinek
a neve ott van a nyugalom alatt . . . azok ülnek
ma a főrendiházban és hivatkoznak a történelemre.

AZ ÁLMODOZÓK FOLYÓJA.

Egy este nehéz gyomorral feküdtem le s még ráadásul elolvastam egy csomó hirlapi cikket, a Kongó államról, Stanleyről, M'tesáról, a híres szerencsen királyról, a kinek hétezer felesége van, Livingstoneról, a ki a Nilus forrásait kereste, a főrendiház tárgyalásáról, a demokracziáról és olygarchiáról.

Ennek az lett a következése, hogy mihelyt behunytam a szemeimet, mindjárt ott voltam valahol Afrikában. Chaotikus összevisszaságban folytatódtak az események, a melyeknek szálainál elszenderedtem.

Egy erdőben jártunk, sűrű fák között sivó homokban a M'tesa feleségeivel. Odescalchy Gyula herczeg udvarolt az egyiknek, a másikkal Bánffy Béla ment karonfogva. Maga M'tesa fejedelem is velünk volt, de az oda se hederített az asszonyoknak, Beksicscsel diskuráltak a demokracziáról. Horváth Gyula arra kapaczitálta Bungala törzsfőnököt, hogy festessék le Tisza Kálmánt — istennek. Az szerencsét hoz a tartományra. Grün-

wald Béla szintén ott tipegett velünk s minden benszülöttől megkérdezte: «Vannak-e Afrikában tótok?»

Ahogy így mentünk, mendegéltünk, M'tesa király nagyon meg talált szomjazni.

— Ki tud itt közelben forrást? — kérde az apródjaitól.

Senki sem tudott. Eközben a nép is megsomjazott és hangosan üvöltött víz után. A hét ezer asszony, a szerecsen törzsfőnökök és a mi embereink mind eloszlottak forrást keresni, de csüggedten szállingóztak vissza egyenkint: «Nincs erre víz sehol, sehol».

Egy új csoport közelgett most s azok közt megismertem Festetics Tassilót, Andrassy Gyulát (denique Andrassynak jó a szerecsen király is) és a Czirákyakat. (Bizonyosan tigris vadászni jöttek ide.)

Csak azzal a kérdéssel ostromolták őket is:

— Nem tudnak-e valahol vizet?

— Találtunk itt a közelben egy patakot, de nem ajánljuk.

Oda tartottunk, hát csakugyan volt ott egy patak, de milyen gyalázatosan nézett ki. Békák brekegtek benne s állati hullák uszkáltak a tetején. A giz gaz és rekettye zöldes barnára festette az undorító folyadékot, mely messziről terjeszté a kellemetlen szagot.

— Ebből nem is iszom — mondá megvetőleg

M'tesa — s népemnek sem engedek inni belőle, mert ez a víz a ragályos halál.

— Jól teszed király, ha nem iszol, sőt gátat kell emelned ellene, hogy országodon végig ne folyjon — tanácsolták a magyar urak — s ne tegye büzhödtté a levegőt.

A király helyeslőleg bólintott fejével, és az egész kíséret, a nélkül, hogy ivott volna a vízből, az *ellenkező oldalra* fordult patakot keresni.

De már eközben olyan nagy lett a szomjuság a tikkasztó hőségben, hogy számosan kidőltek.

Órákig mentek folyton ellenkező irányban s még mindig semmi remény a szomjuzóknak,

— Mindnyájan elpusztulunk! — tördelték elgyöngült kezeiket kétségbeesetten.

Már olyanok is akadtak, kik megsajnálták, hogy nem ittak a pocsolyából.

A végszükség ez utolsó pillanatában valami roskadozó kunyhó mellől előlépett egy fehér ember ősz hajjal, ősz szakállal: úgy nézett ki körülbelül, mint a mi Deák Ferenczünk.

— Én tudok egy forrást, — mondá — a melyből király és nép mindig üdülést nyerhetnek.

— Hol van, merre van? — kiabálnak türelmetlenül a szomjasok.

— Innen a hetedik bananfától jobbra.

Mindnyájan odacsörtettek, a fejedelem s a nép csodálva szemlélték egy ezüstszinű csevegő patakot. Lehasaltak a dus növényzetre és ittak belőle.

— Soha még életemben ily tiszta, jó vizet nem ittam, — mondá a király.

A nép is megerősödött tőle, mihelyt kóstolta.

— Hogy hívják ezt a patakot? — kérde a király. — Uganda legjobb vize. Én e forrást saját palotámig vezettetem.

Erre kiderült az ősz férfiú arcza és örömmel felelt:

— Ez a patak a *demokraczia*, óh király s bölcsen teszed, ha megöntözöd vele kertedet.

Ezt hallván Beksics, ruhástul, mindenestül befeküdt a patakba s elkezdett benne hömpölyögni. Hanem szerencsére ott volt Vizsolyi Gusztáv és Bánffy Béla, azok kihúzták és megszáritották a parton az afrikai napfénynél.

— Ez tehát *ademokraczia*? — mormogá a király.

— Az lehetetlen, felség! — feleltek a Festicsek. — Ne higj ez ámitó szavaknak, Uganda népe! Esküszünk neked, hogy amazt a patakot hívják *demokracziának*, a mit mi mutattunk nektek ott messze, a tulsó oldalon...

— No, no, — szólt a bölcs király — valamelyitek nem mond igazat, de az mindegy. Ezennel rendelem, hogy e tisztavizü folyócskát a kertembe vezessék, amazt a büzhödt patakot ellenben földdel behányják, hogy nyoma se maradjon.

Az ősz ember tiltakozó kézmozdulattal kiáltott fel:

— Azt nem tehetitek, Uganda népei. Az urak igazat mondtak. Csakhogy én is igazat mondtam. Mert a két patak *csak egy patak*, mely erre kanyargott el. A hol az urak mutatták, ott a forrásnál valóban *olyan* a demokraczia vize; ellenben, a hol én mutatom megtisztulva, *itt ilyen*. Ha ott behányva eltorlaszolja, nem tudom miből isztok aztán a nagy szomjuság idején.

M'tesa rám nézett apró szúrós szemeivel s így szólt kegyesen:

— No ez bolond egy história. Irja meg ön az utókor emlékezetére és ezért jutalmul válasszon egyet...

— A patakok közül, felség?

— Nem, a feleségem közül.

Mind a hétezer asszony rám nézett — s e tizennégy ezer tekintettől okvetlenül fel kellett ébrednem.

TÖRVÉNY ÉS KÖZTÖRVÉNYHATÓSÁG.

Ez a történet pedig ott kezdődik, hogy tekintetes Berkessy János megyei főjegyző urnak a szűz dohánya elfogyott.

Am nem azért «vármegye ura», hogy sokáig legyen nélkülözésben. Czanyuga Marczi, a híres dohány-csempész paraszt, épen most oszon be a vármegyeház kapuján s az egyik hónalja tömöttebb a másiknál. Nyilvánvaló tehát, hogy ott egy pár csomó dohány melegszik és érik addig is, míg a tekintetes urhoz beviszi.

Csakhogy ha a gondviselés éber, még éberebb a fináncz. Két fináncz ballagott a főpiaczon és észrevették a dohány-csempészt; az se kerülte ki figyelmüket, hogy duzzadt a hón'alja. Utána loholtak nagy sebbel-lobbal.

— Hova ment fel? Kihez ment fel az a derék ember? kérdezték a megyeház udvarán összegyűlt panaszosoktól.

Egyik a főjegyző ajtajára mutatott.

A finánczok tehát a főjegyzőhöz rohantak.

De tekintetes Berkessy úr épen le talált nézni az ablakon és észrevette őket. Nosza betuszkolta

Czanyugát hirtelen az irnokok szobájába. Mire benyitottak a finánczok, ő tekintetessége már bele volt merülve az aktákba, észre sem vette őket, fel sem pillantott, csak irt, egyre irt, mint ha a megye száz éves restantiáit egy nap alatt akarná földolgozni.

— Mi tetszik? kérdé hanyagul.

Elmondták, egy dohány csempészt keresnek. Bocsánatot kérnek, látják tévedtek, egy gaz paraszt utasította őket ide tévesen. De hogy a csempész a megyeházba jött, azt a tulajdon szemeikkel látták, hova ment be, az most a nagy kérdés.

— Alkalmasint az árvaszéki elnöknél van, — utasítá őket a főjegyző, hogy azalatt kiszöktethesse előlük Czanyugát a megyeházból. (Az árvaszéki elnök ugy se dohányos, annál nem találhatnak semmit.)

Hanem a finánczoknak is van eszük.

Mielőtt bementek volna az árvaszéki elnökhöz, az az ötletük támadt, hogy jobb lesz, ha egyikük lemegy és oda áll a kapuhoz, hogy a csempész el ne mehesen; a másik meg bemegy az árvaszéki elnökhöz.

Az árvaszéki elnök bőbeszédű ember volt. Nagy feneket szeretett kanyarítani mindennek és mindenkivel szívesen elbeszélgetett, kivéven az árvákkal.

Egy félóráig tartotta szóval a finánczot, csak azután kérdezte meg: hogy mit akar?

— Egy dohány-csempészt keresek itt a tekintetes urnál.

Az erre borzasztó dühbe jött.

— Micsoda? Én nálam? soha életemben nem csináltam semmit; még csak nem is dohányoztam. Árvaszéki elnök is azért lettem, hogy nem dohányozom, mert a hivatali elődöm bakkokat szítt az árvák pénzén.

Erre aztán nem volt mit tennie a másik fiánchnak, mint hogy ő is lemenjen a kapuhoz az egyik fiáncz mellé, a hol nagy morogva méltatlankodának:

— No minket csuffá tettek

— Hiába, ilyen a megye! Azzal bajos kikezdeni

— Pedig mégis mi volnánk a hatalmassabbak, mert mi az állam vagyunk.

— Igaz mi az állam vagyunk, ne hagyjuk magunkat.

— A csempésznek okvetlen bent kell lennie

— Várjuk meg itt.

— Helyes, várjuk meg. A siker bizonyos.

S a rendületlen férfiak megtámaszták a két márványos kapu-oszlopot és ott álltak délelőttől kezdve egész esti szürkületig . . . azaz hogy ott álltak azok nagy makacssággal még éjjel is.

A főjegyző irnokai egyre sűrűbben, nagyobb szorongással jártak ki czernirozni a helyzetet, de mindig azzal a szomorú jelentéssel tértek vissza a főjegyzőhöz:

— Az állam még mindig ott áll.

Módjukban volt; mert ketten valának.

Ha az egyik fináncz kiéhezett avagy megszomjazott, elmehetett inni-enni és felválthatta aztán a másikat, de Czanyuga uram egyedül lévén, ilyen váltó-rendszert nem folytathatott; meglehetősen kényelmetlenül érezte magát és türelmetlenül sürgette a tekintetes urat, hogy ereszse ki, ő rezignál, történjék az isten akarata, még akkor is, ha a finánczokkal tart. Ámbár nem egészen szép tőle. (Ezt tudniillik Czanyuga uram gondolta).

A főjegyző sehogy se akart beleegyezni, mert hát az ő reputációja is valami s tanácskozáván a megyei urakkal, végre is abban állapodtak meg, hogy Czanyuga uramat felöltöztetik huszárnak.

Ugy is lett. Lehányták ő kezelméről a rongyos ködmönnyet, feladták rá a ezifra dolmányt, a sarkantyus csizmat feldisputálták a lábára, a czifra tarsolyt és a kardot az oldalára kötötték, aztán kifenték a bajuszát rangosra.

Ezalatt előállott az udvaron a prűszkölő paripa. Felült rá Czanyuga uram kevélyen s bajszát pődörve vágatott ki nagy patkócsattogatás közt, roppant porfelhőt verve föl a piacon.

A két állami ember nagy sóhajjal nézett utána a míg láthatta. Aztán csökönyösen újra neki döltek az oszlopnak, hogy azért is kilesik a dohány-csempészt. Pedig hol járt az már akkor

Hiába no vármegye a vármegye. Van ott ész böven.

HOGY LESZ AZ EMBER NAGY TALENTUM.

(Nekrolog egy togról.)

MINDEN testrész közül a fogban van a legtöbb ravaszság és a legtöbb ragaszkodás az emberhez.

Míg ellenben a haláttalan ember épen megfordítva a szegény fogtól válik meg a legkönynyebben.

Már egy hét óta járok-kelek búsán a tisztelt ház folyosóin, olyan arczokat vágva, mintha habaréki ember volnék.

Pedig csak a fogam fáj. Kisebb baj, de nekem nagyon kellemetlen. Mert a mikor nem fáj is sajog. Az a láthatatlan szű ott topog, fúr benne szüntelen és rángatja az iny-idegeket. Tessék ilyenkor humorizálni az ország dolgai felett.

Két vastag könyvet olvastam már el a fogakról, az egyik háromszáznegyven lap, a másik százkilenczven, de mindegyikből az sül ki a végén, hogy csak egy orvossága van a fognak: ki kell huzatni.

Szívesen. De a fog rögtön észreveszi szándékomat s a mint megindulok a fogorvoshoz, egyszerre elpihen a fájdalom. Ezt a gonosz játékot űzte velem az odvas fogam egy álló hétig.

És üzné még ma is, ha nem találkozom véletlenül az utcán az én tisztelt barátommal, Justh Gyulával, a ki megkérdezte: hova megyek.

— Most már sehova. A fogamat akartam kihuzatni, de úgy látszik, ő az okosabb, megint engedett.

— Ki kell azt huzatni — mondja a képviselő — épen olyan hangon, mintha egy indítványt akarna keresztül vinni. Csak te huzasd ki, fordulj vissza. Magam is veled mennék, hanem van egy módosítványom, sietnem kell a Házba.

— Tudod mit — mondom egy hirtelen gondolattal — ha velem jössz, kihuzatom.

(Gondoltam magamban, hadd tegyek már én is valami hasznot az országnak.)

Az én tisztelt barátom gondolkozott egy darabig, aztán azt kérdezte:

— Hát fáj?

— Most nem.

— Egy csöppet sem?

— Egy csöppet sem. (Tudtam, hogy akkor velem jön. Mert hiszen benne van a kegyetlenség a programjukban).

S ezzel megfordultunk mindaketten és elindultunk Bikafalvi Máthé Domokos felé.

«Ez sem lesz már többet olyan harapós, mint azelőtt. De minek is egy magyar írónak harminczkét fog?»

Nem lévén mulatságos a foghuzás részletes leírása, elhagyom, megemlítvén pusztán azt az érdekes csalódást, melyben a legtöbb ember van, hogy tudniillik valamelyik egészséges foga fáj. Én például az alsó szájadlásban kerestetem a fájó fogat s a felsőben volt. (Ilyen az emberi bölcsesség, még a saját száját sem ösmeri).

Denique elmúlt egy félóra s én egy foggal lettem szegényebb, a képviselőházi vita pedig egy módosítvánnyal sőványabb — a melyet Justh Gyula elmulasztott.

... Szegény fogam, te nekem éltél, de a hazáért pusztultál el.

Itt látom magam előtt. Mintha egy elvált hű barát hideg teteme volna.

Harmincz éve szépen összefértünk, nekem szolgált, segített harapni, rágni s most ilyen csufosan kellett megválnunk erőszakos módon.

Nekem, megvallom, fáj a válás, nem tudom, fáj-e neki is.

De mielőtt elhajitanám végkép, hadd tegyen még egy végső szolgálatot — hadd adjon egy beszély-sujet-t. Hiszen egy ujságíró fogától kitelik az.

Ha a chablon-nekrologokat akarnám utánozni, mondhatnám, a mit ilyenkor szokás mondani, de több joggal mondhatnám, mint a halottak fölött szokás, hogy: «Maradandó úrt hagy maga után».

Csakhogy az én néhai fogam nem szorul ily banális dicsőítésekre, kitelik az ő multjából egy humoreszkre való anyag üres frázisok nélkül is.

Igazi «bölcesség-fog» volt. Kevés hija, hogy nagy talentum hírébe nem kevert és egy hajszálon mult, hogy most...

De ne vágjunk elejé a fog történetének. Hadd maradjon, a mi point van benne, a végére.

Önöknek tudom már az is elég furcsa, hogy míg más embert az esze hoz nagy talentum hírébe, engem a fogam hozott abba.

Még pedig éppen ez a fogam.

Hát az ugy volt, hogy már huszonkét esztendőskoromban kezdett lyukasodni és időnkint kegyetlenül fáj.

Tizennégy évig használtam mégis és jól megvoltunk egymással. (Nem igaz hát, hogy a megyei választási rendszerrel még ki ne bírjuk egy kis ideig).

Egyszer (tizennégy év előtt) egy altöldi rokonom ezüst lakodalmára utaztam, s utközben Debreczenben megháltam a «Bikában». Iszonyu fogfájás fogott el éjjel. Nem birtam behunyni a szemeimet reggelig.

Kinlódva hánykolódtam ágyamban. Csak leg-
alább valami olvasni valót találnék.

Addig-addig kutattam, míg az éjjeli szekrény
fiókja fenekén találtam egy harmadévi ujságot.
Soha még én ujságnak így meg nem örültem.

Nézem, hát egy szaklap. Még pedig katonai.
Czíme: «Honvé d», szerkeszti: gróf Bethlen Olivér.

Soha sem láttam az előtt a «Honvé d»-et.
Kedvetlenül tettem le. Csupa katonai dolog
volt benne. Ejh, gondoltam magamban, ez is
jó s elkezdtem lapozgatni. Mégis betű a betű,
szórakoztat.

Az egyik cikkbe le volt írva a «Bodrog-
kereszturi csata» s térkép csatolva hozzá. — A
térképen meg volt jelölve, hol állott a német-
ség, hol a magyarság és az egyes hadszakaszok
posztja is.

«Nos — gondoltam magamban — tanulmá-
nyozzunk át egy ilyen csatát. Hogy ugyan meg-
értem-e?»

Volt hozzá időm reggelig. Elolvastam én azt
a cikket ezerszer is s úgy tudtam a hegyaljai
falvak fekvését, mintha ott születtem volna.

Másnap elérkeztem rokonomhoz, hol nagy
társaság volt együtt, a vidékbeli gentry és elő-
kelő honvédtisztek. Ezek közt volt Dobay ezredes
is. Az asztal fölött összedisputáltak a tiszt urak
épen a bodrog-kereszturi csata fölött, melyben
többen vettek volt részt.

Heves gesztusokkal, katonás nyerseséggel szórták állításaikat, de egyszerre a meghökkenés mély csöndje támadt, mikor én váratlanul közbe szóltam.

Nagybátyám rám nézett szigorúan, mintha mondaná:

— Miféle szemtelenség ez, te gyerek?

— Csak azért szólok bácsi, mert az urak nagy tévedésben vannak.

— Hogy-hogy? függeszték rám kérdő tekinteteiket.

— Mert nem délelőtt gyulladt ki Kisfalud, hanem délután félháromra. A kapitány úr is téved, mert ő O-Liszka mellett állt és csak akkor mozdult meg, mikor a Széll János üzenetét megkapta félnégykor.

A bámulat fölszisszenése hallatszott.

— Igaz — dörmögé a kapitány. Persze hogy O-Liszkánál állotam.

— A szőlők mellett — folytatám.

Dobay ezredes rám nézett fürkésző szemmel.

— Mikor születtet? kérdé.

— 1849-ben.

— Hm! Ez megfoghatatlan!

Nagybátyám rám rivalt:

— Honnan tudod ezeket, te kölyök?

Vállat vontam.

— Honnan tudom. Hát csak tudja az ember az efféléket.

S erre aztán megeredt bennem a tudomány, az utolsó hajszálig hiven elmondtam az ellenség általi megkerülésüket, az egyes hadi mozdulatok okait, kritikáját s a csata olyan apró momentumait, hogy csak úgy szédültek bele.

Dobay félrehitta a nagybátyámat.

— Kié ez a gyerek?

— Az ördögé.

— Mi akar lenni?

— Benne van az előbbi fejeletemben: fiskális.

— Vétek érte. Soha még én ilyen haditalentumot nem találtam. Ebből nagy hadvezér lenne. Beszöld rá, kérlek.

S meg is indult aztán a rábeszélés, de én csökönyös maradtam. («Nem akarok én generális lenni a szentnek sem».)

A kapitányok, őrnagyok czirogattak, beczégettek egész nap, egész este, — hogy így, amugy ritkaság ilyen specziális talentum, csapjak fel katonának.

Ki tudja, mi lett volna belőlem? Mert nem az a fő, hogy valaki tudjon, hanem az, higyjék felőle, hogy tud.

Katona nem lettem, de a hadi talentum nimbusza még mai napig is kísért.

Az akkori vendégkoszoru őrnagyaiból és kapitányaiból előkelő katonai méltóságok lettek s ha egyik-másikkal találkozom itt-ott, még mosr sem átalnak előttem ugy beszélni a hadi

dolgokról — mintha azok úgyis az öt ujjamban lennének.

Pedig azóta már a bodrog-kereszturi csatát is teljesen elfelejtettem.

Az egész hadiszereplésből csak a fájós fogam maradt meg.

De most már az is quietált.

EGY RAB TÖRTÉNETE. BEVEZETÉSSEL.

I. A bevezetés.

AXIX-İK SZÁZAD melegen lüktető szívéen senki sem tartja oly szívesen a tenyerét, mint Kozma Sándor, a királyi főügyész, e nagy gondolkodó és ez az igazi nemes ember, a ki isten jóvoltából egyszerű ügyvédből az ország legnagyobb hivatalainak egyikéig jutott, de a kiról még azon a magas polczon is azt lehet mondani: el van temetve.

A hivatalos aktái mögül ki-kitör néha belöle a vezérlő szellem; sokszor nem elég neki az a világosság, a mit az aerariális lámpa szór a hivatalszobájában, megragadja a publiczistikai tollat, és ő világít! de ha nem is, — soha se mélyed ugy el az aktákba, hogy az ablakon át a nagy világba is ki ne tekintsen.

Tökéletes modern ember antik szívvvel, a kiben még sok van a fogyatkozó idealizmusból és senkinek sem engedi az elsőséget a divatos humanizmusban.

Tudom, a ki e tárczámat idáig olvassa, csodálkozni fog, ha kijelentem, miért vettem mára alaphémának épen őt.

Azért, hogy kigunyoljam.

Nos igen, mert én szeretem elősmerni, hogy a világ halad és jönnek tartom, hogy az emberek alakuljanak, de én magam nem alakulok.

Én az öregapámat tartom okos embernek és nem az unokáimat.

Hát már most abban sántikálok, hogy a mikor Kozma Sándor, a kit én a modern irány megtestesülésének tartok, olyas valamit csinál, a miben neki van igaza (mert bizony sokszor csinál és mond olyat), azt szép csendesen elnyelem, hanem mikor olyan valamit csinál, a miben ő téved, abból én rögtön satyrát komponálok.

Mert hiába, tartjuk fenn az apáink észjárásának okos voltát a hogy lehet.

II. A rab története.

Kozma Sándor a hivatalánál fogva arra van hivatva, hogy a szabad emberekből rabokat csináltasson, mint ember aztán annyira sajnálja e szerencsétleneket, hogy ő a legbuzgóbb tagja a rabsegélyző egyesületnek. Egy nagy átgyurási művelet emberbaráti plánumainak központja. A gonosztevőkből csinál rabokat, a rabokból becsületes embereket.

Hiszen ez az, a miért már rég idő óta bu-
zognak Európa humánus szellemei: visszaadni
a szerencsétleneket az emberi társadalomnak
megjavulva. A legmagasztosabb hivatás, a mit
az állam végezhet.

De ezt nem elég csak hirdetni szóval és
írásban, nem elég, hogy a börtönrendszer át-
idomítja a gonosztevőt, ha a társadalom vona-
kodik neki becsületes kenyeret adni. Mit tegyen?
A gyomornak mégis csak nagyobb ereje van,
mint a börtönrendszernek. Eltaszítva kénytelen
megint a becstelen kenyérhez nyulni.

A királyi főügyész nem elégedett meg hát
a pusztá elméletekkel, a gyakorlatban is meg
akarta mutatni, hogyan lehet becsületes embereket
faragni s mikor néhány év előtt meglátogatta
az illavai börtönt, kikérdezte szegről-végről,
mennyire javulnak a rabok? És még arra is
kiváncsi volt, hogy melyik javult meg a leg-
jobban?

— Egy Bató András nevü . . . felelte a börtön
igazgatója.

— Mióta van itt?

— Tizenegy esztendeje.

— Szeretném látni.

A Bató czellájába vezették. Egy szelid kiné-
zésű parasztot látott maga előtt, szerényen felelt
a főügyész kérdéseire s annyi lirai lágyság volt
a hangjában, hogy nagyon megtetszett neki.

— Mikor szabadul meg? kérde az igazgatótól.

— Két hónap múlva.

— Hova megy kend innen? szólítá meg a rabot.

Az egy nagyot sóhajtott:

— Hová? Azt csak az isten tudhatja.

— Én is tudom. Eljön kend hozzám csösznek. Kommencziója lesz, szükségem nem lát. Jó lesz-e?

Az András szemeiből előszivárogtak a könnyek, köszönetet akart rebegni, de szava elfult.

Két hónap múlva aztán beállított Kozmához s az mindenütt eldicsekedett az ő saját külön rabjával: «Olyan becsületes képe van. Aztán milyen okos, mennyi lélekműveltség ragadt rá!»

Kiküldte a kis-gombai szőlőjébe Somogygyébe. Ott boldog ember lett Andrásból és szépen gondozta a szőlőt. A viselete ellen sem volt semmi kifogás. Ugy hogy mikor a főügyész nyarankint elment üdülni a fái közé, épen olyan édes örömet érzett az ő Andrásában, mint valamely általa oltott csemete föllendülésén.

Egész estéken át elbeszélgetett vele a pásztor-tüznél a csöszkunyhó előtt, oktatta, magyarázta neki, milyen szép a megtérő élete, mit tesz erkölcsösnek lenni. «Mennyivel más most kend, mint valaha, hogy irtózik, ha a multjába néz, de milyen nyugalom töltheti el mégis, ha a jelenel hasonlítja össze.»

Az öreg András elérzékenyült ilyenkor, szeméből megnyílt a jóság forrása s hálásan emelte azokat majd a főügyészre, majd a csillagos égre.

Milyen szép tágas ez a világ köröskörül, s milyen kicsiny az illavai czella!... Nem érzed, András fiam, mikor ezek a lombos fák bizalmasan reád lehelnek? (Érzem méltóságos uram). S jut-e néhanap eszedbe az a fülledt levegő amott? (Jut bizony, méltóságos uram.)

Ilyen forma épületes szavakkal vasalgatta az András lelkét gyüretlenre, folyton simábbra és e közben annyira megszerette, hogy itthon is eldicsekedett a barátai előtt a «megjavult rabbal», a kiből olyan becsületes ember lett, hogy olvasatlan rábizhatná a pénzt akárki.

Egyszer meg is hívta magával néhány előkelő bíró barátját, nézzék meg a kis-gombai tuskulumot, ott aztán megláthatják az «átgyurt embert». Birónak érdekes látvány az.

Diktum faktum csakugyan kiment a társaság, András gazda fogadta őket a garádnál nagy illedelmesen. Elkalauzolta a szőlőben, becsülettudással és bölcsen felelgetett minden kérdésükre. Egyszóval nagyon megtetszett az uraknak.

Ott nyomban meg is jegyezte rá az egyik bíró (a ki nekem később az esetet elbeszélte) Kozmához fordulva:

— No, ebből igazán embert formáltál!

Hát annyiba is maradt volna, hiszem, ez a

dolog, ha a főügyész véletlenül el nem szólja magát a prэшázat nézegetve.

— Bizony, vedlett ez már egy kicsit . . . Elkelné egy új gulyiba helyére . . .

Majd sopánkodva hozzá tette:

— Nem dől ez le a télen, András, mit gondolsz? András megvakarta a fejét.

— Olyasféle szándék látszik az arczatján.

— Ejnye-ejnye, pedig már annyi kiadásom volt az idén, hogy nem merek hozzá fogni. Mi az ördögöt csináljunk vele? Nem lehetne megtámasztani az oldalát valahogy? Mit gondolsz kend?

Az «átgyurt ember» titkolózó képet vágott, azután egészen közel lépett az urához.

— Mondok valamit, méltóságos uram, — suttogta félhangon, hogy a többiek ne hallják.

— Mi legyen az András fiam?

— Föl lehet azt ám építeni nagyon könnyen — s jelentőségteljesen hunyorított a szemével.

— Hogy, hogy?

— Asszekuráltassa be, méltóságos uram.

— Hát aztán?

— A többi aztán, csókolom kezeit, az én gondom.

. . . A főügyész elnevette magát, de el is komorodott és azóta senkinek sem dicsekszik többé az átgyurt emberével.

MILYEN A MAGYAR KARAKTER?

MAJD MINDEN évben megfordulok egyszer a főispánomnál, aki Erdély egyik legszebb megyéjét kormányozza.

Évek előtt egy nap olyankor toppantam be a szobájába, mikor épen deputáció volt nála.

A csigerfalvi tekintélyes vének valának nála s arra kérték, hogy a jegyzőjüket, Nagy Mártont, csapja el, mert az ilyen-olyan ember, zsarol, csal, kegyetlenkedik, a községi adónál suskusokat csinál, az árvák pénzével uzsoraüzletet visz, egy szóval kígyót, békát előhoztak.

— Jól van, — mondá a főispán, — fel fogom függeszteni.

S mindjárt másnap felfüggesztette, elrendelvén ellene a vizsgálatot.

Néhány hét múlva újra úgy hozta magával a véletlen, hogy a főispánhoz kerültem.

— Itthon van a méltóságos úr? — kérdém a huszárjától.

— Itthon.

— Nincs odabent senki?

— De igen, a csigerfalvi deputáció.

No, azt már ismerem. Bementem.

— Épen az elejére jöttem a szónoklatnak. Ékes, könyörgő szavakban adták elő, hogy nem lehetne-e azt a Nagy Mártont visszahelyezni. Négy apró gyereke van... Az most hova legyen? Ne tegye szerencsétlenné a méltóságos úr. Aztán nem is olyan rossz ember Nagy Márton. Sok jó indulat van ő benne. Egy-két tarka macskája van ugyan, de legalább rendben tartja a falut.

A főispánt meghatotta a csigerfalviak kérése:

— Jól van, vissza fogom hát helyezni Nagy Mártont a hivatalába.

És vissza is helyezte.

Vagy öt évig nem láttam ezután ő kegyelmeiket, míg végre megint jelenti egy ízben a huszár, mikor épen tarokkoztunk bent, a csigerfalvi deputációt.

— Hadd jöjjenek, — mondá a főispán nagy megadással, — ez már olyan, mint hogy bizonyos idő múlva eső van és bizonyos idő múlva szárazság van. Csak legalább azt tudnám már, hogy hol tartunk most.

Nagy tisztességtudással járultak a főispán elé s a szószóló érzékeny hangon rágyujtott:

— Méltóságos főispán úr! Azért a szegény emberért jöttünk könyörögni.

— Tudom, tudom. Hát mit akarnak?

— Hogy tessék, kérem alásan, visszahelyezni. Istenem, mi lesz az öt apró gyerekéből? De nem is olyan rossz ember ez a Nagy Márton, csak sok ellensége van, kérem alásan. Térden állva kérjük méltóságodat. Könyörüljön meg rajta.

— Jól van no, vissza lesz helyezve.

Ezzel aztán nagy hálálkodások közt mentek ki a csigerfalviak, én pedig nevetve mondom a főispánnak:

— A multkor is, ha jól emlékszem, visszahelyezés volt. Úgy látszik, egy deputációt elmulasztottam.

— Micsoda? — kiáltott a főispán. — Egyet? Hol az az akta! Kilencz deputációt mulasztottál már el, barátom. Hiszen egyebet sem csinálok tíz évi főispánságom óta, mint hogy a csigerfalvi jegyzőt hol felfüggesztem, hol visszahelyezem, mert hol azzal fenyegetnek, hogy kiköltözködnék a faluból, ha a nyakukon hagyom Nagy Mártont, hol azzal fenyegetnek, hogy utána költözködnék, ha elcsapom a hivatalból.

— És mi ebből a tanulság?

— Az, hogy a magyar népnek sokkal jobb szive van, hogysen valaha jó közigazgatása lehessen.

A STATISZIKA.

MINDIG nógatnak, hogy szóljak már hozzá valami tudományos dologhoz: hátha véletlenül kisül, hogy a tudományokra születtem. Magyar emberrel megeshetik az.

Isten neki, hozzá szólok egyszer — még pedig a statisztikához.

Mert tréfán kívül legyen mondva, fiatalkorom óta vonzódok a tudományokhoz. Mindjárt eleinte mohón feküdtem neki a megyénél, hogy az aljegyzői asztal mellett «egyszerre» tanuljam meg a helyesírást és a közigazgatás titkait, a kormányzás minden fogását.

A főjegyző a nagybátyám volt, az megígérte apámnak, hogy kinevez, bevezet a közigazgatás praktikus részébe, s ha most tiszteletbeli jegyzőnek állok be, a legközelebbi tisztujjításnál megválasztat igazinak.

Igyekeztem beválni, mindennap bementem a hivatalos szobájába; adjon valami dolgot, és atyafiságos útmutatást hozzá, de mindig azt felelte, hogy annyi dolga van, miszerint nem ér rá, hogy

nekem is adjon belőle. Csupa miszerintekkel beszélt az urambátyám.

— Mit dolgozik annyit, Pista bácsi? — kérdelem egy ízben, a mint újra iróasztala fölé hajolva találtam.

— Pénzt csinállok, öcsém.

— Remélem, arra is megtanít urambátyám, ha rá ér, — szóltam tréfálózva.

— Ne félj, megtanulod te azt magadtól is. Együtt jár az a megyei étellel.

Csak később tudtam meg, mikor én is otthon lettem a municzipális levegőben, hogy ő váltókat irt akkor alá.

Egy félév alatt kész embernek képzeltem magam. Nem is olyan nehéz dolog! A végzés az «ennek folytán»-ból indul és a «mert különben»-nel domborodik ki. A rendeletnek alapmondata a «Minekutána» s ebből a szóból, mint valami virágcserepből burjánoznak lefelé a floskulusok. Az instanczia a «Miután»-ból kanyarog a «kegyeskedjék»-ig. Ezekkel a műszavakkal föl lehet vinni egész az árvaszéki elnökségig.

— Csak már egyszer valami nagyobb dolgot kapnék, — sóhajtoztam a főnótárius előtt, — hogy kitüntethetném magamat.

Nagybátyám nevetett.

— Bolond vagy bolond! . . . A vármegye olyan, mint az üveghuta, édes fiacskám. Itt a nagy masszából is tudnak apró üveget fúni, és a kis

masszából is nagy flaskókat . . . A vármegyének minden mindegy!

Nem értettem én azt akkor — pedig nem-sokára csakugyan kaptam egy ilyen nagy maszszát. Maga az első alispán tette az asztalomra.

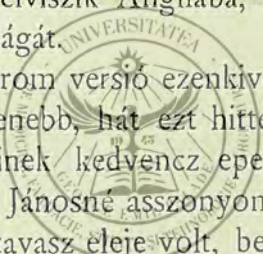
— Irjon a községekbe rendeleteket, — mondá, s az én kezem gépiesen nyult a toll után, hogy a «Minekutáná»-hoz egy szép kezdőbetűt kanyarítsak. — A földművelési miniszteriumra rájött a rosszabbik órája, — folytatá indulatosan s még egyszer fölvette és lecsapta az iratot.

Úgy rémlett nekem, mintha az ablak üveg is megremegne, mintha talpaink alatt a föld is megremgne, . . . pedig csak az asztalomon levő akták mozogtak, a mint az új jövevényt közéjük csapta.

— Ki látott ilyet? Hogy azt mondja, állítsuk össze, mennyi eperfa van a megyében? Statisztikát az eperfákról? Hát nincs a miniszternek egyéb dolga? Selyemtenyésztési czélokból? Hát mire való az? Az én feleségem Bécsben veszi a selyemruhát! Mikor ezekből a bogarakból selyemruha lesz, már akkora kanavászbán fog járni az egész világ. Csak azt nem foghatom fel, hogy juthat a kormánynak eszébe ilyen haszontalanság! Mit képzelnek azok egy alispánról? Még bizony rám írnak egyszer, hogy olvassam össze az egész megye területén a fűszálakat . . .

Eközben megvető tekintetet vetve a miniszteri rendeletre, hozzám fordult:

— Csináljon valamit, amice, ebben az ügyben. Kérje be a községektől az eperfák számát, aztán üsse össze valahogy, de még ebben a hónapban, mert el kell küldeni harmincz nap alatt.

Neki feküdtem nagy passzióval. Száz és egy-néhány szigorú «meghagyatik» ment ki a bírákhoz. A községekben kalandosabbnál kalandosabb hírek kerekedének. Egy ánglius barát járt volna a királynál, a ki kimutatta, hogy aranyat tud csinálni az eperfából. Már most az lesz, hogy minden eperfát kivágatnak az országban, szeke-

rekre rakják és elviszik Angliába, azzal fizetik ki az ország adósságát.

Volt még három versio ezenkívül, de ez lévén a legvalószínűtlenebb, hát ezt hitték el legszive-
 sebben. És a kinek kedvencz eperfája volt, eltagadta. Butyók Jánosné asszonyom Kisujfaluban, minthogy épen tavasz eleje volt, bemeszelte mind a hat eperfáját a háza előtt, hogy a törvény rá ne ösmerjen. Nagy Ambrus uram Litken, ellenben kivágta a magáét s úgy tétette fel ölrakásban a padlásra. Ki tudja mikor lesz még abból sok pénz! Egy ebeczki ember, a ki megúnta az életét, kiválasztotta a legnagyobb eperfát a faluban (a Csapodyak kertjében) s oda akasztotta magát. Azt gondolta a gazember, hogy ezzel is a hatalomnak árt . . .

Hetekig dolgoztam nagy szorgalommal éjjel-nappal, hogy összeállítsam a roppant halmaz

adatokat, a mely beérkezett. Hova tovább, annál nagyobbak látszott a munka! Jött a tömérdek konfuzió a számításokban. A mit négy napig csináltam, sokszor egyszerre haszontalanná vált. Megöszülök én ennél a munkánál s még sem lesz vége. Pedig már csak tíz napom van! Lehetetlen, hogy elkészüljek . . . Mindegy, megpróbálom.

Hivatalnoktársaim, a kik keresztül-kasul jártak a szobában, mig én két rétbé hajolva, töltöttem ki az egyes rubrikákat, összenéztek a hátam mögött és mosolyogtak. Némelyik gúnyosan meg is csipkedett:

— Rakd össze az egész adat-halmazt egy szakajtóba és ültess rá egy anyatyúkot, majd kikölti az.

Egy estefelé benyit hozzám a főjegyző bácsi. Ez volt az első eset, hogy ennyire megtisztelt.

— Itt vagy, gyerek?

— Itt.

— Dolgozol?

— Dolgozom.

— Igen helyes. Tudsz-e tarokkozni fiú?

— Tudok.

— No hát akkor gyere be hozzám tarokkozni kisegítőnek.

— De nem lehet ám, kedves bátyám.

— Nem lehet? — szólt csodálkozva, mintha először hallaná életében ezt a szót. — Mi bajod van?

— Nincs nekem semmi bajom, de a viczeispán rám parancsolta, hogy ez okvetlenül kész legyen. A miniszteriumnak kell.

Meglehet öcsém, de a partner meg a viczispánnak kell. Épen ő van bent a szobában. Nem játszhatunk egy harmadik nélkül.

— Még sem lehet, mert a kötelesség az első...

— Hm... nem bánom no... hiszen van benne valami igaz, miszerint a kötelesség az első... legyen úgy... de hát tulajdonképen miféle *tengeri herkentyű* az, a min dolgozol?

— A megye területén lévő eperfákról állítok össze statisztikát.

— Csigavér! Majd segíték én. Add ide csak azokat az aktákat. Hamar már no.

Volt az talán egy félmázsa is egy csomóban.

Az öreg dohogott valamit, azután babrált bennök egy kicsit, átfutotta a miniszteri rendeletet, megnézte az egyik község jelentését, megint dohogott valamit, míg végre így szólt:

— A részletek ad absurdum vezetnek. Mit bámulsz rám? Fogd azt a kalamust és írd a summa summárumot. Miszerint az eperfák összes száma a megyében: kétszázhetvenháromezer ötvennégy darab. Punktum. Mehetünk tarokkozni...

Leirtam gépiesen s csak azután néztem az öregre ámulattal:

— Hogy birta olyan gyorsan összeszámítani? Nekem még két hétig tartott volna!

— Hja öcsém, szólt ő nevetve, — a praxis, a megyei praxis...

— Föl nem foghatom, kedves bátyám.

— Nem is lesz hát *tebelöled soba jó tisztviselő*.
...És csakugyan olyan praxisa volt az öregnek, *miszerint* ezt is *eltalálta*.

A „FŐPOSTAMESTER”.

ERDÉLYBEN az öreg Macskássy Péter viselte a főpostamesteri czímet utoljára. Olyanforma hivatal volt ez az erdélyi dietákon, mint most a Visontai Kovách Lászlóé. A főpostamester volt úr az épületben, gondoskodott a rendeletek, levelek továbbításáról. Annál jegyezték be a szolgálkat és hitták főpostamesternek.

Előkelő czím volt s előkelő úr viselte; a Macskássy-család a főurakhoz tartozott Erdélyben.

Mikor az 1848-iki miniszteriumot kinevezték, egyszer csak levelet kap Macskássy Péter a gróf Széchenyi István aláírásával, a melynek tartalma körülbelül a következő volt:

«Az ön becses közreműködésére nagy szükségünk van. A haza kívánja fontos szolgálatait. Jöjjön azonnal Pestre és úgy intézkedjék, hogy a lakását is mielőbb állandóan áttehesse.»

Nagy szenzációt csinált a levél egész Erdélyben. Még akkor nagy dolog volt egy miniszter.

Soha elevenet itt még nem láttak. Vajjon hogy nézhet az ki? (Most már tudják báró Kemény Gábor óta.)

Hát még a Macskássy barátai, jóakarói és irigyei hogy fölpaprikázódnak egyszerre. Istenem, milyen szerencséje van némely embernek! Ez a Macskássy is most milyen országos nagy méltóságra jut fel.

Maga az öreg Macskássy peczkesebben járt a szokottnál, zsebében a levéllel. Új diszruhát varratott, aranyra, a kardját kirakatta boglárokkal. Négy álló hétig készült az útra, hogy illő pompával mehessen. A tekintélye bezzeg legott fölszállt. Eklézsiák, czéhek és hatóságok járultanak eléje búcsút venni ékes szavakban, hogy maradjon meg ezután is kegyes pátrónusok.

Macskássy uram mindent megígért s érzékeny búcsú után elutazott Pestre, elmerengve a hosszú, fárasztó uton, hogy hát mégis csak nagyon szép az, ha az emberben olyan kiváló tehetségek vannak.

Hogy mik ezek a kiváló tehetségek, arról ő soha sem gondolkozott, de kell hogy legyenek, ha egy Széchenyi mondja.

Alig hogy Pestre ért, beszállt a Palatinusba, magyarba csapta magát, felkötötte a fringiót és sietett beállítani Széchenyihez.

— Hivatni méltóztatott. Én Macskássy Péter vagyok.

— Jól van, — felelte Széchenyi szokott nyers kurtaságával, — menjen most haza a szállására és egy hét múlva hozzon fel nekem egy memorandumot a magyarországi posta-ügy rendezéséről.

— Én kérem alásan? — kérde Macskássy csodálkozva.

— Igen, igen.

— De kegyelmes uram...

— Semmi de. A közügy az első. Nem engedek semmi kifogásokat. Minden ember azt teszi, a mit tud. Én magam is megélhetnék hanyatfekve, mégis dolgoztam.

— De kegyelmes uram...

— Egy szó ellenvetést sem tűrök. Egy hét múlva elvárom a memorandumot.

S ezzel a nagy Széchenyi hátat fordított Macskássynak, a nélkül, hogy azt szóhoz engedte volna jutni.

Macskássy uram búsan, megszegett fejjel balagott le a lépcsőkön, mert ő, még ha karóba húzzák, sem tudott volna memorandumot csinálni a posta-ügyről, mikor ő tulajdonképen még soha postát nem is látott, de még levelet is most először kapott postán Széchenyitől. Azelőtt mindig lovász hozta, csatlós vitte. De ha postát látott volna is, memorandumot akkor se írhatna, mert a nevének kívül egyebet még soha sem írt életében.

Hanem azért annyira imponált neki Széchenyi gróf, hogy egy hétnél előbb nem mert hozzá menni, akkor is csak nagy szepegve nyitott be:

— No hát elhozta a memorandumot?

— Nem biz én, kérem alásan!

— És miért nem? — förmedt rá haragosan a közlekedésügyi miniszter.

— Mert nem írtam meg.

— És miért nem írta meg?

— Mert fogalmam sincs a postához.

— Micsoda? Hát nem volt ön főpostamester?

— De bizony az voltam tizenkilencz esztendeig.

— Hát akkor? — riadt rá a gróf.

— Hát, kérem, úgy áll a dolog, hogy csak hittak annak.

— És mért hittak annak? — kérde a gróf gyanakodva, hogy tán örülltel van dolga.

Macskássy vállat vont:

— Én azt nem tudhatom mért hittak úgy, mert én soha postát nem láttam.

Végre nagy sokára ki birták sütni ketten, hogy ez egy tituláris hivatal volt a dietánál.

A gróf nagy méregbe jött:

— No most a bolondját jártuk. Az ördög vigye el az önök erdélyi titulusait. Én abban a hitben voltam, hogy ön szakember s az országos postaügyet akartam önre bízni.

— Hát már most? — kérde Macskássy uram.

— Hát már most sajnálom, visszautazhat Erdélybe.

Macskássy uram nagyot rántott a mentéjén és megköszörülte a torkát.

— De már az lehetetlen, kérem alásan.

— Hogy-hogy?

— Hát úgy, hogy Erdélybe most már vissza nem mehetek valami nagy méltóság nélkül.

Széchenyi elmosolyodott:

— Ugyan miért?

— Hát azért, kérem, mert egész Erdély várja már, mind olvasta a levelet, hogy mehessek én most haza szégyenszemre, üres kézzel?

— Ez nem argumentum, ez egyszerű hiuság az pedig betegség.

— Ha betegség, kegyelmes uram, akkor azt okvetlenül meg kell gyógyítani, mert olyan betegség, hogy én belehalok.

— Erre nekem nincs szerem. Hanem tudja mit, menjen el barátom uram Kossuthhoz. Az ebben specialista.

Macskássy uram elment aztán Kossuthhoz is, Szemeréhez is, de csak mégis hivatal nélkül érkezett vissza Erdélybe.

Szegény öreg úr, egész holta napjáig sínylette ezt a kázust, pedig ha vár még egy-két évtizedig — most már meglenne a kvalifikációja minden állásra.

MILYENEK A VÁLASZTÓK?

AVÁLASZTÁSOK előtt két nappal a következő sürgönyt kaptam mint jelölt a kerületbeli szabadelvű párt elnökétől:

«Induljon az esti vonattal, de okvetlenül hozzon dohány-engedélyt Gelencsér Mihály részére. Ettől függ minden».

Elég baj az. Mikor a sürgönyt kaptam, két óra mult délután. Ilyenkor már nincs a miniszteri büroókban senki. Ha minden ettől függ, hát minden elveszett.

Legfeljebb azt tehettem még, irtam egy érzékeny levelet Wekerlének, hogy ha az életem kedves nekik, hát adjanak sürgönyileg dohány-ültetési engedélyt bizonyos Gelencsér Mihály részére. Ne menjek oda üres kézzel.

Este felültem a vasutra, éjfélkor értem oda, lefeküdtem a vendéglőben és aludtam egyet.

Reggel nagy kopogtatás ébresztett fel ajtómon.

— Ki az? Mi az?

— Én vagyok — szólt egy kenetteljes hang-
Gelencsér Mihály.

— Gelencsér Mihály? Aha maga az?

Beeresztettem.

Egy köpczös, potrohos alak gurult be, kék pitykés dolmányban, bőrfoltokkal kitarkázott nadrágban, két kis gyereket tolva maga előtt. Nagy bajusza csurgóra állt, szemei, arcza, még a tokája is ragyogott az örömtől.

— Ezek az unokáim, nagyságos jelölt úr A legkisebb unokáim Csókoljatok kezét, gyerekek, a nagyságos urnak, a mi legnagyobb jötevőknek.

Az egyik egy mályva-rózsákból kötött bokkrétát nyújtott át betanított susogással, a melyből persze egy szót sem lehetett érteni.

— Hát megkapta? kérdem.

Megjött az éjjel, kezét csókolom, telegráfon. Bizony nagy isten áldása rajtam, nagy jót tett velem a nagyságos úr. Nem is felejem el holtig, még az imádságomba is beleszövöm a becses uri perszonáját.

— Hát csak adjon aztán az isten jó termést!

— Iszen persze. Minden az istentől függ, meg a fináncztól.

Nagy hálálkodás mellett bucsuzott el. Nem is láttam többet ő kegyelmét, csak a választás után itt Pesten.

A választáson tudniillik megbuktam és elszontyorodva jöttem haza a kerületből.

A sok átvirrasztott éj és a tivornyák után egy mélyet, keserveset aludtam odahaza.

Reggel kopogtatás ébresztett fel az ajtómon.

Ki az? Mi az?

— Én vagyok — szólt egy kenetteljes hang — Gelencsér Mihály.

Rosszul esett most ez a név, de víg ábrázatot vágtam hozzá. Ejh, ne tudják meg a kerületben, hogy nagyon le vagyok verve.

— Hozta isten, édes Gelencsér bacsi. No mi a baj?

— Nagy baj van, kérem alásan.

— Ugyan?

— Elvették a dohány engedélyemet... Visszavették.

Bántam is én már most, — de már csak szokásból tettetem a megütődést.

— Ugyan? és miféle alapon?

— A miért a szélsőbali jelöltre szavaztam.

— Micsoda? Hát nem én reám szavazott kegyelmed?

— Nem; amoda szavaztam. Erre aztán rögtön elvették tőlem az engedélyt.

Nagy bosszusan megvakarta a fejét Gelencsér Mihály.

— Hát már most mit csináljak? — gondoltam magamban — felülök a vasutra és felutazom az én kedves jótevőmhöz. Itt is vagyok, kérem alásan, hogy hát ha már felkötöttük a kolompot,

ne maradjon annyiba. Most már a nagyságos ur becsülete forog ám koczán...

Olyan bolond jó ember vagyok, hogy ezt is elismertem neki s megígértem, hogy majd beszéllek Wekerlével — mire megint nagy hálálkodások közt csoszogott ki Gelencsér Mihály uram.

...Hanem hát csak azt várja Wekerle, hogy én beszéljek vele.

SKIZ. XXI. ÉS I.

FZERSZER leirtam már a Házat, de egyetlen egyszer sem a klubot. Igaz, hogy ez a házi szentély, a melynek titkait szellőztetni illetlen.

No, de nem is kívánok a kulisszák mögé pillantani, nem kukucskálok be a Deák-szoba kulcslyukán, nem vetek bepillantást abba a morszárba, a melyben tömörre kögittetik a párt tagjainak véleménye.

Nem festem le az egyes minisztereket házi körökben s az egyes képviselőket otthon. Nem fecsegek el konferenciális titkokat, még pedig abból az egyszerű okból, mert semmi titkot sem tudok. Tisza nem veszi magát körül se miszticizizmussal, sem augurokkal. A mit akar, kitalálják, a mit nem akar, megmondja.

A klubban hiába képzelne az ember valamely forrongó életet csapkodó hullámokkal, a miket fáradságba kerül a medrükben tartani.

Égészen csendes világ van ott. Az Urbanovszky krákogása is már zaj.

Egyetlen egyszer voltam kíváncsi, miként vélekednek a klubban, mikor a Komjáthy-affaire történt az intendáns ítélőszéke előtt. Fel is mentem tudakozódni

— Milyen a hangulat itten?

— Semilyen. Tisza nem volt ma bent.

Ez volt a felelet.

Azóta ebben az irányban nem is kérdezősködöm senkitől. Sőt az observálást is abba hagytam, hanem teljes erővel a tarokk tanulmányozására vettem magamat. Láttam, hogy minden tudomány közül ennek veszi az ember a politikai pályán a legtöbb hasznát.

Sajnos, hogy nincs hozzá valami különös talentumom, mert minden elvesztett parthiet nekem tulajdonítanak a partnereim, itt hibáztam el, ott hibáztam el, egyszer azért szidnak össze, hogy minek jöttem ki királylyal, máskor azért szidnak össze, hogy miért nem jöttem ki királylyal, majd azért förmednek rám, hogy minek jöttem tarokkal, majd azért, miért nem jöttem tarokkal. Végre is beláttam, hogy magamnak kell bejárni.

Akkor meg azért mordultak ellenem, hogy minek ugrálok be minden ostobaságra és rontom a játékokat?

No hát nem járok be ezentul csak tiz tarokkra négy primeurrel.

Ez sem tetszett.

— Nem vagy te zempléni ember? — kérdék gúnyosan.

— Hát olyan szégyen zempléni embernek lenni? — tudakolám naivul.

— A tarokkban bizony nem nagy dicsőség. Mert a zempléni ember csak biztosra utazik.

Egy öreg képviselő félre hitt egy szögletbe s mint a hogy a «balekot» szokás, elkezdett oktatni.

— Igen, a zempléniektől jó óvakodni a tarokkban, de még jobban őrizkedj, édes fiam, a sárosiaktól, kiváltképen arra ügyelj, hogy egy sárosinál több sohase legyen a kompániában; mert ha kettő van, kritikus kihívásoknál mindig tóra fordítják egymás közt a beszédet.

Jókai Mór is ott terem valahonnan. Neki is vannak jó tanácsai.

— Nem poétának való játék az. Különösen le ne ülj az abaujiakkal, mert soha ezeknél ravaszabbakat nem találsz. Közbul ültem kettőnek a minap. Épen egy kettést mondtam, játszom nagy passzióval, hát egyszer csak a vége felé elkezdi olvasni az ütéseket az egyik hangosan... mire félhangosan azt sugja neki a másik: «Ne olvasd hangosan, mert még észreveszi és el találja dobni a XXI-est». Nosza én se voltam rest, oda csapom önként a skiz torkába a huszonegyest... a két kozák összemosolyog... épen azzal lettem harminczhárom.

— Ez még mind semmi, — kezdé mesélni a klub legkitünőbb játékosa, — a te eseted csak apró malheur a szegény Móricz Pál esetéhez képest.

— Mi történt vele?

— Oh, az örökemlékezetű marad a tarokk történetében. Mióta ez a klub áll, azóta se volt párja.

— Halljuk már!

— Móricz Pál a dunántuliakkal ült le játszani s az mindig valami szerencsétlenséget hoz az emberre, mint a pénteki nap. Kiosztják neki a kártyát, első volt, megolvassa, hát látja, hogy csak tizenegy, még egyszer megolvassa, biz az csak tizenegy, rosszul van elosztva. No, gondolta magában, csinálók most veletek egy jó tréfát s noha csak hat közepes tarokkja van skiz, pagát nélkül elküldte magát nagy komolyan:

«Solo, tous les trois, pagat ultimo!» (Ennél többet már egy miniszter se mondhat tizenegy kártyából.)

Az, a kinél a skiz volt, fölszisszen s mohón kiáltja vissza:

«Kontra a tous les trois-nak!»

Az, a kinél a pagát volt vagy kilencz tarokkal stentori hangon ordít fel:

«Kontra az ultimónak, kontra a játéknak, kontra mindennek!»

Ez a szörnyü hadizenet úgy hangzik mindig a klub nagytermében, mint valami síri szózat. Meghallják mindentelől és gyülekezni kezdenek az összes asztalok gobiczei az idegrázó küzdelem színteréhez.

Móricz Pál kedélyesen mosolyog: No csak örüljetek, jó emberek, egy darabig, majd mindjárt kisül az én tréfám és visszamennydördi a «rekontrát».

A mint azonban játszani kezdenek és a mint már épen fel akarja deríteni Móricz Pál a titkot, hogy rosszul van a kártya elosztva (a mely esetben a játék nem érvényes), addig-addig tapogatja a nagy kövér ujjával a kártyákat, hogy egyszerre csak kimorzsolja — a tizenkettediket. Ott volt elbujva valahol a vörös dáma mögött.

De már késő volt.

Hiába szabadkozott, az az nem is szabadkozott, hanem egyszerűen kifizette a szörnyü bukást.

Azért nem jó a dunántuliakkal játszani és azért nem való a tarokkal tréfálni.

— De hát akkor szeretném tudni, milyen megyebeliekkal játszszam?

— Te! Itt a klubban? Legjobb a hevesmegyeiekkal.

— A hevesmegyeiekkal? Miért?

— Quia non sunt.

Elértettem a gyöngéd czélzást és azóta nem játszom többé, hanem az elméletre adva magamat, szakcikkekkel kezdek írni a tarokkról.

. . . . Hátha ezen a réven is bejuthatnék a Házba.

UJ ÉS RÉGI EMBER.

AZT MONDJA Kohn, nem ad pénzt, mert nincs
rendben a telekkönyvem.

Hát mi baja van a telekkönyvemnek?

Az a baja van, mondja, hogy mikor a nagy-
bátyám meghalt 1877-ben s. mi ketten a Pali
öcsémmel örököltük birtokát, bejegyezték: «Örö-
kösök, Bakorkay István és Pál kiskorúak».

Hát ő addig most nem ad pénzt, míg azt
onnan ki nem töröltetem, hogy «kiskorú» vagyok.

— Bolond maga, Kohn, hiszen látja, hogy
már a harminczba járok: ősz szálakat mutathat-
nék a hajam közt.

— Az nekem mindegy, kérem alásan. Nekem
a telekkönyv a szentírásom. Ha a telekkönyvbe
az áll, hogy kiskorú, rám nézve hiába érte el a
tekintetes ur a nyolczvanadik esztendő is.

No, ennek utána kell nézni, gondoltam, a
telekkönyvi hivatalba sietve, mert rám nézve
meglehetősen sürgős volt a kölcsönügylet: kár-
tyaadósságot kellett fizetnem, — az pedig a tár-
sadalmi szabályok szerint sokkal kötelezőbb, mint

a józan észszel csinált adósság. (Azért ki is balloztározhatnak, megvethetnek a modern emberek, emezért csak megexekválhatnak.)

A telekkönyvben csakugyan úgy volt, mint Kohn mondta: «Baborkay István és Baborkay Pál kiskorúak».

Azonban alább 1881-ből, midőn Pali öcsém halála folytán az ő része is rám szállott, már úgy iktattak be: «Örökös: nagykoru Baborkay István». Ha hát 1881-ben már nagykorú voltam, a természet rendje szerint bizonyos, hogy most 1885-ben is nagykorú vagyok.

Kohnnak egyébiránt igaza van, ha nem ad pénzt, hanem szerencsére csekély a hiba, majd kitörültetem én azt onnan mindjárt.

— Ugyan kérem, merre van itt a törvénytörvény-
széki elnök szobája?

— Itt a sarokban, — felelte egy ott ácsorgó ügyvéd ismerősöm.

— Miféle ember az elnök?

— Modern ember tetőtől talpig. Nagy jogász, kutató elme.

— Hát a telekkönyvvezető milyen?

— Az megfordítva, egy öslény, elszegényedett gentry. Igazi ósdi fráter. Horthynak hívják.

— Hát az elnököt?

— Bajomi Péternek.

Bajomi Péter! Hál'istennek! Tizenöt év óta

sakkoztunk együtt minden nap a klubban. Lelki-
testi barátom.

Most már egész biztosra kopogtattam be az
ajtaján. Kedvetlen «no» hangzott ki.

— Adjon isten! — kiáltám betoppantva.

Az elnök hátramordult:

— Tessék kimenni s elolvasni, mi van az
ajtóra írva.

— Mondd el, hogy mi van. Elhiszem én azt
neked idebent is.

Bozontos fejét felemelte az irások közül és
megfordult, mire kenyszeredett hangon ismert
rám:

— Te vagy? No csak eredj ki, nézd meg,
mi van az ajtóra írva, aztán azon mód szerint
jőjj be.

Sohasem voltam valamilyen tréfának elrontója,
kimentem. Hát látom, hogy az van ott felírva
egy táblácskán: «Kopogtatás nélkül kéretik be-
lépni».

Ejnye, ez már sok, ezt már nem tűröm
el szó nélkül — de a mikor neheztelő arcczal
beléptem, az övé már csupa mosoly volt, csupa
nyájasság.

— Első a rend, kedves barátom, — mondá
a kezemet két kezével melegen megrázva. Minek
köszönhetem ezt a váratlan szerencsét?

— Egy kis kérésem volna hozzád.

— Parancsolj, kedves Pistám!

— Csekélység az egész! 1877-ben egy kis birtokot örököltünk az öcsémrel Vilóczon.

— Emlékszem.

— Ez alkalommal kiskorú örökösnek jegyezték be még a telekkönyvbe, mert az voltam.

— Természetesen.

— 1881-ben meghalt az öcsém. A részét én örököltem és akkor már nagykorúnak jegyezték be. Hát oda terjed az én alázatos kérésem, brevi manu igazítsd ki, rendeld el, hogy a «kiskorú» szó törültsék.

Bezzeg meghosszabbodék erre az elnök ábrázata.

— Hja, hüm! Ez már baj! . . .

Kényelmetlenül feszeltett széken s vakargatta a nyakát.

— Az hosszú dolog! Az nagy felelősséggel járna. Hiszen ki lehet azt töröltetni, de csak a szabályszerű eljárással. Kérvény — ötven krajczáros bélyeg — keresztlevél — iktató — telekkönyvi referens — végzés! Az hosszú dolog!

— De kérlek, egy tollvonással deleálható egy másodperc alatt.

A magas, szikár alak fölállt, ünnepélyesen föl-emelte száraz, vékony ujjait.

— A telekjegyzőkönyv szent, barátom, oda csak olyat szabad beírni, a mi szintén szent, és a mi szent, azt nem lehet kitörölni.

— Hát nem szent az, hogy én már túljárok a huszonnégy éven és hogy már 1881-ben nagykorú voltam?

Bajomi vállat vont:

— Meglehet, de . . .

— Hiszen magad is tudod, hiszen jól ösmersz . . .

— Ösmerlek, az igaz, de én most nem én vagyok, hanem a rendszer. S a rendszer bizonyítékot, keresztlevelet kíván.

— Gondold meg, tönkre megyek, oda a becsületem, ha nem fizethetek gyorsan, kölcsönt pedig hamar csak úgy kapok, ha hamar sikerül rendbe hozni ezt a dolgot.

Vastag szempillái tudományos fensőséggel szadtak fel a homlok közepére.

— Hja, a rendszer nem törődik azzal, hogy veled mi történik!

— Ugy? — mondtam izgatottan. — Akkor hát alá'szolgája!

Becsaptam magam után az ajtót s elcsüggedve mentem keresztül a hosszú törvényszéki folyosón, midőn szemembe villan egy ajtón: «Horthy Pál telekkönyvvezető».

Ejh, próbáljuk meg a modern ember után az ósdit s hirtelen elhatározással megnyomtam az ajtó-kilincset.

Az iszonyú pipafüst miatt, mely egy öblös csibukból származott, csak apródonkint birtam

kivenni azt a néhány alakot, a kik bent álldo-
gáltak. A csibukot egy potrohos, tokás, őszbe-
csavarodott öreg úr szította, a ki háttal dült az
íróasztalnak és valami történetet beszélt a kör-
nyezetének.

A telekkönyvvezető urat keresem.

— Én vagyok, — riadt fel egy pillanatra, s
tovább beszélte a dolgát.

Egy csattanós részletnél mikor felharsogott a
kacszaj s még az írások kezében is megállt a
toll, mintegy lélekzetvétel gyanánt rám pillantott
és mellékesen kérdé:

— Kihez légyen szerencsém?

— Baborkay István vagyok.

— Ohó! Baborkay Andrásnak a fia?

— Igen.

— Ohó?

S ezen második «ohó» után megint folytatta
a kalandját.

Valami forradalmi epizód volt az s gyakran
keresgéltek közben az emlékezetéből neveket. Egy
ilyen keresgélés alatt (Ejnye, csipje meg a gyík,
hogy is hitták?) újra a szemébe ötlöttem.

— Mit kívánsz, kedves öcsém?

— A telekkönyvben van egy kis hiba.

— Ohó! hiba? a telekkönyvben? Az lehe-
tetlen!

— Azaz, hogy nem is hiba, mert 1877-
évben...

— Azaz, hogy lehet hiba — vágott közbe — mert akkor még nem én vezettem.

— Kiskorunak jegyeztek be a vilóczi birtokra... de már 1881-ben mint nagykorú vagyok ugyanott feltüntetve a felerészre nézve.

— Megvan! — kiáltott fel most Horthy, — Guyonnak hitták!... Hát a mint mondom, hozám lépett Guyon és vállon fogott...

De már megakasztom azt a krónikát, gondoltam magamban, s elibe lépve Horthynak, a vállát fogtam meg.

— Arra kérném hát, kedves bátyám...

— Nos, nos?

— A zsidó nem akar pénzt adni, míg a kiskorú feltüntetés is bent van a birtoklapon. Hogy nem lehetne-e kiigazítani?

Rám nézett apró, kekes szemével csodálkozva.

— Hogy a patvarba ne lehetne?

— Nézzen meg, urambátyám, hiszen láthatja rajtam, hogy már régen nagykorú vagyok.

A fejét rázta kedélyesen.

— Azt én ugyan nem látom, mert rosszak már a szemeim. Gyengül az ember, édes öcsém. A hetven felé járok. Hanem azért kiskorúságodról még ki birlak emelni. Amice Hrusa, hozza ki a vilóczi telekkönyvet!

— Igazán kiigazítja, urambátyám?

— Hogy ne igazítanám, ha azt mondod, hogy rossz?

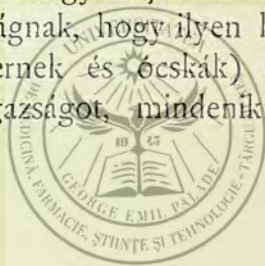
— De ha nem is ösmer...

— De ösmertem az apádat — mondá az öreg, nagy füstöt fujva felém. — Ritka becsületes ember volt.

Ezzel fogta a ludpennáját (mert ő ilyennel ír) s az előhozott könyvben végig törülte vele azt a szót, mely olyan keményen lakatolta le az én óvatos Kohnom Wertheim-szekrényét.

Milyen furcsa két ember volt ez! Az egyik engem ösmert s még sem hitt, a másik csak az apámat ösmerte s mégis hitt.

Nekem ez nagyon jó volt akkor! De kérdés, jó-e az országnak, hogy ilyen kétféle fajtájú emberek (modernek és ócskák) csinálják benne a rendet és igazságot, mindenik a maga módja szerint?

A GYANU.

Azon vettem észre magamat, hogy az utcámban minden ember süvegelni kezd, a környékbeli szatócsok, szabók kézdörzsölgetve jönnek ki boltajtaikba, meghajolni, ha arra megyek, a házmesterem megnagyságot, a kávéházban, a melybe járok, engem kínál meg legelőbb a kávé a burnótszelenczéből; egyszóval az egész világ előzékenyebb irányomban, mint azelőtt.

De hát mi az ördög történhetett velem? Miért növekedtem meg így egyszerre az emberek szemében?

Töprenkedve siettem a redakcióba és átnéztem az egész havi «Budapesti Közlönyt», hogy azalatt, míg én távol voltam, nem-e kaptam boldjába valami Ferencz József-rendet? Mert csak ilyes valami rugtathatta fel annyira a tekintélyemet.

De a «Budapesti Közlöny»-ben nem volt rólam semmi. Talán nem is lesz soha; pedig váltig kérem az én kedves bátyámat, Salamon Ferenczet, tegyen be már egyszer valaminek ciceró betűs rovatjába, dehogy teszi, dehogy, pedig csak

egy tollvonásba kerülne s lehetne irántam jó indulattal, mert én tulajdonképen az ő becses lapjában kezdtem a nyilvános pályafutásomat. Itt jelent meg a nevem először nyomtatásban. T. i. abban a petit betűs rovatban, a hol a végrehajtások vannak.

Az én tisztelt Salamon Ferencz bátyám azonban azt szokta erre a kívánságomra mondani:

— Mindennek meg van a maga formája, öcsém. A melyik név itt elől jön ciceró betűkkel, az még bejuthat valamikor hátul a petitbe, a mint hogy rendesen bele is jut, de a mely nevet itt egyszer petitből szednek hátul, az már nehezen juthat ebben az életben elől a ciceróba.

Elismervén ezen okoskodás filozofikus alaposágát, ezennel örökre lemondok a Ferencz-József-rendről s nyugodt lélekkel folytatom tovább a történetemet.

Hát mondom, most még kevésbé birtam kiokoskodni, mitől lettem én olyan nagyon tisztelt egyéniség egyszerre? Mert az elutazásom előtt még a kutya sem törődött velem.

De nini, önök azt sem tudják, hogy egyáltalán elutaztam, hát mindenekelőtt röviden meg kell mondanom, hogy az elbeszélendő történet arra az időpontra esik, mikor a tiszta-eszlári ügy tárgyalása után hazajöttem Nyiregyházáruul, a honnan néhány tárczát is irtam akkoriban a tárgyalás menetéről a lapokba.

Napok jöttek, multak s még mindig átláthatlan homály fedte a nagy változást, melyen keresztül mentem az ismerőseim szemében s mely azóta is sok föltűnő jelben nyilvánult.

Végre, mint minden homálynak, ennek is szét kellett foszlania.

Egy nagy robusztus alak nyitott be a redakcióba egy délután, óriás, csontos fej, izmos vállakon, vörnyeges körszakáll és apró erekkel átfutott kék szemek.

A padló rengett a léptei alatt, a mint a szerkesztőségi szobákon átment. A tollak perczegése megszűnt egy perczre, az pedig itt nagy ritkaság, a hol senki sem kíváncsi semmire, a mi természetes is, mert mi már azt is tudjuk, a mit az egész világ csak holnap fog megtudni.

Hanem a nagy drabális ember mégis föltűnt. Szemei lomhán fürkészték szerte, míg végre engem pillantott meg egy asztalnál.

Felém jött és a vállamra tette sulyos tenyerét.

— Ösmersz? — kérdé nyersen.

A hangjáról ráismertem.

— Klopinszky! — kiáltám.

— Igen, Klopinszky István vagyok. Teringette, csakhogy megtaláltalak... Huh! huh! De kutya meleg van. Hm. Hát ez az a redakció?

— Ez!

— Hát ti irjátok azt a sok okos dolgot, hm?

— Már bizony mi.

- Az a pápaszemes is?
- Az is.
- Mit ír az? — szólt, fitymálva nézegetvén a czingár legénykét.
- A külföldet.
- Az bírálja Bismarckot?
- Az.
- Azzal a természettel! — kiáltá csodálkozva. — Hm, mégis furcsa.

Sehogy sem tudott megnyugodni, idegenül nézegetett szét, míg végre megakadt egy a falra függesztett táblácskán, melyen ez áll: «Látogatók figyelmébe. Az idő pénz!»

Odabökött a nagy bütykös kezével:

- Micsoda? Ez nekem szól?
- A világért sem. Az csak az alkalmatlan diskurálók ellen van kifigondolva.
- Jó, jó, nem háborgatlak sokáig, egy bizalmas szavam volna hozzád. Lehet itt?
- Bátran. Parancsolj! Betegyem az ajtót?
- Tedd be!

Magunk maradtunk a szobában, hozzám hajolt s suttogva lihegte:

- Nagy dologban vagyok rokon; nagy dologban.
- Miféle dologban?
- Benne vagyok a korrupczióban — mondá a szeméit szemérmletesen lesütve.
- Hogy hogy?

— Összeköttetésbe léptem a kormánynyal.

— Mifélébe...?

— Kivettem bérbe a töltéscsináló munkások élelmezését. Tizenkilencz szakácsnét fogadok, rokon... Tizenkilenczet és a feleségemet teszem meg szakácsné generálisnak. Láttál te már valaha tizenkilencz eleven szakácsnét egyszerre! Nagy dolog. Főzni fognak a munkásoknak. Jó gsáft.

És jelentőségteljesen hunyorított a szemével.

— Hanem hát — folytatta akadozva — pénzem nincs a vállalathoz . . . hát azért jöttem... azért kerestelek fel, hogy segits rajtam rokon.

— Miképen?

— Adj kölcsön vagy tizenötezer forintot.

Ránéztem, tréfál-e, vagy pedig meg van örülve?

De sem a puffadt arczán nem találtam mosolyt, sem a kifejezés nélküli szemében ködöt.

— Tizenötezer forintot adjak? kaczagtam fel.

— No no... hiszen nem ingyen kértem... Nyolcz perczentet adok tőle, aztán ha akarod, be is tábláztathatod az összeget a csomaházi «skvarkámra». (Igy nevezik a szerényebb sárosiak a dominiumaikat.) Nem akarok neked rosszat. Az isten is megverne. Nyolcz perczent az ördögbe is! No ne neved hát. Kifutja. Kétezer gyomrot vettem ki árendába. A gyomrokon legtöbbet lehet megtakarítani.

— Igen igen, de mi szükség azért velem ilyen izetlen tréfát csinálni?

— Ne okoskodj öreg, szúrd ki no azt a tizenötezer forintot.

— Hagyj nekem békét — vágtam közbe türelmet vesztve — ne vedd el ilyen ostobaságokkal az időmet, sok dolgom van.

Klopinszky arcza roppant savanyúra ferdült erre a szóra, láttam, hogy csakugyan komolyan kéri a tizenötezer forintot.

— Hát adsz, vagy nem adsz? sürgeté keserűen?

— Hol vegyek én neked tizenötezer forintot?

— Ugyan ne tagadd — suttogta egészen hozzám hajolva — mintha nem tudnám.

— Mit? Kérdém ösztönszerűleg megijedve...

— Hogy huszezer forintot kaptál a zsidóktól.

— Miféle zsidóktól?

— A miért ezeket a zsidó szellemü tárczákat irod a lapba.

Az első pillanatban elvörösödtem a dühtől.

— Ki volt az a gazember, a ki mondta?

— Mindenütt beszélük. A Terka néni, a Muki bácsi, a Hilinyiék, tele van vele az egész környék. Azt már hiába tagadnád.

— De esküszöm neked, nem kaptam, — hebegtem még mindig fellázadva a gyanusítás ellen. Hogy képzelhetsz ilyen butaságot?

S elkezdtem neki fejtegetni, hogy tiszta meggyőződésem szerint irok; bizonyítottam világo-

san, hogy a pör kimenetelére nincsenek semmi befolyással az én tárczáim, következésképp nevetséges volna föltenni, hogy azokért a zsidók fizetnek. Több eszük van azoknak. Ha már én bennem nem hisz, legalább higgyen a zsidók élelmességében.

Mikor már azt hittem, hogy teljesen meg van győzve, rám bámult a szitakötőéhez hasonló hülye szemével és így szólt:

— Hát akkor adjál legalább tizenkétezer forintot. Talán az is elég lesz.

Az otrombaságnak ez a csökönyössége olyan zsibbasztó indulatba hozott, hogy sokáig nem birtam szóhoz jutni, még a kezemet sem mozditani, mert talán neki mentem volna fölháborodásban az óriásnak.

Ő nem kevésbé dühöngött ezalatt, hangosan beszélt, szemei vadul forogtak és a nyála szétfrecsegett.

— Szép ember vagy, mondhatom. Gyönyörűséges rokon. Emlékezz csak vissza, anyád hogy szerette az én anyámat. Hányszor ringatott téged az én anyám térdein. Kő van a szived helyén, rossz ember vagy. Emlékszel-e, mikor még együtt keresgettük a madártojásokat a mezőn. Már akkor is eltagadtad előlem, ha fészekre bukkantál. Most is bezárod szivedet... Jó van! Elmegyek, ne félj... nem alkalmatlankodom neked tovább... hanem ha majd otthon kimegyek az anyád sír-

jához valamelyik nap, elkiáltom magam a fej-
fájánál: hogy miféle madár lettél.

— Pista! hörögtem elszörnyűközve... Ne
folytasd, ne kínozz.

Pista éppen távozóban volt már, a botját és
kalapját fogta.

— Ne menj így el kérlek.

— Hát adsz? szólt fölcsillanó reménnyel.

— Nem adok, mert nincs.

— Micsoda? Még mindig nem ismered be,
hogy kaptál pénzt a zsidó kasszából?

— Azt sem tudom, hogy van-e ilyen kassza.

— Azt sem tudod? Hát az mi a mennykő,
a honnan Eötvös Károly kapta a félmilliót?
Ereszsz!... megyek. Elég volt, uram. Ajánlom
magamat.

S ezzel egy mélységesen megvető pillantással
mért végig s becsapta maga után az ajtót.

Egy mentő gondolatom támadt... Ha az iga-
zat nem hiszi el, hát bizonyosan elhiszi a nem
igazat. Beszéljünk az ő észjárása szerint. Utána
futottam.

— Pista, Pista gyere vissza!

Gondolkozott egy perczig, megforduljon-e.
Lassan, hidegen megfordult.

— Mi tetszik?

— Gyere be, kérlek egy szóra.

Bejött.

— Mit akarsz? kérdé közömbösen.

El akarok neked mondani mindent, úgy a hogy van.

— No.

— Eötvös Károlyt emlitted azelőtt, — mondám szelíden.

— Hát aztán? — dűnnyögte nyersen, bizalmatlanul.

— Csakugyan van valami abban a dologban.

— Ugy-e, hm!

— Mondtad, hogy fölvette a fél milliót.

Épen ez a baj, mert az igaz, hogy Eötvös mindnyájunknak húsz-húszezer forintot ígért, a kik a zsidók mellett fogunk írni, de a mint a fél milliót fölvette, azóta...

— Nos azóta? — szólt közben élénken.

— Feléje sem jön a redakciónak.

(Gondoltam magamban: Bocsássa meg szégyen Eötvös a bűnömet, ő nála bizvást elcsúszik ez a ráfogás is a többi mellett; neki már nem árt, nekem meg használ.)

Erre csodálatosan egyszerre kiengedett a Klopinszky István haragos ábrázata, nem volt már olyan mord, leült szép csendesen mellém.

— Te fiu — mondá élénken és a kezével rácsapott az íróasztalomra — azt a pénzt sohasem fogod megkapni attól az embertől!

— Én is kezdem már hinni... feletem szomoruan.

— Látod, látod. Hiszékeny bohó lélek. Téged mindenki az orrodnál fogva vezethet. Olyan jó szived van, mint a vaj. Ej, ej gyerek, abból a pénzből nem eszel!

— Hja, bizony, bizony, — sopánkodtam a szerepemhez híven, melynek sikerében egy percig sem kételkedtem, mert látással dicsekszik a gyanu, pedig szurokkal van mind a két szeme betapasztva.

— Pedig ugy-e, kellene a pénz? firtatott kis vártatva.

— Persze.

— Ejnye... ejnye! No no... ne búsulj azért. Él még a pénzek anyja. Kölykezik az örökké. Hanem arra a húszezerre bizvást keresztet vehetsz.

Idomtalan kezével gyöngéden simogatta meg a fejemet buta szemében jószág, szelidség tükröződött.

— Szegény fiu! Hm. Mindegy. Ne ess' azért kétségbe öreg, ha mondom... ha már így van, így van. Ha te nem adhattál nekem, majd adok neked én. Nincs más mód, fölveszek a birtokomra valahol... Aztán no... hiszen tudod, kicsoda neked Klopinszky István. Hát szervusz öreg.

— — — — —
 Így szabadultam meg Klopinszky rokonom sűríg tartó neheztelésétől furfangos csellel, azok-

nak a szomorú napoknak egyikén, mikor anynyira divatba jött a gyanusítás, hogy még én igénytelen újságíró is gazdag ember hírébe keveredtem.

Most értettem már a megnövekedett tekintélyemet az utczámban a szabók és szatócsok közt.

És mondhatom önöknek, hogy a gazdagságnak a híre nem valami nagyon kellemetes. Próbáltam.

A mi azonban magát a gazdagságot illeti, azt nem próbáltam, és nem is állítom, hogy kellemetlen lenne.

AZ UTOLSÓ OLYGRACHA.

Bevezetés.

AZ ERDÉLYIEK sokat beszélnek egy grófról (Béldi Ferencz grófról), a ki a legközelebbi években halt meg Erdélyben, s a ki még igazi nagy ur tudott lenni.

De ő is már csak képzelődött. S majdnem jogosan, mert a szemüvegét, melyen át a világot nézte, senkinek sem volt bátorsága összetörni.

Nem lesz érdektelen följegyezni róla néhány vonást annál is inkább, mert ő volt az utolsó, a ki úgy halt meg, mint olygarcha. Ezentul már a képzelődés sem fog érni semmit!

Bejött a bolondos korszellem és lefujta a czimerekről az aranyos zománczot. Az utókor már csak gazdag és szegény grófokat fog ismerni, de nagy urat nem.

Hát vegyük elő a méltóságos urat, tegyük úgy vele, mintha még meg sem halt volna. Ámbátor ő megnehezteli ezt még a másvilágon is.

Mert ő meghalni is úgy tudott, mintha az is a saját akaratából történnék.

Gyönyörű ember volt, a természet mindent ráhalmozott, a mi a szemnek tetszetős és kellemes. Mint fiatal ember künn járt Londonban s ott megismerkedett György királylyal, mikor ez még walesi herceg volt a szónak mai értelmében. György herceg szerette. A leghivebb czimborája lett. «Nincs országomban olyan előkelő lord» — szokta mondogatni vidám pohárcsenzés között. (Mert egy walesi herceget már nem is képzelhet ember máskép, mint csengő poharak között.)

Ferencz gróf jól érezte magát Londonban és még ki tudja meddig éldegélt volna ott, ha a walesi herceg időközben nem lép a trónra — s ez már derogált a magyar nagy úrnak.

Egy királynak nem lehet az ember czimborája, mert azt a czerimóniák kötik, egyébre pedig ő nem birta használni a királyokat sem.

Azért hát becsomagolt és hazajött az erdélyi birtokaira.

I. A négy tarka ló.

Jókor jött haza.

Itt épen akkor kezdődött az a nagy kötekedés, ezernyolczszáznegyvennyolczat irtak.

Ferencz gróf is végigcsinálta. Bátor, rettenthetetlen katona volt, a ki sok hős dolgot vitt véghez, de azt mind úgy le tudta magáról hazudni, hogy gyönyörűség volt hallgatni.

Még a saját vitéz tetteit is szétadogatta ajándéknak a hiu tisztecskék közt.

Hanem mikor aztán eljött az az idő, a mikor az erények bünhődése következett, akkor Ferencz gróf még a tisztecskék vitéz tetteit is magára vállalta.

Kastélyait feldúlták, őt magát elfogták, becsukták, hadi törvényszék elé állították.

A vádló elmondta a maga vádbeszédét, azután felszólították a gróft:

— Tessék felhozni valamit mentségére.

A gróf méltóságos, nyugodt hangon kezdte:

— Volt nekem nagyon szép négy tarka lovam, hát azt hallom, hogy azok most a főhadparancsnok istállójában vannak. Én azt tartom, hogy az illetlen dolog. Mert azt a négy lovat az istállóból hajtották el, nem a csatatérről. Azok nem harczoltak a monarchia ellen és semmikép sem lehetnek hadifoglyok. Nem a miatt mondom, mintha sajnálnám, de a főparancsnok reputációja végett.

— Maradjon a vádlott a tárgyánál . . .

— A nyergest harmadéve vettem, Rárónak hitták, pompás tizenhat markos volt.

— Egy szót se többet a lovakról.

— A hámot is elvitték, pedig annak bizony valami nagy hasznát nem veheti a főparancsnok, mert az én czimereim vannak rajta. Hanem az igaz, hogy pompás hám volt. Párisból rendeltem a mult őszszel.

— Egy szót sem a hámról.

— Az ostorhegyes a magam nevelése, azt szeretem legjobban, szilaj és mégis kezes állat, megeszi a czukrot a tenyeremből.

— Még egyszer figyelmeztetem a vádlottat, hogy hagyja abba ez izetlenségeket.

— Igenis. Hát mégis a hámról beszéljek?

Mit gondolnak az urak, mennyibe került az a hám? A karikák, csattok, igaz, hogy rézből vannak és csak megezüstözve, hanem a bőr a híres Brisson cégtől való.

A hadi törvényszék elnöke dühösen vágott közbe:

— Arra feleljen, a mivel vádolták.

— Mig az urak vissza nem adják a négy tarka lovamat, én addig az önök thémájáról nem beszélek.

És a mit mondott, meg is tartotta.

Zaklatták, boszantották, tizszer és tizenkétszer újra kezdték vele a hadibirósági czeremoniát, de semmivel sem volt rábirható, hogy egyébről beszéljen, mint az ő tarka lovairól.

A négy tarka lovat ezalatt az a sors érte, hogy a főhadparancsnok még egy nálánál is ma-

gasabb személyiségnek ajándékozta őket. Azroppant megijedt a skandalumtól s szabadon rendelte eresztetni Ferencz grófot.

A grófnak azonban az mindegy volt. Mikor felhivatták s mosolygó arczczal közölték vele, hogy szabad, azt felelte nyugodtan:

— Szép, szép, de hát a tarka lovaimmal mi lesz már?

Még harmincz év mulva is, ha osztrák emberrel találkozott, a világért sem beszélt, csak a tarka lovairól, a melyeket ő folyton életben hitt, olyan fiataloknak, tüzeseknek, mint a hogy utoljára látta s a melyekért folyton kereskedett a monarchián.

Meg is érdemelték különben, hogy jó emlékezettel legyen irántuk, mert a négy tarka ló huzta ki a börtönből.

II. A báldi országot.

1861-ben Ferencz grófot is kinevezte báró Wenckheim Béla főispánnak K. megyébe.

Még ilyen nagy hatalom nem ült a főispáni székekben! Ő ugyan meg volt győződve róla, hogy ő a legalkotmányosabb érzületű ember, de alapszóiban zsarnok kényur volt.

Tisza Kálmánnak háromszáz mamelukja van, azokkal nem nagy sor uralkodni tudni, de ő neki csak egy mamelukja volt, egy Salla nevű föld-

birtokos, s ezzel az egy mamelukkal tudta szükség esetén a többséget megcsinálni.

Ott van rá az eleven példa: a báldi országút. Nem akarta azt egyetlen lélek sem, csak épen a főispán s következésképp Salla a mameluk.

A báldi ut egyenesen a főispán birtokaira vezetett, s nem is volt rá szüksége senkinek, csak a főispán ur ő méltóságának, no meg azoknak, a kik esős időben kártyázni jártak hozzá.

A következő megyegyűlésen csakugyan becsusztatta a főispán a tanácskozási tárgyak közé a báldi utat.

— Ha jól látom, — mondá, szétnézve a teremben, — Salla ur kíván szólni.

Salla ur fölkelte és innemel-ánimal elmondta, hogy ezen országút fogja megállapítani Küküllőmegye szerencséjét. Ha ezt az utat fölépítik, az egész országnak Küküllőmegye fog szolgálni mintául. A világ szeme ránk néz, uraim. Egy hires tudós a keményítő fogyasztása szerint gondolta alaposan megösmerni az országok műveltségét; ő (t. i. Salla) az utak minémüségéről von következtetést a lakosok életrevalóságára. Küküllőmegyét olyan gazdaggá teszi a báldi ut, mint a minő Belgium.

Egyszerre három szónok is felugrott, Sallát megczáfolni.

— Csak egyenkint tessenek beszélni.

Mikor az egyik kibeszélte magát, a főispán fölmordult:

— Salla úrnak észrevételei vannak a szónok előadására.

Salla úrnak nem voltak ugyan észrevételei hanem a főispáni omnipotencia kívánta, tehát felállt és hebegett valamit az előtteszóló érvelésére, ujjal melegen ajánlva a báldi országutat.

Salla replikája után a második ellenzéki szónok tartott egy heves dikziót az út ellen, melyre ő nem szavaz meg semmi költséget, ha tetszik, köveztessék ki jó szándékkal, mint a pokolba vezető utat.

A mint bevégezte, a főispán egyet pislantott végig a karokon és rendeken (ő még mindig azoknak hitte) s újra így szólt:

— Salla úr személyes ügyben kér szót.

Salla megint hebegett valamit, mire fölugrott a harmadik szónok, Dobándi Mátyás uram, és egy álló óráig argumentált a főispánék terve ellen.

— Salla úr kíván még e kérdésre reflektálni. Salla úré most a szóllási jog!

S ez így ment az egész gyűlés alatt. A szegény Sallának kellett felállni, beszélni minden ellenző szónoklat után, míg végre ő méltósága elunván az ülést, előtte keresztbe fektetett kardjára csapott.

— Tisztelt megyei bizottság! A kérdés ki van merítve. Hallottam néhány véleményt és indokot az országut ellen is, de azok jobbadán meg lettek

Salla úr által czáfolva, tehát kimondom a többség véleményét, hogy a báldi országút ki fog építtetni.

Nagy zsvajj támadt erre a teremben. A bizottsági tagok izgatottan kezdtek fészkelődni.

Az ellenzék vezére, egy Bethlen gróf, odalépett az emelvényhez és felkiáltott:

— Szavazást kérünk!

— Hogy is ne, — szólt a főispán megbotránkozva — ki hallott olyat, mikor már egyszer az elnök kimondja a határozatot?

— De a határozat jogtalan — felelt fel az ellenzéki vezér.

Az olygarcha szüros szemével rátekintett s mogorván mondá:

— Ugyan ne tereferelj itt öcsém, mert mindjárt a nyakad közé vágom a süvegemet.

Majd folytatá emelt ünnepélyes hangon, felállva:

— Uraim, tisztelt bizottmány! Köszönetet mondok önöknek, hogy ilyen szép számmal megjelentek gyakorolni alkotmányos jogaikat, mert az alkotmány a legszebb jog, mely minden zsarnokságnak és erőszaknak véget vet. Én, a ki szerencsés vagyok, mint az alkotmány szolgája, az önök határozatainak végrehajtó öre lenni, köszönetet szavazok ujabbi hasznos működésükért és a meggye gyűlést ezennel berekesztem.

Hát bizony így épült föl a báldi és még igen sok más út egyebütt — a hazafias és áldozatkész többség akaratából.

III. A rejtélyes doboz.

Van a belügyminiszteriumban, vagy ha nincs, hát bizonyosan volt még Tisza Kálmán alatt is, egy skatulya, a mit a belügyminiszterek egymástól örökölnek már hosszú idő óta. Rajner Páltól elörökölte Tóth Vilmos, Tóth Vilmostól Szapáry Gyula, Szapáry Gyulától Tisza Kálmán.

A skatulyát mindenik miniszter felbontotta s mindenik elcsodálkozott a tartalmán, mert egy rendjel volt benne: a vaskoronarend másodosztályú keresztje.

Ez olyan rejtélyesnek tűnt fel a minisztereknek, mint nekünk a «Fűt» sírkő a városligetben. Egy vaskoronarend, a mi itt hanyódik, vetődik és az ördögnek sem kell. Egy rendjel, a mihez nem akad gazda Magyarországon, ez hallatlan! Micsoda história lehet ebben a satulban eltemetve!

A legöregebb miniszteri tanácsosok emlékeztek rá és elreferálták.

Én azonban meg akarom kimélni az olvasó publikumot a minisztertanácsosok referádáitól, inkább magam mondom el a rendjel történetét.

Természetesen összefügg Ferencz gróffal. Más-kép nem is beszélnek róla.

A gróffal ugyanis az történt az idők hosszú folyamán át, hogy megöregedett. Még akkor is szép és hatalmas ember volt — talán nagyon is hatalmas.

Némely erőszakoskodásai szemet szurtak Rajner Pálnak s egy napon az öreg egy pecsétes levelet kapott a miniszteriumból.

A levél mellett ott volt a kis dobozka is.

— Bontsa csak fel barátom, mi van benne — mondá titkárjának.

A titkár felbontotta és kihúzta belőle a vaskoronarendet.

— Hát az mi? — kérdé a gróf, — de nem nyult hozzá.

— Az egy rendjel.

— Jó. Hát a levélben mi van, olvassa el a levelet is.

A titkár felolvasta az irást harsány hangon.

«B. grófot főispáni állásától hanyatló egészsége folytán fölmentem s hasznos szolgálatai jutalmául a vaskoronarend közepkeresztjét adományozom.»

— Ohó, no hó! — kiáltott fel a gróf (ez volt a kedvencz felkiáltása). — Hát ki mondta, hogy én beteg vagyok? No ez szép história. Menjen csak, amicze a doktorhoz, hívja ide. Bizonyosan Pesten járt s füllentett a miniszternek. Ez már mégis szemtelenség ettől a doktortól. Megcsapatom. De megálljon csak, amice, olvassa csak még fel egyszer.

A titkár még egyszer felolvasta.

— És mit gondol maga, amice, mit akartak ezzel mondani?

— Azt, hogy méltóságod már nem főispán.

— Az nem lehet, fráter — mondá a gróf rendületlenül. — Hiszen az alkotmányt még nem törölték el, hiszen az országgyűlés még együtt van.

(Az utolsó olygarcha még azt gondolta, hogy az alkotmány csupán az ő kedvéért van meghozva.)

Csakhamar előkeresték a doktort, de az égre földre esküdözött, hogy már hat esztendeje nem volt Pesten, és soha életében nem látta Rajnert.

— Akkor hát más doktor volt. No majd előkeresem, ha a föld alól is. Hanem most legelőször üljön le szekretárius amice, és írja, amit diktálni fogok.

A szekretárius reszkető kezekkel pingálta:

«Nagyméltóságú miniszter úr!

Nagyméltóságodat szépen felültette valaki, hogy az én egészségem hanyatlik. Én hála istennek, teljesen egészséges vagyok, elannyira, hogy még a gomblyuk betegség sem bánt. Azért hát itt küldöm ezen iskatulyát, azzal az alázatos megjegyzéssel, hogy ugy látszik nagyméltóságod bokros teendői közepett nem ért rá eleget forgolódni jó modoru uri emberek között.»

— Punktum, amice. Hozza ide, hadd irjam alá.

Aláírta és megporozta.

— Most pedig lássunk a többi ügyekhez.

Elővette az asztalról a hivatalos aktákat és végzéseket jegyzett fel rájuk, mintha semmi sem történt volna.

A titkár csak nézte, nézte egy darabig, de azután nem álhatta meg, hogy ne figyelmeztesse:

— Minek töri magát méltóságod? Hiszen ez már nem a mi dolgunk. Itt már nem méltóságod parancsol.

— Hogy nem én parancsolok? — kérde megütődve. Hát igazán azt gondolja amice! Hát igazán azt hiszi, hogy annak az irásnak több ereje van, mint nekem?

Biz annak több ereje volt.

Különben még sok ideig élt azután folytonos friss egészségben s mindig kutatta azt a gaz doktort, a ki Rajner Palit felültette az ő egészsége hanyatlásával.

Mert hogy a saját eszéből ily ráfogással élt volna Rajner Pál, azt már még Rajner Pálról sem lehetett néki föltenni.

Néhány év előtt hunyta be a szemét végkép, az utolsó magyar olygarcha, a kinek olyan nagy volt a tekintélye, és a kit oly tisztelet környezett, hogy tulajdonképen sohasem merték a szemeit felnyitni.

Halála után a megfeneklett rendjel természetesen újra felszabadult örömtelen vesztegléséből,

a belügyminiszterium most már bátran visszaküldhette Bécsbe.

Vissza is küldte, a mint halljuk, nem régen.

(De talán nem is kellett volna elárulnom, hogy van most egy fölösleges vaskorona, a rendkancellárjánál.)

MIKRE HALLGAT A BIRÓ?

ÖNÖK bizonyosan ismerik báró Sz. urat, a főrendiház tagját, a leghallgatagabb törvényhozót.

Alacsony zömök ember, kurta nyakkal, galambfehér haja rövidre van nyírva, kibernetvált húsos arczán a kedélyesség ömlik el.

Egy rossz szokása van, hogy minden főrendiházi ülés alatt elbeszéli, mennyi sok mondani valója volna, de lehetetlen felszólalnia, mert fogadása van rá.

— Hogyan? Fogadás? Miféle fogadás?

Csak ezt a kérdést várja a báró s menten elkezdi mondani az alábbi epizódot. Nehezen megy neki, mert nem igen bírja horvát létére nemcsak a mi nyelvünket, de hebegő ember létére a saját nyelvét sem. Általában rossz elbeszélő.

Mindegy. Mi azért mégis vele beszéltesük el a saját dolgát.

«Az 1841-diki dietán együtt laktunk Pozsonyban az in kedves barátommal, a Majláth Gyuri-

val és Szemere Berczivel. Két tágas szobánk volt és egy közös Spanga szolgálta ki benünket.

Pompasan ildegeltünk magunknak. Derik ember, jó pajtas volt Gyuri is, Berczi is. Nagy szerepet vittek a dietán mind a keten, kiváltképen a Berczi.

Egyszer en izz megirigyeltem övék babérjait, megszolitok tehát magamat: te baró, milyen szíp volna, ha te is tartanál egy oratiót». Mire visszafelelek magamnak: «Ész kellene ahhoz, te baró.» «No bizony — mondok czáfolólag — ha nincs, hát kírek a Berczitől kölcsön» (ő is így szokta tenni velem, ha pénze nincs).

Szolitom is mángyart Szemerét félre:

— Berczikém, lelkem, csináljál te nekem egy beszidet.

— Nagyon szívesen, flam. Miről?

— Akármiről, de szép legyen . . . gyönyörű szép legyen.

— A milyen fülednek, szádnak tetszik.

Ugy is történt. Másnap ideadja nekem egészen elkészítve, bevágom szórul-szóra ézs elmondom harmadnap dietan. Jaj haj! Latni kelet volna a lelkesedist, csak úgy renget a terem a viharos tapsoktól s mint a menydörgés, úgy morajlott a «vivat, vivat». Maga a palatinus is nem győzte a fensiges fejivel bolingatnyi, hogy: valde bene, bravissimo.

Akor kostoltam teljes életemben először di-

csőséget. Mondhatom, édes maszlag. Szemeim ragyogtak, szivem hangosan dobogta.

És ebben a magasztos pillanatban csengeti elnök, is kirdezi dietatol:

— Kinek van valami ellenvetise, vagy iszrevétele?

Kevilyen nizek szét. Némán ültek helyeiken a követek is mozdulatlanul, mint szélcsendben a buzakalászok.

De nini! mit latom szemeimmel; ki kel fel? Hát a Szemere Bertalan! No ugyan mit akarhat ez a Berczi?

De nini! mit halok füleimmel. Valosag vagy megbolondultam. — azon kezdi, hogy:

— Tekintetes karok és rendek! A mit az előttem szóló elmondott, az elejétől fogva végig helytelen és alaptalan — csakugyan neki esik, tönkre czáfolja, összetöri a beszídemet.

De mar erre aztán én is dühbe jöttem, arczomat elfutotta a tűz.

— Ne higyenek neki, tekintetes karok és rendek — kiáltottam közbe — hiszen ő csinálta a beszídemet!

Lett erre nagy hahota, kaczagott mind az ötvenkét vármegye, kaczagott a palatinus is, én pedig megfogadtam magamban, hogy soha sem többet nem szonokolom.

HUNYÁK PÁL.

HA JÓL EMLÉKSZEM Szlatkovics a tótok legjobb poetája énekelte egyszer igen szépen a pipárol:

«Kicsi vagy, alig érsz egy garast vagy kettőt
Mégis a király is reád veti szemét».

Bizony ma is jobb volna a dohány monopólium ellen dalolgatni, mint hogy fölzavarják lelketlen izgatók a becsületes tót nép kedélyét és sokkal rosszabb hirbe keverik, mint a minő.

Még csak néhány évtized s velünk érzett ez az egész nép. Sem mi nem emlegettük a fehér lovat és a veres kantárt, sem ők nem hozakodtak elő vele: megfértünk egymással, pedig ugyancsak összebujtunk keskeny helyen: a türelem ösvényén.

Nekik is fájt a mi nekünk, poetáink és az övék is közös keserüségről daloltak, közös ideált dicsőítettek. Az idegen járom lerázása volt a nagy törekvés, mely a szivekben élt s mely a regényes erdők, hegyek között csengett szomo-

ruan. Szellő is azt sohajtotta, méla furulyasipban is ez a vágy sirt.

S most hogy le van rázva az idegen járom — az országháborító proletárok míg mindég ezeket a régi nótákat dúdolják a tót nép fülébe: rázza le már egyszer az idegen jármot!

Csakhogy most már ez az idegen járom nem az osztráké, hanem a mienk — magyaroké.

Van egy hangzatos «tót hymnus», viharos háborító. Elmondja meddig terjed az a hatalmas ország, mely az ő hazájuk. Bizony elér az a hires Tátrától a balti tengerig. Ural és a Kaukasz, a nemzeti hegyek. A Garam locsogó habjai a kékvizü Volgának felelgetnek. Az aztán a diskurzus.

A hymnusnak tetszetős dallama van, belopja magát a fülekbe s onnan talán később a szivekbe is.

De ez még nem minden, panaszunk se volna, ha csak ez a hymnus lenne.

Mert megtanulják ugyan, mint a hogy megtanulnak minden kellemes notát, azok a szálás szép legények s délczeg, szelid szemü leányok, kiknek az apáik még velünk csinálták negyvennyolczban a tábori tempót.

«Szeno szlama, Szeno-szlama».

(T. i. «széna-szalma» a szerint, amint vagy a szénás lábat vagy szalmásat kellett mozditani masirozás közben.)

Hát mondom megtanulják, de az magában véve nem volna valami nagy baj, az arzenikum sem öl kis mértékben beadva, hanem ez már aztán öreg hiba, hogy a nótának magyarázói is vannak, még pedig veszedelmesek.

Ez az agitator had pedig minden inkább, de nem lusta. Bejárják a falukat, érintkeznek a néppel, izgatnak, lármáznak, lelkesitenek, vérmes reményeket, beteges ábrándokat ültetnek a tótok szívébe, a minél pedig porhanyóbb földet, melancholikus nagy fantaziájú hegyi nép lévén, szinte lehetetlen találni.

Az agitátoroknak nagy segítségére vannak a papok és a néptanítók. Van ezek közt sok fanatikus bolond, a kiknek nem használ se rendszabály, se felvilágosítás, de még ez az én irkafirkám sem: ezeknek a vizkura kell csak, de a tulnyomó rész gazemberekből áll, kik azért hirdetik a panszláv eszméket, mert vagy a befolyásukat neveli, vagy ez a kenyérkeresetük: hát ezeket bizony jó volna az állam kenyérére fogni. Szegények vagyunk, de ez még kifutja számukra.

Hanem hát még az agitátoroknál is veszedelmesebb predikator a — rubel.

Mert a kit sem a hymnus el nem tántorit természetes gondolkozásától, sem az agitátorok, annak aztán megmutatják a muszka rubelt.

De már az ugy tud beszélni, hogy lehetetlen el nem hinni minden szavát.

Az orosz rubel csengőbb a nemzeti dalnál, a csalogató mézes szónál, az orosz rubel nagy szónok, a ki sohasem sül fel és a kit a süketek is meghallanak.

De már egy kissé hozadalmas is vagyok, tekintetbe véve, hogy tulajdonképen novellát írok erről a tárgyról és nem száraz értekezést.

Novellában pedig azt várná tőlem minden jóízlésű olvasó, hogy ne kapkodjam el a vezérczikkiró elől az ő pompás mondásait, hanem beszéljem el a magam históriáját, a mit kigondoltam, úgy a hogy tudom, aztán menjek isten hírével s hagyjam csendesen elaludni.

Jól van hát isten neki, elmondom az én Hunyák Pálom történetét, vagy is tulajdonképen az én történetemet Hunyák Pállal. Mert az nem mindegy!

Hunyák Pál, mint előre látható, tót ember és paraszt gazda egy felvidéki faluban.

Hogy honnan ösmerem én Hunyák Pált, a ki eddig még se nem volt követ, jelölt se, nem irt semmit?

Hát én Hunyák Pált onnan ösmerem, hogy mikor a nagybátyámnál voltam kétszer életemben (hat év előtt s most a mult héten), mindig a szomszédja a szóban forgó Hunyák Pál vitt el szekeren a vasutig.

Nem gondoltam akkor s utközben sem gondoltam rá, hogy én valaha nekrologot fogok

irni Hunyák Pálról, sem arra, hogy novellát (nem úgy nézett ki szegény pára az ócska báránybőr sipkájában és foltos halinában), mégis visszaemlékszem mind a kétszer, hogy miről beszélgettünk. Van azzal úgy az ember!

Különben intelligens egyéniség, kivált tótnak, és nagy méhész gazda.

Első ízben arról kérdezősködtem tőle: kinek szokta eladni a mézet s illetőleg a sejteket, mire ő így válaszolt: A tótoknak, uram! A tótok eljönnek a falunkba s megveszik jó pénzen.

— Hiszen kendtek is tótok, — mondtam nevetve, — hát miért beszél olyan lenézőleg a tótokról?

— Hát 'iszen mi is úgy beszélünk, — visszonzá némileg sértődve. — de mégis más az... még se vagyunk mi tótok.

Megvallom, valami olyan megnyugtató édes érzés csiklandozta meg a szívemet. Mintha valaki egy darabka czukrot harapna szét a vadalmában, a mikor bele vágja a fogát.

Most hat év után megint összehozott a sors Hunyákkal. Ezek a tótok soha sem öregszenek, épen olyan, mint azelőtt volt, csak a holmia kopottabb, meg a sapka.

-- No meg a fiam is megnőtt azóta, — mondtá Hunyák szabódva. — Mert neki sehogy se tetszett, hogy én nem találtam most másformának.

— Nos, remélem, hogy magyar szóra adja a gyereket, — szóltam, mivelhogy a fiára került a beszéd.

— Minek az neki? — felelte fanyarul. — Csak az anyai nyelv édes, a többi mind keserű.

— Ej, ej, Hunyák! Hiszen nem úgy beszélt valamikor!

— Mert bolond voltam. Mit tud az ilyen paraszt ember a világról mikor úgy tartanak a magyarok, mint a kutyát.

— No lám, Hunyák!

— A vér csak vér uram; soha sem válik vízzé. A kik egyforma vér vagyunk, egyformán érzünk. Egy vályog csak egy vályog. De sok vályog, sok ház.

— Hol tanulta ezeket a bolond dolgokat? Hunyák Pál sóhajtott.

— Az ilyen szegény paraszt szivben is lehet szabadság és honszeretet.

— Már hogyné lehetne . . . nagyon lehet.

— Valaha mienk volt az ország egészen: most ide szoritottak a kövek közé. A jó földet, az alvidéket a magyarok lakják és még adót se fizetnek: mi a rossz föld után is fizetjük.

— Ejnye, ejnye, Hunyák! Hiszen az adó a királyé s az egyformán vetteti ki minden alattvalóra.

Hunyák a fejét csóválta kétkedőleg.

— Nem lát a mi adónkból a király egy rossz

garast sem. A magyar urak elkártyázzák. Aztán gondolja meg az ur, hogy a tót négyszer annyi erővel, fáradsággal dolgozza be a földjét, mint az alföldi ember s mégis négyszer több terem annak.

— Ebből az következik persze, — vágtam közbe nevetve, — hogy az isten is a magyarokkal tart.

— Ugy van! Az is! — szólt keserűen, — mert ha nem velük tartana, már régen ugy lenne minden magától, mint a hogy lesz majd muszájból.

— Kitől hallotta ezt?

— Rájöttünk mindnyáján, — szólt Hunyák sötéten.

Elhallgatott. Én sokkal jobban. Elgondolkoztam ezeken a dolgokon, míg a Hunyák kocsijának kerekei egyre hurtyoltak a vérrel szerzett föld kátyuiban.

Te azonban ne gondolkozz el, nyájas olvasó, a Hunyák Pál beszédén . . . legyen ez te néked csak novella, mert ha nem annak keresztelném, hát el se olvasnád.

Megcsaltalak, mert jobban szereted, ha megcsálnak. Novellámnak igazi címét is csak ide hátul írom ki, hogy: Utazás Oroszország felé.

Utazás — még pedig gyorsabb lovakon, mint a Hunyák Pál két sárgája.

A JELÖLT TERMÉSZETRAJZA.

EGYETLEN jelöltről és egyetlen esetről lesz szó tisztelt olvasó, de olyan alakban, hogy minden jelölt benne legyen.

Hát mondjuk, hogy így történt — egy nap távirat érkezett a kis vidéki városkába. A távirat azt adta tudtul, hogy az országos képviselőjük az ünnepelt hazafi és szónok meghalt Nosza hamar koszorút, deputációt.

Megy a deputáció, eltemetik, s megindulnak a kombinációk: ki lesz az új képviselő?

E közben vidám vacsora van valahol, talán épen a polgármesternél, a ki már mindent elért, a mit ember elérhet (ugyanis királyi tanácsos), jelen vannak a kolompos emberekből is néhányan. Szóba jön a dolog. Végig jártatják eszüket az üresedésben levő országos nevezetességeken: kit lehetne, ki volna jó?

Egyik is mond valakit, másik is a «maradék emberek» közül. Így időközben nem igen lehet

turkálni az excellenciások közt. Ejh, nem kell a csont! Mit gondoltok urak, hátha jobb volna már egyszer magunk közül választani valakit?

De kit? . . . Katyódi Istvánt! Ugyan eredj vele, az már nagyon öreg, nem arra való. Hát Maranyai Gáborhoz mit szóltok? Az még nagyon fiatal. Nem rossz volna talán Szabó Ferencz? Az katolikus, a kálvinisták nem szavaznának rá! Legyen hát Tülök Sámuel. Arra meg a katolikusok nem szavaznának, mert lutheránus.

Addig hányják-vetik a helyi notabilitásokat, míg végre valamelyik rájuk Toporczy Jánosra.

Az ám, Toporczy János! . . . Az egészen derék ember. És tarokkozni is tud. Válaszszuk meg Toporczyt!

Ilyenformán megy az . . . másnap már fölkeresik Toporczyt a méhesében, a hol csöndesen szunyókál ebéd után a méhdöngés mellett.

— Tudod miért jöttünk?

— Tudom. Tarokkozni akartok.

— Nem egészen azért.

— No ugyan miért?

Valamivel komolyabb arcot vág a polgármester a szokottnál és előadja:

— Hát barátom, arról van szó, hogy mint jól tudod, meghalt a képviselőnk és most választani kell valakit helyette. Nem akarunk kapkodni ide-oda, hanem arra gondoltunk, hogy vállald el például te. Az idő igen rövid, mozogni kell. Ha

beleegyezel, hozzá látunk, lanceirozzuk a nevedet s a többi magától megy . . .

Toporczy, a derék, reális, igénytelen Toporczy ámuló szemeket mereszt:

— Engem? Képviselőnek? Hát az eszetek ment el? Hát érték én az effélékhez? Hát tudok én szónokolni, államügyeket megvitatni? Hát azt hiszitek ti, hogy én olyan szamár vagyok, a ki nem látom be, mekkora szamár vagyok?

Erre aztán megindulnak az ellenvetések: «de így, de úgy», Toporczy azonban nem enged:

— Egy szót sem többet. Hallani sem akarok erről.

Most hát már el van utasítva a jelöltség, de a hiúsági bacillus ott marad a jámbor, igénytelen Toporczy fejében. Este lefekvéskor, mikor a gyertyáját eloltja, mikor a papucsát leveti, eszébe jut az eset és még egyszer átéli, a mit a polgármesterék beszéltek.

. . . Csak egy szavamba került volna. Csak egy szavamba . . .

Éjjel oda álmodja magát az országházi zöld padokba . . . Ott ül előtte mind a nyolcz miniszter. Tisza most feláll, hozzá megy és kezet fog vele.

Toporczyt ez annyira meghatja, hogy föl-ébred . . . Egész nap gondolkozó, kedvetlen és izgatott . . . A hiúsági bacillus dolgozik, terjeszkedik odabent.

Másnap vagy harmadnap találkozik a polgármesterékkal a kuglizóban. De az egész multság untatja most, a szokott tréfák, kedélyeskedések ízetleneknek látszanak előtte. Szinte bosszantja, hogy oly hamar tértek fölötté napirendre, még csak elő sem hozzák többé a jelöltségét.

Ah, végre! A polgármester mégis tesz egy észrevételt:

— Ej, ej, János nem hittem volna, hogy olyan makacs ember vagy.

Toporczy szeme lángot vet, s hangja reszketeggé válik:

— Hát megmondom nektek őszintén, — suttogja bizalmasan, — nálam pénzkérdés az egész. Ez a kis vagyonkám van, magam szereztem, épen annyi, hogy nyugodtan, szépen megélhetek belőle, nem akarnám megapasztani.

— Hiszen, ha csak pénzkérdés, — kiált fel vigán a polgármester.

— Igenis, csupán pénzkérdés.

(Lám, a politikai készületlenség már nem akadály többé.)

Hanem rá is rohannak menten:

— Miféle pénzekről beszélsz te? Költségről, vagyonapasztásról. Kell is ide pénz! Garantírozom neked, hogy egy garasodba se kerül, ha nem akarod. Hiszen élő ember vagy, magad is tudod, hát mikor került itt a választás pénzbe?

— Épen ez! — folytatja érzékeny hangon,

— ti vagytok a legjobb barátjaim, ti ösmertek. Én egyszerű ember vagyok, de egy ambícióim mégis van: hogy ha mandátumot adnak a polgártársaim, hát adják bizalomból.

— Mit hát elfogadod?

— Ha gondoljátok . . . ha azt hiszitek . . . de kijelentem, hogy én egy árva garast sem költök.

A nagy elhatározás tehát megtörtént. Toporczy neve lanceiroztatik, mint a párt jelöltjeé, s megválasztása a helyi lap szerint több mint bizonyos.

A választás néhány nap múlva lesz s az első árnyéka, a mit előre vet, megjelenik egy szép reggel Toporczy nál a kortes képében.

— Tekintetes uram, azért jöttem, hogy valami korcsmát kellene bérelni nekünk is.

— Miféle korcsmát?

— Hát a hová gyűltekezni fognak a híveink.

— Hagyjon nekem békét. Nem akarok hallani se az effélékről.

— Én nem bánom, tekintetes uram, de akkor aztán magára tessék vetni, ha . . .

— Hát jól van no. A maga kedvéért megteszem, ámbár elvem ellen van. Menjen hát, beszéljen valyamelyik korcsmárossal.

Visszajön a kortes egy jó óra múlva, roppant megnyúlt arczczal:

— Mondtam ugy-e? Elkéstünk! Minden korcsmát lefoglalt az ellenfél.

Toporczy ijedten ugrott fel:

— Hát már most mit csináljunk?

— Nem tudom én, kérem alásan.

— Menjen, ígérjen nekik kettős árt.

A kortes kettős árt ígért a korcsmákért és megkapta, de másnap megint beállított Toporczyhoz:

— Megint baj van, tekintetes uram.

— No mi az?

— Banda kellene.

— Banda? Hát lakodalmat tartok én, vagy mit? Egy krajczárt sem adok, érti-e?

— Hiszen nem is kell, kérem alásan, mert már vége van, minden bandát lefoglalt az ellenfél, a Klupka Pistát, a Hörthy Gyurkát — még a malaczbandát is, a Kugyi Palkót. No még így se jártam a praxisom alatt — dörmögte fejvarkarva a kortes.

Toporczy izgatottan förmedt rá:

— Hát akkor mit áll itt? Fusson rögtön a sürgönyhivatalba és sürgönyözzön Szegedre vagy Szentésre, hogy a banda készen legyen. Bandának okvetlen lenni kell, akármibe kerüljön is. Érti-e?

Másnap még savanyúbb arczczal állít be a kortes:

— Mi baj van megint?

— Elvesztünk, tekintetes uram . . .

Toporczy elsápadt.

— Végünk van, tekintetes uram.

— Szóljon az istenért . . .

Az ellenfél fizeti a voksokat . . . Mind vele mennek az embereink.

— Lehetetlen, — hörgé Toporczy, — akkor hát mi is fizetünk . . . igen, fizetünk.

— Nem győzzük, tekintetes uram.

— Azt én jobban tudom, győzzük-e vagy nem győzzük. Meg kell lenni, punktum. Ha az egész vagyonom rámegy is.

Toporczy most már vesztegetni kezd és örülten pazarol.

A polgármesterek odajárnak a nyakára és takarékosagra intik:

— Okosabban bánj a pénzzel, János. Hiszen úgylis melletted a valószínűség ha nem költesz is olyan botorul.

Toporczy türelmetlenül üt az asztalra:

— Ejh, nekem a bizonyosság kell. Ti nem értitek az effélét. Nekem a képviselőség nem pénzkérdés.

A TÁLYAI SÖTÉT ERDŐBEN.

AZ ÉN NEVEM, uraim Vitkey Bálint. Egyébiránt nem ismeretlen név, annyit mondhatok. Olvashatták önök a képviselőjelöltek között. Ott ragyogott a nemzeti színű zászlókon s megrendelt, de ki nem váltott kortestollakon alkalmasint ma is olvasható lenne a tollkereskedőnél.

De nem dicsekedni akarok, uraim, oh nem, én panaszkodni akarok. Ki kell öntenem keserűségemet az önök alkotmánya ellen.

Igen, igen, mert daczára a nevemnek, én a becsületes cseh nemzethez tartoztam. Csehnek születtem, nevem is az volt, öt forintért változtatta meg Vitkeyre a belügyminiszter ő exczellenciája 9118,878 sz. alatt.

Hogy mikép származtam ide fiatalkoromban, mikép lettem lassankint magyarrá, hosszadalmas s ide nem tartozó lenne elbeszélni.

Egy banknak voltam tisztviselője. A bank megbukott s én foglalkozás nélkül maradtam. Nem volt több pénzem, mint kerekszámban két ezer forint.

Mit tegyek ezzel a kétezer forinttal. Megházasodjam, üzletet kezdjek, trafikot nyissak vagy korcsmát?

Barátaim azt tanácsolták, legcélszerűbb lesz ha megvászálom magam vele képviselőnek és azután házasodom meg.

Mert a képviselőség nőtlen embereknek nagy szerencse, nős embereknek nagy csapás.

Jó, — megfogadtam a tanácsot s elmentem a végrehajtó bizottsághoz, hogy adjanak nekem is egy kerületet.

— Szívesen — mondák. Legyen az öné például Hagymád. Jó lesz?

— Természetesen — feleltem.

Én egy kerületet sem ösmertem s engem sem ösmertek egy kerületben sem. Könnyű volt megnyugodni.

Azonnal irtak le a pártelnöknek, s én negyed napra megkaptam a jegyzőkönyvet a kijelölésről.

Magamhoz vettem a kétezer forintomat és elindultam a kerületembe oly boldogan, mint ahogy egy vőlegény megy a menyasszonyához.

Az indóháznál, ahol kiszálltam, bandérium fogadott. Nyolcz legény átkozott rossz gebéken. Egy torzonborz alak árvalányhajas kalappal beszédet intézett hozzám, melyet ezzel végzett be:

«Éheztünk, szenvedtünk eddig, de most már elérkezett boldogságunk napja. Üdvözöljük ezt a dicső napot, midőn körünkbe érkezni mél-

tóztatott. — Van immár kiért lelkesednünk. Éljen!»

A szónok Havas Péter uram kíséretét még két egyén képezte, kik közül Perbet Jánosnak hitták a soványabbikat, a másikat pedig Nagy Máténak, az egyik lábára sántított s a félszemére vak volt. Amaz a harmadévi restoráczióról datálódik, emez pedig a hat év előtti választásokról. Ily tulajdonok mellett, mindjárt gondolhattam volna, hogy drága ember.

— Tetszett-e zászlókat hozni? kérdé Nagy Máté a czeremóniák után, rám pislantva.

— Hoztam.

— Mennyit?

— Ötvenet.

— Hüm — szóla ő fitymálva — egy csöpp a tengerben. Után kell rendelni belőlük. No de ezeket is kiosztjuk ma.

— Helyesen van. Menjünk. Messze van az első falu?

— Mindjárt a szomszéd helység a Prikocs, — felelte Havas Péter. — Hanem hát nem addig a, előbb talán falatoznánk valamit. A hazafiságnak a legtermékenyebb földje a teli gyomor hi hi hi . . . lovak, lovasok kifáradtak.

Uzsonna következett az indóházi étteremben, melyet Nagy Máté rendelt meg bőkezűen s mikor fizetésről volt szó, hetykén kiáltotta a pinczért be.

— Hej Muki, hej, erre, erre! Ebben az urban rejlik az elégtétel!

Már mint én bennem. Fizettem, s elindultunk a kerület első faluja felé.

— Tudják-e az emberek, hogy jövünk? Kérdém izgatottan, a mint a falu tornya előbukkant a völgy-katlanból.

— Majd megtudják — szólt Perbet János.

No ez nem nagyon volt vigasztaló. — Egyre lehangoltabb lettem. Utközben Nagy Máté lajstromot csinált, hogy kik kapjanak zászlót s bemutatott nekem harmincz nevet.

— A mi embereink?

— Még nem tudarik — felelte.

— De hát zászlót mégis csak a mi embereinknek kellene talán adni.

— Hernyóból lesz a selyemgubó, tekintetetes uram. Jobban tudom már én azt. Csak tessék rám hagyni.

A faluban senki sem várt ránk, csak néhány utczagverek szaladott a kocsi után.

— Mihez kezdjünk itt? tudakoltam szorongva.

— Csak én rám tessék hagyni. Ha a malacz maga nem megy a kukoriczás szakajtó után, hát a kukoriczás szakajtó megy a malacz után.

Nagy Máté ezen hasonlata nem sokára világos kezdett lenni előttem, mert házról-házra mi mentünk a zászlóval s megkértük a lajstromon kijelölt gazdát: tűzze ki.

— Minden zászló mellé tessék átadásakor egy tizes banknótát csatolni. Mert ez a felső rongy ez itt a zászló, eme rud meg a nyele, de a tizes bankó a fogantyuja.

Savanyu arcot vágtam ehhez a multságához, de azért csak megfogadtam, harmincz zászlót és harmincz tiz forintost ott hagytunk, mire biztatólag jegyzé meg Perbet:

— No lássa az ur, ilyen a jó kezdet!

(Uram én istenem, milyen lesz itt a folytatás.)

Hanem most már menjünk más faluba, ott talán beszédet fogok tarthatni ha hallgatóság lesz.

— Ejh, gyerekség! vágta oda Nagy Máté, — a pénz beszél! Aztán nem is úgy megy ám az! Menjenek a tekintetes urék más faluba, de én most itt maradok hangulatot csinálni. Jó lesz?

— Bizony, úgy látszik, rámfér — szóltam szomorú mosolylyal.

— Én hát maradok. Éjjel megcsinálom itt a lelkeket s reggelre én is ott leszek. Hanem hát a hangulat pénzt kóstál . . .

— Mennyit adjak?

Nagy Máté mormogott valamit, számítani látszott az ujjain, aztán kibökte:

— Háromszáz forint.

A másik faluban épen úgy volt. Csakhogy ott megháltunk a falusi kántornál. Az az, hogy én háltam meg, mert csak engem hagytak feküdni, a bandéristák ettek-ittak és kurjongattak egész

éjjel, Perbet és Havas pedig hangulatot csináltak, mindenik kétszáz forinttal. Berugatták magát a kántort is. Éjfélkor bezörgetett hozzám a részeg gazember és fölköltött, hogy azt mondja, ő is hangulatot akar csinál. Neki is adtam száz forintot.

Reggelre megjött Nagy Máté. Káromkodott dühös volt, hogy a hangulat rosszul van megcsinálva, hogy nem ezt kellett volna mondani, ezt vagy azt: adjak neki nyomban kétszáz forintot, hogy a hangulatot kireperálja.

Kinyitottam a tárczámat és adtam neki. Hiszen hogyne adnék? Az itt elhelyezett husz zászló ott lengett a házakon. S van-e valami édesebb az én szívemnek, mint lengni látni a szép trikolorot, amint a szellő enyeleg vele s hol kitakarja, hol betakarja ezt a nevet: «Eljen Vitkey Bálint». Oh édes izgalom, elringató büszke érzés, melyhez képest a szerelem is semmi.

Hanem a tárczám átkozottul meglaposodott.

Már csak egy pár száz forintom volt a kétezerből. S ha jól meggondolom a dolgot, a diadalra itt ugyan nincs semmi nagyobb kilátás. Nem igen veszem észre, hogy szörnyen lelkesülnének mellettem.

Desperálni, habozni kezdtem.

— Hány falu van ebben a kerületben?

— Vagy husz — szólt Nagy Máté.

— Husz! Nem téved ön? — Mondám elsápadva.

— Husz vagy harmincz — felelte egykedvűen.

Seregeknek ura! Hisz ha minden krajczár tiz forintos bankóra változnék a zsebemben, akkor se maradna uti költségem haza menni, mire az utolsó falut elérjük.

— És ez mindég így megy? kérdém tompa elfojtott hangon.

— Igenis úgy megy elejente. Később aztán persze vastagabban kell csinálni.

Minden hajamszála az égnek állott s megérlelődött bennem a gondolat, hogy isten veled immunitás, képviselőség, isten veled, csillogó pálya, melynek eszméjén oly szeretettel csüggetem, ... itt legjobb, legczélsebb lesz megszökni s megmenteni ezt a pár száz forintot, ami még a zsebemben van; legalább nem válok legott földönfutóvá.

Igen igen, meg fogok szökni! Mert még ha volna is kilátás, pénz már nincs. S pedig másnap estefelé még két kortes csatlakozott hozzám, kik hangulatcsinálásra ajánlkoztak.

— Jó jó, — feleltem én, — nagyon köszönöm az urak szivességét és igénybe fogom venni — de most nekem haza kell utazni két három napra s megszakítani a körutamat a kerületben... Kedden vagy szerdán visszajövök.

— De abból semmi se lesz — felelt Nagy Máté. Azt úgy segítjen nem engedem.

— Roppant sürgős ügyem van ...

— Semmi se sürgősebb, mint a haza ügye — kiálta szemeit az égre emelve — a siker bizonyos, ha itt marad, a bukás több mint bizonyos, ha most elmegy. Nem nem! Nagy Máté becsületos ember és hazafi. Nem engedhetek ilyen csorbát az ország állapotjában.

Itt nem volt más mit tenni, mint valami jó hazugsághoz folyamodni.

Megmondtam nekik, hogy helyes, nem megyek hát haza, hanem át kell mennem mégis Sopronba, mert oda a postán pénzt küldtettem magam után — hát a pénzt csak nem hagyhatom ott, föl kell vennem, annál is inkább, mert a magammal hozott összeg nagyon fogyatékán van.

— Ez már igaz, ez már tökéletesen igaz — bólingatott Perbet János. Sopronba el kell menni . . .

— Hát menjünk, mondta Nagy Máté.

— Magam is elvégzem azt . . .

— No még csak az kellene, — pattant fel Nagy Máté — hogy én az én drága jelöltemet elhagyjam. Esküszöm soha!

— Én is megyek — zugott fel Perbet. Fogatni kell!

— Oh a hóhérok! sziszegtem.

Csakugyan felültek a szekérre. Nagy Máté mellém telepedett egy nagy kulacscsal, Perbet pedig a kocsishoz ült, magosan emelve az egyetlen megmaradt zászlót.

Igy indultunk el Sopronba a pénzért, a mely fájdalom csak a kortesek hitében existált.

Istenem, istenem, mit csináljak? Hogyan szabaduljak meg tőlük? Pedig milyen szépen volt kigondolva hogy Sopronban vasutra ülök és soha többé még a maradékom sem jön erre az átkozott vidékre.

Mit tegyek? Mi lesz velem?

Egy jó órai utazás után értünk csak falut. Nagy Máté célzásokat tett utközben, hogy ő szomjas. Ez adta meg nekem a mentő eszmét.

— Pedig lássa, Máté bácsi, meg nem állhatok itt, mert a postazás előtt akarok Sopronban lenni. Hiszen beláthatja. Hanem tudja mit. Maradjon itt hangulatot csinálni míg visszajövök. Itt van száz forint.

Az öreg gyanakodva nézett rám, de a száz forint nagyon csalogató volt.

— Nem lesz abból baj? motyogta habozva.

— Hát mi lenne; holnap délre itt leszünk a pénzzel, addig legalább csinál itt valamit . . .

— Jó, szolt egyet kacsintva a kocsma biztató czégérére, hanem ígérje meg kend sógor . . . már t. i. kend Perbet sógor, hogy vigyáz az urra, mint a két szeme világra . . . hogy meg lehessek nyugodva.

Leszállt a százassal s mi tovább mentünk.

Most már eltakarítottam egy akadályt, de Perbet uram még ott ül a magasra emelt lobogóval.

Isten segítségével ezt majd a következő faluban próbálom láb alól eltenni.

Elértük nemsokára Bogláróst, karcsu bádog tornyával.

Se én nem szóltam semmit, sem Perbet, hanem a mint átmentünk a falun, egyszerre megállítom a kocsit, mintha eszembe jutna valami.

— Este visszajövet itt akarnék meghálni, Perbet bácsi. Minek jönne kegyelmed Sopronba. Jobb lenne tán, ha itt várna be.

— Nem lehet, dehogyan lehet. Nem hagyhatom el. Nem volna illő dolog.

— No hát akkor legalább azt tegye meg, vigyen be egy czédulát a paphoz, hogy ide jövök hálásra s vigye egyszersmind ezt az ötven forintot pártbelieinknek, igyamak egészségemre. Addig itt megvárjuk a kocsival. Egy negyed óra az egész.

Erre ráállt Perbet, letette a zászlót a kocsiülésre és sietve futott át a kukoriczaföldeken a faluba a czeruzával írt sorokkal a paphoz, és az ötven forintos bankóval.

Mikor már egészen eltűnt a fák alatt, azt mondom a kocsisnak lihegve, dobogó szívvél:

— Akar-e husz forintot szerezni, földi?

— Akarok bizony, — mond az vigyorogva.

— Akkor hát elő azt az ostort, vágtsasson lóhalálban Sopron felé, de ugy, hogy a villám se érhesen utól.

Megindult a két ló, mint két veszett sárkány s a hegyeken, köveken úgy vitték azt a szekeret, hogy azt hittem, minden csontomat külön kell összekeresnem Sopronban.

Egy sűrű erdőségbe értünk, a tályai nagy erdőbe.

Megfogtam az előttem fekvő zászlót dühösen, körültekertem büszke trikolorját, hol a Vittkey Bálint név nézett reám busan, a nyele körül, azután megfogtam, magasra emeltem és roppant erővel behajítottam a legnagyobb sűrűségbe.

— Hajts, hajts!

Még hallottam, a mint a gallyak megrecszennek s dicsőségem édes jelvénye eltűnik zöld leveleik közt örökre.

Sopronban felültem a gyors vonatra és mikor a vasuti indóháznál Pesten kiszálltam, meg kellett nézni a zsebemet, kifutja-e a komfortabl, vagy csak a lóvonatu.

És mégis boldog vagyok, mert nem látom azokat a hóhérokat . . . oh azokat a hóhérokat . . . de nem vagyok képes tovább folytatni, mert megzsibbasztja kezeimet a düh s könnyeim zsilipjét kinyitja az elkeseredés az alkotmány ellen.

Pihenj, pihenj szegény Vitkey zászló ott a tályai sötét erdőben s rothadj meg a fák leveleivel őszkor.

S te vándor, ha arra jársz és megtalálod: ne nyulj hozzá az elátkozott rongydarabhoz.

A REHABILITÁLT VÁROS.

KORPONA városa kettőrül volt híres eddig: a borárul, melyet font számra árulnak télen ha befagy és egyik követjeröl (még a pozsonyi dieták idejében), a ki a „Halljuk, halljuk“-ra olyas valamit felelt magyarul, a mi a női olvasókra nézve latinul van.

Pedig hát történt ott egyéb is; mikor Bercsényi Miklós uram a bányavárosok felé közelednék, a korponai bíró, Krametz Mihály uram ő kegyelme, a helyett, hogy ellenszegült volna a vitéz generálisnak, eleibe méne a városi magisztrátus élén s két fehér ruhába öltözött deli szüz bíbor vánkoston vitte a város kulcsait.

Régi praxis volt ez Korponán. A városi árvaléánygyerekekből a tanács neveltette a csinos ábrázatuakat politikai czélokra.

Mert a város alá sűrűn kalandozó basák és bégek becsületes, jámbor férfiak valának, a kik rendszerint azt mondták ilyenkor:

— Vigyétek a kulcsaitokat a pokolba! Hanem a lányokat majd csak én viszem el a menyországomba.

Mert abban van a differencia az igazhivők és a gyaurok közt, hogy a gyauroknak valamennyinek egyetlen menyországot ígér az isten, a haláluk után, míg ellenben Allah minden mahomedanusnak már életében egy-egy külön menyországot engedélyez. A paradicsombeli, a tubafával, az már csak pótlék.

Hanem a generális Bercsényi nem úgy tett, mint a basák és bégek. Atvette a kulcsokat a vánkosról, meghallgatta Krametz Mihály uram dikcióját, azután elmondta neki, hogy mit kíván: husz társzeker kenyeret, öt szekér szalonnát, száz darab szarvasmarhát és négyszáz birkát; majd a bokrétát vette át a szüektől, de már ezektől azt kérdezte, hogy ők mit kívánnak?

A szőke (mert persze szőke volt az egyik) lesütötte a kék szeméit szemérmesen, a barna, a szebbik, fölemelte a fejét dacosan:

— Rendelje el nagyságod, hogy Korpona városa rendes orvost tartson.

— Talán beteg valaki? — kérdé a generális. A leány elpirult, de nem szólt semmit.

— Talán a szeretőd beteg?

A leány biczczentett a fejével:

— Hagymázban fekszik.

— Ezer ördög! — hökkent meg Bercsényi Miklós — csak tán nem uralkodik a hagymáz?

— Az most nekünk a legkegyetlenebb urunk — felelte a leány — s egyetlen orvos sincs a városban.

— Álljanak hátrább kegyelmetek! — parancsolá a vezér, aztán a barna leány felé fordult: Hát te neked fiam mi a kívánságod?

— Én pallosjogot kérek a városnak.

— Pallost? Mi végre? Kit gyűlölsz te olyan nagyon?

— Azt, akit olyan nagyon szeretek, aki megcsalt, aki elment a labanczokhoz, mert a kapitány felesége után bolondul, aki elárulta a várost s akinek a vérét szeretném folyva látni.

Bercsényi kérdőleg tekintett a magisztratusra.

— Miféléket fecsegnek ezek a gyerekek?

Krametz Mihály uram egész a derekáig hajtotta meg ravasz nagy fejét.

— Nem lenne pedig rossz méltóságos főgenerális uram. A halál megrégulázásának miatta.

— Hogy érti kegyelmed?

— Hogy a nemes város kezében legyen a hatalom, kiadni azokat a halálnak a pallos által, a kikre az nem vágyik s visszatartani tőle azokat a felcser által, a kiket a halál le akar kaszabolni.

Bercsényi mosolygott. Ő már alkalmasint, pedzette, hogy a pallos és a felcser voltaképen egy ugyanazon szakmában dolgoznak. Mosolygott,

de mégis teljesítette a szüzek kívánságát. Staféta ment a fejedelemhez a pallos-jog iránt s a tábori-orvosok közül egyet ott hagvott Korponának, maga a városban meg se szállván a hagymáz miatt, — a mi szerfelett inyére volt a magisztrátusnak. De iszen nagyeszü ember Krametz Mihály uram!

Egy-két hónap mulva megjött az okmány Sárospatakról: a jus gladii. Nagyra volt vele Korpona! Hogy fog ő most fittyet hányni Kör-möcznek, Selmecznek!

Alig várták, hogy előadja magát valami eset. Krametz Mihály uram türelmetlenségében már szinte maga izgatta az embereket:

— Hát már semmi se lesz? Hát már nem ölnek itt meg senkit? Aludtetej foly az ereitekben. Való is nektek a pallos, ti szamarak! Artányok nyakára keleti gyöngy.

Addig-addig zsörtölődék, türelmetlenkedék ő kelme, míg egy napon megjött II. Rákóczy Ferencznek egy parancsa, hogy miután a korponai bíró, Krametz Mihály, a fejedelem hadait bolonddátette a hagymáz nevü ragályos betegség áhírével, hogy azok onnan gyorsan elvonuljanak, árulónak tekintendő, birói székétől legott elmozdítandó léssen és miután Korpona városnak jus gladii adományoztatott, cito citissime a törvényszék elé állíttassék Krametz Mihály, hogy méltó bűnhődése legyen mindenek okulására.

No bezzeg, most már ki lehet próbálni a jus gladii. Az átkozott doktor, a kit Bercsényi ott hagyott, feljelentette a fejedelemnek az ártatlan szüzek szájába adott csalást, mely pedig annyiszor vágta ki már a nemes várost.

Hát mit telessenek? Összeült a tanács itélni a bűnös felett. Csupa jámbor mesteremberek, Meskó Ferencz a timár, Komár József a gyertyamártó, Cibulya József lakatos, Zwikkei György, Walter Konrád és az ujonan választott bíró Palojtay Kristóf.

Árulónak halál a díja. Világos a törvény, kimondták a halált rab Krametz Mihályra. Könynyü dolog eddig, de most jön már a borzadalmas része: a vér. Ehhez pedig nem voltak szokva, nem filiszternek való dolog az; Meskó uram mester volt az állati bőrök kikészítésében, Komár uram a faggyuval tudott bánni, de vérben csak az új bíró Palojtay Kristóf dolgozott volt, mészároslegény korában.

A halálítélet végrehajtása elől meghökölt valamennyi.

— Hiszen pallosunk sincsen! — ellenveték némelyek.

— De ha pallosunk volna is, hol vegyük hozzá a hóhért?

— Hát mi az ördögöt csináljunk? Ki vállalja magára az intézkedést?

— De bizony senki se bolond, hogy a fele-

sége meg a gyerekei meg se csókolhassák soha jóizüen.

Végre is hosszú tanakodás után, az lőn a megállapodás, hogy a vádlottat a tanács elé vették. A bíró felolvasta előtte a halálos ítéletet és a markába nyomta:

— It a szentencia, Krametz Mihály uram. Ezzel menjen kegyelmed vagy Kassára vagy Pozsonyba, a holott előmutatván a hóhérnak, ennek következtében törvényesen feje vétetik. Megértette kegyelmed?

Elment-e Krametz Mihály magát lenyakaztatni valamerre, a krónika nem kutatja, csak annyit mond szűkszavuan, hogy a fejedelem értesülvén a nevetségességéről, elvette vala Korpona városától a jus gladii, — mivelhogy azt maguk ereszték ki a kezükből, vele élni nem tudának.

Mіндеzt nagyon szégyenlette eddig Korpona városa, kétszáz hosszú esztendő óta, pedig talán egy szó sem igaz belőle, furfangos krónikások ráfogták; mindegy, ő maga mindent elkövetett, hogy idők moha befedje, hogy senki se tudja, évkönyveiben nyoma ne legyen, csacsogó poéták rá ne bukkanjanak.

De én mégis megtaláltam. Csakhogy olyan szerencsés pillanatban, mikor már nem Korpona városát teszi nevetségessé. Az ősmesékben az élátkozott csónakos kiugorhat a vizparton s az

marad bent a kalamitásban helyette, a ki ráült a sajkájára.

Korpona kimászott a komikumból: Akadt, a ki beült a csónakjába, a ki elvállalta tőle: a képviselőház.

Most készül számára a törvényjavaslat, hogy tagjai felett átadassék a jus gladii a kuriának. Életlen lévén a pallosa, de meg hóhérok hiányában is, kénytelen volt fejevétel helyett szabadon eresztetni annak idején Hoitsy Pált, gróf Széchenyi Pált és gróf Károlyi Gábort.

Okulván ezeken, épen úgy cselekszik vala, mint hajdan Korpona, kezébe fogja nyomni ezentul a vádlottaknak a házszabályokat:

— Menjetek gyerekek ezzel a könyvecskével a kuriához, az majd kitekeri a nyakatokat!

Váltig mondom én azt, nincs olyan bolondság a világon, a minek ne akadna utánczója. És végre is engesztelékeny a gondviselés. Kellett hogy a szegény Korponát is rehabilitálja valaki.

A BOÉR-LEGENDA GYERGYÓN.

VALÓSZINŰ, (sőt majdnem bizonyos) hogy valamikor fiatal ember volt Boér Antal is, sőt még gyerek is volt vagy ebben a században vagy az előtte valóban. No de most már felnőtt ember, már a hatodik országgyűlésnek (innen visszafelé a hatodiknak) ő volt a legöregebb embere, a megnyitáskor a korelnök s azóta is mindig korelnök, sőt (ellenkezőleg Réchy Tamással) egyre biztosabbnak érezheti magát ebben az állásában.

A hatodik országgyűlés! Mikor volt már az? A hatodik generáció előttünk! Ki látta már azt? Az uramöcsémék, akik mint korjegyzők környezték, a legfiatalabbak vagy aggastyánok már, vagy odakünn fekszenek a temetőben, szép fehér abrosszal betakarva télen, zöld selyemplannal betakarva nyáron.

Hogy lett, mi módon lett ilyen öreggé a képviselő ur, érdemes volna tőle megtanulni s ha tudnám, elmondanám, de hogy miképen lett képviselővé az öreg ur, azt is érdemes meghallgatni s azt én el is tudom mondani.

A hatvanas évek legvégén (ebben a században), Kincses Kolozsváron lakott Boér bácsi s meglátván egyszer egy szokmányos székely fuvarost, nyájas hangon kérdi:

— Hova való kee?

— Gyergyóba, instálom.

— No akkor éppen eltaláltam. Mondja meg kee a gyergyóiaknak, hogy tisztelteti őket az öreg Boér Antal, aki éjjel-nappal azon gondolkozik, hogy kellene Gyergyót talpra állítani.

Vagy elmondta az üzenetet a fuvaros vagy nem, az ő lelke rajta, ha el nem mondta. Boérnak mindegy volt, másnap a reggeli sétájánál megint talált a piaczon gyergyói embereket.

— Hej, mondják még otthon a gyergyóiaknak, hogy van itt Kolozsváron egy hű emberük az öreg Boér Antal, aki ha térdig koptatja is lábát, nem nyugszik, míg Gyergyóból nem csinál valamit.

S így ment ez nap nap után, hetekig, havakig, egész esztendőig. Minden gyergyói székelyt megállított az uton, mindeniktől megüzente:

— Tiszteli a gyergyói népet öreg Boér Antal. Ébren, alva csak ő rájuk gondol öreg Boér Antal. Nem pihen, nem nyugszik, míg urrá nem teszi a gyergyói népet.

Szivárgott át az üzenet a csendes Gyergyóba. Az egyik is hozta, a másik is hozta. Hol itt gyult ki, hol ott s ment, vándorolt mint a bolygó fény.

Egyik megtoldotta, a másik általgyurta s szállt-szállt fülbül fülbe, hogy él Kolozsvárott egy öreg ember, bizonyos Boér Antal nevü, Gyergyó jóltevője, aki pártfogásába vette a szegény székelyleket s nagy fényre emeli a tartományt. Áldja meg az isten jártában keltében.

Ez látta, az látta, Farkas Mihály uram beszélt vele, Bory Mihálylyal kezet fogott (s azóta minden arannyá válik a kezében). Látta Dénes Péter, látta Köllő József és még nagyon sokan.

Legendák támadtak róla. Fonókban orsók pergése mellett, künn a pasztortüzeknél regéltek a csodálatos kolozsvári emberről, aki Gyergyót nagygyá teszi.

Igy néz ki, úgy néz ki. Hosszu szakálla van, nagy hatalmas ember, mint a mesés Toldy, aki fákat tép ki könnyedén az egyik kezével.

Nem igaz, nincsen hosszú szakálla, alacsony zömök ember inkább, csak a szemében ragyog valami csodálatos fény.

Mind, mind több köd vette körül az alakját. S egyre nőtt, nagyobb lett.

— Majd meglássák kendtek, hogy egyszer csak el fog jönni.

S azontul várni kezdték

. . . Ekkor jön, akkor jön! Hófehér paripán, aranyos ruhában.

S ha valami baj volt, ha felhő tornyosult Gyergyó felett, azzal vigasztalta magát a székelység:

— No semmi, él még az öreg Boér!

Ki légyen, mi légyen, fürkészsze kutatták, hogy emeli ki Gyergyót fénylő uri polczra, a fantazia köpüjéből ezer aranyos szárnyu méh rajzott ki.

Hát ugy van az, hogy egy barlangban rop-pant kincseket talált ő kelme s a szellem, aki a karbunkulus kövekkel töltött hordón ült vala, így szólott:

— Vedd átt Boér Antal, de a felét oszd szét a gyergyóiak közt!

Nem így van! Másképp van! Ne fecsegienek kendtek előre. Minden kitudódik, ha egyszer, talán már nem sokára ide toppan Boér Antal.

S lön, hogy a harmadik esztendő végével egyszer csak azt a hírt kezdték hordogatni a kolozsvári fuvarosok Gyergyóba:

— Tisztelteti Gyergyót öreg Boér Antal és hogy ő jön el majd ide követnek. Hogy valaki másnak oda ne igérjék.

— No, csak az kellene!

Uj fuvarosok uj hirrel jövének:

— A következő héten itt lesz Boér Antal.

— No az isten hozza!

Néhány nap mulva Kocsy Pál kiáltotta el keresztülmenet a falvakon.

— Holnap utnak indul öreg Boér Antal. Holnapután itt lesz.

Hej megmozdult erre minden élő lélek. Talpra most székelység! Most mutassuk már meg, hogy

fogadja Gyergyó az ő jótevőjét! Öltözzetek fehér ruhába leányok! Üljetek szaporán nyeregbe legények!

Igy jött be Boér Antal Gyergyóba, ahol nem volt se ismerőse, se nexusa s meglett 1872-ben képviselő oly lelkesedéssel, hogy Rothschild se birt volna összehozni ellenébe tiz vokсот.

Ha a székelynek két esze van, három van Boérnak. S három ember eszéhez, három ember kora illő, méltányos járandóság.

A PETŐFI-KERESŐK.*)

Akik engem meglátogatnak itt a szerkesztőségben, azok jól tudják, milyen rideg mogorva szobám van: szürke falak, rajtok semmi disz, csak a Petőfi és a Jókai arczképe, az asztalon egy csorba lámpa, egy fekete tintatartó és egy crème-szinü koponya öblös szemüregével és kivicsoritott fogaival. (Valamelyik a fiuk közül egy cigarettát tett a szájába.)

De a koponya nélkül is (melyet három forintot vettem dr. Török Aurél egy szolgájától) oly barátságatlan volna ez a szoba, hogy a világon a legalkalmatlanabb mulatságos tárczák kigondolására.

Pedig okvetlenül ki kell gondolni. Mert mindent inkább, csak olyat nem, a mi megtörtént.

Négy évig irtam csupa nem igazat és soha sem czáfolt meg senki. Egyetlenegyszer irtam igazat a trónörökös konferenciájáról és mindjárt jött a dementi.

Merengve törtem fejemet a pislogó lámpa mellett, mit irjak olyat, a mi ne legyen igaz, de

*) Azon actió befolyása alatt iratott, midőn Dr. Török Aurél Petőfi csontjait kereste a félegyházai csatatéren, a Jókai leírása nyomán.

annak látszassék; vagy olyat, a mi igaz legyen, de ne látszassék annak (mert tertium non datur) — midőn megzörren a koponya harminczkét foga s az orr helyén támadt galambtojásnyi alakulyukon át a következő hang tör elő:

— Majd diktálok én a tekintetes urnak.

(Nem lennék igaz ujságíró, ha egy tárcza sujettől megszaladnék, még ha egy halottól jön is.)

— Kicsoda maga?

— Én, kérem alásan, egyszerű koponya vagyok.

— De hát ki volt azelőtt?

— Én a fehéregyházi borbély voltam, instalom, Tóth Andrásnak láttak, de isten csodája, hogy még eddig meg nem konfundálódtam, mert amióta koponya vagyok és az orvosi műtermekben szerepelek (megfordultam én már, kérem, tiz helyen is) a tudós doktor urak közül mindenik mást süttött ki felelem. Az egyik fiatal leány koponyájának állit, a másik öreg térfiének. Nem tudnak azok semmit. Hányszor gunyolódtunk mi e miatt fölöttük a koponyatársaimmal.

— Hát mit akar diktálni?

— Lássá, én már vagy két hete nézem itt a tekintetes urat, amint az ujságot csinálja, néha amikor kedvem van, bele is nézek a közleményekbe . . . Mondhatom, csupa haszontalanságok! Jogászugyülés, . . . kultur egyesület . . . majd a kremseri találkozás . . . Nevetséges! Csak egy találkozás van uram! Mikor a koponyák találkoznak ide át

— Ön nagyon sötéten fogja fel a dolgokat.

— Csak az igazat mondom. Önök a műveltséget, az ismereteket terjesztik. Hát mi az? Önök az embertejeket bélelik. S a halál kiszedi ezt a bélést a koponyákból... De ez mindegy! Ezuttal arról akarok önnel beszélni, a mi engem legjobban botránkoztat meg a közlemények közt.

— Mi az?

— Azt ujságolják egy idő óta, hogy a dr. Török Aurél fel akarja ásatni a segesvári elesettek sírját s ott a koponyák közül felösmerni és haza hozni a tekintetes Petőfi urét. Igaz ez?

— Igaz.

— Hát ez lássa, nem megy. Miért nem hagyják pihenni a szegény Petőfi urat? Minek rontják el azt a szép mithoszt, hogy eltűnt, ki tudja hova, ki tudja mikor...

— Birni akarják a csontjait.

— Az teljességgel absurdum — szólt a volt borbély — mert lehetetlen lesz felösmerni. Hátha más koponyát hoznak el helyette?

— Hát az se lesz baj — mondám.

— Mit, nem lesz baj? Hogy mondhatja azt? Hát tudja azt az ur, mi minden történik ideát minálunk? Elmondok önnek egy esetet. De előbb rágyujtok erre a cigarettre, ha megengedi.

Siettem tüzet adni a fecsegő koponyának.

«Vagy négy éve annak — kezdé lassu mesélő hangon a koponya — dr. Farkas László

dolgozó szobájában több csontok között hanyódtam; voltak ott uj és ócska csontok, amiket a nagy népszerűségű fiatal doktor görcsövön vizsgálgatott. Mi csontok ezalatt kedélyesen diskuráltunk egymás közt. Az a téma volt szőnyegen, vajjon igaz-e az, hogy föltámadás lesz.

«Bár csak ne lenne!» — sóhajtott fel erre egy ősrégi hátgerincz.

«Ki maga?» — kérdeztem kíváncsian.

«Én egy orosz muzsik voltam» — felelte busan.

«Nem értem magát, hogy nem kívánja a föltámadást.»

«Nekem nagyon alkalmatlan volna az — szólt siránkozó hangon — mert a csataterőről, ahol el-
estem, elvitték a koponyámat lengyel hősnek.»

— Nos, mit szól ön ehhez? Ennek a hátgerincznek igaza volt. Ebből nagy konfuzió lesz a feltámadás napján. Ezért mondom én, hogy a Török ur terve nagyon szerencsétlen s azonfelül szörnyen impraktikus. Mert vegyük fel, hogy semmit se hoznak haza: az akkor fiasko. Vegyük föl, hogy nem Petőfit hozzák haza Petőfinek: ez akkor botrány. S végre vegyük föl, hogy magát Petőfit hozzák haza, — de akad-e olyan magyar ember, aki azt elhiszi nekik?

Kezdtém magamat megadni félig-meddig.

— Mond valamit Koponya bácsi.

— Azért hát legjobb lenne, — folytatá rettenetes gúnynyal s ugy rémlett, mintha az állkapczáit hahotára nyitná, — ha mindjárt két koponyát hozna haza Török ur; egyet a Petőfi gyermekkorából, egyet pedig a férfikorából.

— Lasabban egy kicsit Koponya uram, — vágtam közbe, — most jut eszembe, hogy ön alkalmasint nem olvasott mindent. Tudja mit mondott Jókai? Hogy Petőfinek valahogy keresztbe volt növe egy foga s hogy ő arról a fogról megösméri Petőfit.

— Huh huh — ^{süvített} az én koponyám — de bizony olvastam. Hiszen épen ez az a mit le akartam diktálni. Ide hallgasson uram. Emlegettem már önnek, hogy borbély voltam Fehéregyházán épen a forradalom idején. Petőfi a csata előtti napon az officínámba jött s földagadt arczczal panaszolta, hogy a foga fáj. Elővettem a szerszámot s miután megvizsgáltam a fogait, egy rántással kihuztam a legrosszabat — épen azt a keresztbe nőtt fogát.

— Ezer villám! Ez nagyon fontos adalék! szóltam felugorva.

— Üljön vissza kérem és legyen szives azt becses lapjában közzétenni a nevem alatt. Hátha abba hagyják a keresést.

— Sőt éppen ellenkezőleg. Hisz most már a fog helyéről fognak ráösmerni Petőfire.

— Lári fári. A keresztbe nőtt fogról sem

ösmertek volna rá. Jegyezze meg, hogy a halál országában az Egyformaság a király! Sőt a legtöbbször még az olyan ismertető jelek sem érnek semmit, melyek fölött a halálnak nincs ereje. A bonczterem szolgálától halottam, hogy mikor a régi váczsi uti temetőt szabályozták, kiásván a sírokat Megyeri csontjait mindenáron meg akarták találni. Nem látszott nehéznek, mert tudva volt, hogy a barátjai az ő egyenes kívánságára egy tele boros palaczkot helyeztek melléje a koporsóba. Hát csak a palaczkot kellett megtalálni: az lesz a biztos jel. És képzelje mi történt? A sok száz sir közül hármat ástak fel olyat, a melyikben boros palaczk volt... Hüm! Valaha vigabban temették az embereket! Biz az én anyjukomnak is eszébe juthatott volna!

— Ön tehát azt gondolja...

— Én azt gondolom, uram, hogy Petőfinek bizonytalan lévén, nemcsak a halálozási helye, de a születési is, a késő utókor még el sem találja hinni a létezését, kivált ha ehhez még hozzájárulnak majd a hamis csontok is.

— Igen, megeshetik — hebegtem, megadva magamat, — kétségbe fogják vonni, hogy Petőfi létezett.

— De egyre mégis jók Töröknek a hamis csontok — vigyorgott a koponya — hirdetni fogják, hogy ő létezett.

Hűs széláramlat erősen becsapta kívülről a nyitott ablaktábláimat. Fölocsudtam a phantasmagoriából s borzongva néztem szét.

A koponya ott állott a szokott helyén mozdulatlanul, a cigaretli most is a szájában, de meggyújtatlan s én könyökömre nehezelve, félig álmódoszon firkálgattam a papirosra mindenféle krix-kraxokat, olyanforma önkénytelenséggel, ahogy egy gondolatnélküli ember szokott, ha íráshoz fog.

Mindössze három sorom volt készen az egész tárczából.

Biz az elég esetlenül kezdődött. A következő három sor volt:

«Jókai noha nem keresett, mégis talált egy csillagot az égen.

Most a földben keres egyet.

De hátha épen ez az, amit az égen talált?» ...

A NINIVEI KORMÁNYBIZTOS.

SEMMI sem szaporább a kormánybiztosoknál. A fű csak akkor nő, ha esők vannak. A kormánybiztosok attól is nőnek, ha esik, attól is, ha szárazság van. Így árvíz-biztosok, amugy inségügyi biztosok. Annnyira szaporodnak, hogy az ország lakosait bizvást két osztályba lehet sorozni: kormánybiztosok és nem kormánybiztosok. Valamint az élettelen tárgyakat is meg lehet jelölni mint kormánybiztosságokat vagy mint nem kormánybiztosságokat. A töltések, sáskák, selyembogarak például kormánybiztossági objektumok. A cserebogarak nem. Vannak kétes tárgyak is, mint például egy odvas fa, vagy egy hegy. Az odvas fákról és a hegyekről nem hallottunk eddigelé, hogy kormánybiztosaik volnának. De ez is csak addig lesz, míg a hegyek a szaporulat kedvéért rá nem adják magukat a tűzokádásra.

Egyébféle kormánybiztos ellenben bőven található hazánkban. Van már villa-kormánybiztos, filloxera kormánybiztos, borászati kormánybiztos. Vannak ismeretlen folyamok és patakok, ismerős

kormánybiztosok keze alatt, és vannak ismerős nevű folyamok ismeretlen nevű kormánybiztosokkal.

Az ember feje szinte gőzölög tőlük. Mindenütt látja őket — a hol nem kell lenniök. Vannak faültető kormánybiztosok és tövisirtó kormánybiztosok, s még sincsen minden betöltve, mert kormánybiztosokat irtó kormánybiztosok is elkellenének.

Lassankint beleszokik az ember s minden ebből a szempontból tekint. A levegőt, a felhőt, a napot, a szeleket az egész mindenséget. A mint tegnap is fölnéztem a szabadélvü körbe és nem találtam ott senkit (még Urbanovszky se mutatkozván a láthatáron), kivettem zsebemből a bibliai történetet, mivel satoros ünnep lévén, a kis fiamnak vittem haza, leheveredtem egy divánra s elkezdtem belőle olvasni «Ninive városának történetét,» melynek itt adom a hiteles szövegét:

Jón. I. II. III. IV. Rész

Ninivé felette igen nagy város vala, mellynek a' kerületi három napi járó föld vala. De ennek a' városnak a' lakosi istentelen emberek valának, és az ő gonoszságok mind az égig fel-hata. Parantsolá azért Jehovı Jónás Próféának, hogy menne Ninivébe és azokat intené a' megtérésre. De Jónás nem fogadá a parancsolatját, hanem hajóra ülven, szalad vala. A miért az ég nagy szelet küldött utána, a mely a hajót végelromlással fenyegetné.

Megrémülvén ezért a hajósok, sorsot vetének, ki legyen bűnben közülök és a sors a hajó oldalában aludó Jónásra esik, kit fölkölte a kormányosmester, mondván, hogy a sors ráesett. Ő pedig akkor megvallá gonoszságát, engedetlenségét, sőt azt is tanácsolá magának, hogy ötöt a tengerbe vetnék, és így meg fogna a tenger tsendesedni. Megragadván azért Jónást, ki-veték a' hajóból a' tengerbe és azonnal meg-szünék a' tenger az ő háborgásától. Készített vala pedig a gondviselés egy nagy halat a' tengerbe, a melly Jónás Prófétát mindjárt el-nyelé; és vala Jónás annak a' hálnak gyomrában három nap, és három éjjel. Kialta azért Jónás ez ő nagy szorultságában, és keserűségében az Urhoz. Parantsola azért ő Felsege a hálnak, hogy Jónást sérelem nélkül a szárazra ki vetné. Midőn tehát Jónás meg-szabadult volna, elméne Ninivébe és ott kiabálá az utcán, hogy a város negyven nap mulva elfogna sülyedni. Midőn pedig annak a városnak lakosai penitenciát és böjtöt tartának vala, a mennyei hatalom elváltoztatá a gonoszt és Ninivé városát nem veszejté el.

A próféta ekkor a halált kívánta magának a miért prófétziája be nem teljesedik immáron, s ebben a nyughatatlanságában annak okáért kimenvén a városból csinált magának künn a mezőkön egy hajlékot, hol az alatt élne; míg meglátná mint lenne a városnak dolga. Midőn pedig a nap a Jónás fejét megsütötte volna, nevele ottan egy tököt, mely felfutván a kunyhójára, a maga leveleivel árnyékot tartá. De ennek folytán támadt vala egy féreg, a mely minekutánna a töknek tövét megrágtá volna, a tök elhervadott. Jónás tehát ismét a halált kívánja vala békétlenségében stb.

* * *

Csodálatos, az örök szép történet, a mint elolvastam, nem tette rám a régi hatást. Az istentelenség szállott-e meg, vagy a klub atmosphaerája okozta-e, (mert hiszen harmadfél száz mameluk lehellete kóvályog e termekben), hogy eszem rögtön átgyurta a dolgot a mai kaptára s Jónást nem voltam képes valódi prófétának venni, hanem ugy tetszett nekem egy perczre, bizonyosan az ördögök incselkedése folytán, hogy Jónás voltaképen senki egyéb, mint egy képviselőtársunk, a ki kormánybiztosi minőségben küldetett ki Ninivébe.

Ugy, ugy! Hiszen az egész történet ismerős tegnapiól-tegnapelőtről.

Lássuk csak realis világításban.

Hogy im Ninive lakosai rosszkodának, az ur maga elé hivatja a diplomata hírben álló Jónást:

— Hallod-e próféta! Leutazol azonnal Ninivébe, megfékezed és megtérited ott a lakosokat hozzám.

— Milyen minőségben menjek? — kérde Jónás.

— Mint a mennyei kormány biztosa.

— És milyen hatáskörrel? (Bizonyára ezt se mulasztotta el Jónás megstipulálni.)

De vagy a hatáskör nem volt innyére, vagy az állás, lehetséges az is, hogy mint szenvedélyes poseur csak taktikázott, midőn rendre emelé a kifogásokat.

- Számot kell vetnem körülményeimmel.
- El kell menned, Jónás!
- De meggyőződéseim elveim...

Ilyenformán szokás ez, mert a ki sokra tartja magát, azt mások is sokra tartják — s ebből áll az igazi politika.

De a világ gondviselője nem tágitott.

— Akarom, tehát menned kell.

— Legalább gondolkozási időt kérek uram.

A gondolkozási időt megkapta Jónás, de lelke az engedetlenségre hajlott. Vakmerő daczolási viszketeg lakta szivét, vagy meglehet, nem lakta egyéb, mint egy kis taktika. Ha elfogadom a verebet, a tuzokok a többi prófétáknak jutnak. Fölszáll tehát egy hajóra, hogy kikerülje a Ninivébe való kiküldetést. Egyszóval elment utazni.

De a mennyei kormány haragra gyulad a frondeur ellen és nagy szelet küld a hajó után, mely paskolja a hullámokat, hogy azok paskolják a hajót, hogy a hajó fölzuduljon Jónás ellen. (A mennyei kormány is sok indirekt eszközzel dolgozik).

A hajó népe elrémül s kutatja az égi haragnak okozója ki légyen. Jónás próféta ravasz ur egy kicsit, a mint kiveszem a történetből, alvást szinlel a hajó egyik oldalában, teszi magát ártatlannak és közömbösnek, de mihelyt rájön a kormányos-mester, hogy ő miatta dühöng a zivatar, egyszeribe belátja, hogy teljesen egyre megy már,

akár tagadja a dolgot, akár nem, tehát beáll bátor és önfeláldozó embernek:

— Igen is hajósok, én vagyok az ok. Ne keressetek mást! Opoziczióban voltam az ég ellen s innen a menydörgős vihar ellenem. Tiértetek, a népért halok meg, mert nem akartam lemenni Ninivébe a várost megsemmisíteni.

(Meg vagyok róla győződve, hogy egy kis demagóg azt se sajnált a próféta ur ezen beszédétől, melyet én nyilván phantáziám segítségével is csak kivonatolok.)

Volt «halljuk, halljuk» képzelem, de «éjjezés» nem igen lehetett, mert Jónás imígyen folytatta:

— Azért hát ne sokat tanácskozzatok jó hajósok, (látta, hogy eszök ágában sincs tanácskozni) fogjatok meg és dobjatok be egyenesen a tengerbe, hogy lecsendesedjék.

Hát persze, mert a hajón nem maradhatott s egyebüvé úgy se dobhatták.

Jónás ur igazi typusa volt az eszélyes oportunistáknak.

A hajósok átnyalábolták és behajították a tengerbe. Hurrah! A tenger nagyot loccsant s mindenki azt hihette volna, hogy a Jónás próféta földi kariérja be van ezzel végződve. Neur lesz már ebből soha kormánybiztos! De nem az történt. A mennyei gondviselés egy nagy halat küldött, a mely hirtelen elnyelte a prófétát.

Ott volt szegény a hal gyomrában három nap és három éjjel, míg végre a harmadik éjszakán beadta a derekát (ott ugy se lehetett többé kiegyenesíteni) s felfohászkozott a mélységes tenger fenekéről az Urhoz, hogy immár nem leszen többé opposziczióban. Még elég szívósság volt tőle. (Helfy egy napig se állta volna meg ebben a halban.)

A mennyei gondviselés megparancsolá rögtön a halnak.

— Vesd ki Jónást a partra sértetlenül.

A hal nem is tett semmi ellenvetést. Még tán örült is rajta, hiszen nagyon alkalmatlan lehetett neki így elemésztenül.

Jónás tehát újra akzióképes lett s most már elvállalta a hivatalt. Ment meg sem állt Ninive városáig, hol is erősen rájlesztett a nemes városra, szerte kiabálva az utcákon.

— Negyven nap múlva el fog a várostok süllyedni ti gazemberek!

A ninivei lakosok legott a jobbik eszűkhöz nyultak ez erélyes föllépés következtében s folytonos imádkozásokkal és alázatossággal sikerült a gondviselést kiengesztelniök.

Tudtukra adatott égi jelekben a «kegyelem.»

De a lakosok nem elégedtek meg ezzel. Ujra felfohászkozának:

— Mit ér nekünk a kegyelem, ha Jónás a nyakunkon marad. (A kormánybiztosok denique már akkoriban se voltak népszerűek.)

Jónás ezalatt szintén nem pihent. Tele volt panaszokkal, duzzogással: hogy őt a mennyeiek dezavualták.

Természetes, a hivatalos tekintélye meg volt csorbitva. Ha egyszer kimondta, hogy Ninive elsülyed negyven nap mulva, hát tessék már most elsülyeszteni! Az, hogy a város megtért, megjavult azóta, neki semmi. Az ő tekintélye az első dolog, nem a közügy.

Látta ebből a mennyei kormány, hogy a Jónás állása tarthatatlan ezentul; de bizonyos tapintattal kellett a dolgot elintézni. A hivatalos tapintatot tehát nem most találták föl itt a klubban; örök az; a világ kezdetétől való.

Míg a dolog elintézése függőben volt, Jónás kihurczolkodott a városból (nyilván az utcái kraváloktól tartott) s egy hajlékot csinált magának kinn a sivatagban. De a már említett tapintatnál fogva a gondviselés oly tikkasztó nyári hőséget bocsátott ama helyre, a minő még soha se volt; mintegy megakarván adni Jónásnak a módot, hogy: «éghajlati és egészségügyi tekintetből» beadja lemondását.

De Jónás nem akarta a dolgot elérteni. (Ilyenkor a próféták is nagyon nehéz fejüekké válnak.)

Hanem a helyett fogta magát, elültetett a hajléka mellett egy tököt, mely felfutván hatalmas indáival és széles leveleivel a kunyhóra, lehetőleg hűvösen tartá azt.

De a mennyei hatalom se pihent. Tromfra tromf! Hirtelen küldött egy férget, mely a tők gyökereit megrágtá és az árnyékot adó levelek elfonyadtak.

Ez már aztán annyira világos intés volt, hogy Jónás is észrevette magát s nehéz szívvél kiszakadt belőle az a bizonyos «saját kérelem».

Ez volt az első kormánybiztos működésének története.

Jónás próféta megérdemli, hogy föltedezve benne az első kormánybiztost, ha már a hal gyomrából is kijött, én is kivegyem őt az ezer év előtti ködből, és az azóta mesésen elszaporodott kormánybiztosokat egy ős apával ajándekozzam meg, ki sokban hasonlított hozzájuk és sok praecedentet teremtett a számukra.

Csak épen, hogy a napidijait nem birtam a biblia történetből előhámozni.

A HOLT KORTES.

Az 1884-iki általános választások idején egy felsővidéki választó kerületbe küldött a végrehajtó bizottság, megmutatván azt nekem a mappán:

— Erre van! Jó hely. A földesurak elpusztultak, kihaltak. Bajt nem esinélhatnak. Tedd magadat érintkezésbe az illetékes faktorokkal! Ugy! De kik ott azok az illetékes faktorok? Mindenki a Wrbovszkyakat mondta.

Igen a Wrbovszkyak! Irij a Wrbovszkyaknak! Gentleman-ok. Hű pártemberek. Azok utba igazitanak, hasznodra lesznek. Azoknak a kezében nyugton lehetsz, mintha a Szűz Mária kötényében volnál.

Irtam tehát a Wrbovszkyaknak. Wrbovszky senior (Wrbovszky Albert) felelt, hogy a párt szava az isten szava, (szerette a nagy mondásokat), ha a párt kívánja, meglesz. S ha ő egyszer felköti a kolompot, akkor le se köti addig, míg a győzelem harsonája el nem némitja a

kolompolást. Azért hát tegyem magamat érintkezésbe az illetékes faktorokkal és jöjjenek föl, ő majd a vasuti állomásnál vár, hogy a kastélyába vigyen, mely a főhadiszállás lesz, minthogy éppen a kerület kellő közepén fekszik.

Jó jó, de miféle illetékes faktorokat emleget még? Kikkel tegyem magam érintkezésbe?

Ezt a delphibeli üzenetet is legott megértették az irástudók és farizeusok:

— Ejh, hát ezek az illetékes faktorok azok a szép zöld hasu forintosok. Milyen naiv vagy. Végy a tárczádba vagy huszezer darabot belőlük s megvan minden.

Egy szép májusi napon elindultam s a vasutállomásnál csakugyan vártak rám a Wrbovszkyak. Három barátságos vidám kinézésű tót nemes. Az egyik hórthorgas, hosszú szakállal nagy lábakkal. Ez a gazda. A másik tagba szakadt borotvált képű legény. Ezt úgy nevezték egymásközt «a hadvezir», (Quietált hadnagy volt a Mamula ezredből) a harmadik volt Szaniszló, szőke, czingár, pápaszemmel. Ez a tudós. Ez egy tót könyvet adott ki Turócz-Szent-Mártonban a «Maticza» betűivel, a melyben összeszedte a Vágh-menti várak regéit.

Noha még soh se láttak, a Wrbovszkyak barátságosan rázták meg sorba a kezemet.

— No az isten meghozta tégedet. Csakhogy itt vagy bruder. Hadd nizelek a szemed köze,

mert te fogod viselni a mienk képünket ezentul. Hat sak ülj fel pajtás a családi hintóba. Ide csücsülj mellém!

Nagy veszekedett özönvizi bárka volt a családi hintó. Ami vas volt rajta, azt megette a rozsa, a bőr részeket befogta a penész, a czimerek lekoptak, lepattogtak.

— Ez egy ereklye — mondá Wrbovszky Szaniszló. Ebben ültek hajdan a híres Illésházyak. A szépséges Illésházy szlecsinkák! Ugy nézd meg ezt a hintót barátocskám! Az Illésházyaktól kapták Czoborok, Czoboroktól kapták Vilóczyak. Csupa nagy hirtű, nevezetes familiák. Ezekről a Vilóczyaktól kaptuk mi. Tőlük való a jószágunk is. Most a Wrbovszkyakat hordja a hintó. Igy megy a világ barátocskám

— Valakit kifeleddél tudós. Istenemre kifeledded a legfőbbet — szolt bele a «hadvezir» Wrbovszky Kázmér.

— Kit? Mit? — dadogta zavartan a tudós. A tyúkokat? — Nos aztán? Hát azok is laktak benne.

— Szamár vagy Szaniszlausz. A Mária Teréziát felejtetted ki, akit ezen a hintón vitt a Czobor (közel atyafi nekünk) kirándulásra a lietavai várba.

— Az már igaz! rikkantott közbe Szaniszló, vidáman. A felséges asszony rajta ült istenemre. S most a követünket visszük, hip-hopp hurrah.

— Vivát! kiáltá a hórihorgas Albert s kivette zsebéből a szilvoriomos butykost. Igyál barátom. Mert nagyon jó.

Aztán egy kis vászon zsacskót vett ki a másik oldalzsebéből, mely tele volt mindenféle apró gyökerekkel:

— Szopogass hozzá ezekből!

— Hát ez mi?

— Hogy mi? Ez a repka, barátom, a híres repka. A tót manna. Egy igazi tót nagy urnak még a holta után is tesznek a szájába ilyet, hogy a másik világon szopogassa. Az Illésházyak, Vilóczyak is mind repkával vannak eltemetve. Becsületesemre mondom neked. Ej haj, hogy te a repkát nem tudtad. Biz isten, már ezért is érdemes volt idejönni.

A lovak (négy igas lovacska volt, bizony rosszul néztek ki szegények) könnyen, vigan koczogtak a regényes völgyben, hol a Vág csorog barna sziklák, regényes várromok között.

A tudós rágyujtott egy szelid melancholikus tót nótára, mely ugy cseng-bong a csalódásig, mintha francziául volna:

Kacska na Deliné

Kacser vodu pijé!

(A kacska a völgyben ül,

A kácsér mellette vizet iszik.)

Estefelé érkezünk a dúczos bádogtornyos kastélyba, mely nem forgott ugyan kacsalábon,

mint a mesebeli kastélyok, de a szél ki s be járt a fedélen, néhol a falak repedésein is besüvitett. Az érczkakas, mely a torony tetején lehetett valamikor, most egy Bachus markába volt nyomva, aki a csirkéket volt hivatva elijeszteni az udvaron elültetett palántáktól.

Bent a teremben vacsorával várt bennünket a gazdasszony, jó kecske-tokány párolgott a tálban és burgonya metélt.

Kedélyes vidám hangulat uralkodott:

— Csak egyél barátocskám. Aztán majd kipihened magadat. Reggel korán felkelünk és szét-nézünk a kerületben valami alkalmas ellenjelölt után. Mert az az első?

— Mit beszélsz? Ellenjelöltet keressünk? Hiszen nem bolondultam meg.

— Jól van jól amiczenkó, de a kerület se bolondult meg. Ha én most elveszem előled ezt a palaczk veres bort és csak ezt a fehér palaczkot hagyom meg — hát hogy választhatsz te akkor a borok közül? Egyből nem lehet választani. Igaz-e testvér?

A hórihorgas Albertnek ezt az okoskodását teljes lehetetlenség volt megczáfolni.

Korán lefeküdtünk. Az ódon kastély bal-szögletébe vezetett a «hadvezir», egy kétágu szarvas-agancsból készült gyertyatartót hozva előttem.

— Ez lesz itt a te szobád! — szólt, egy kor-

hadt tölgyfa ajtót felnyitva előttem. Ez a legjobb szoba a kastélyban. Ez volt valamikor az Illés-házy Anna hálósobája. Talán épen ez volt az ágya! Valami bolondot ne álmoldj!

Ezzel elől eresztve, letette a gyertyát az éji asztalkára s magamra hagyott.

El voltam fáradva, csakhamar levetköztem, lefeküdtem és eloltottam a gyertyát, jól bezárva előbb a szobaajtót, mert sok pénz volt nálam.

Alig szenderedhettem egy rövid órát, midőn egy árny suhanását éreztem. Mintha nesztelen léptekkel járna, lebbenne valaki.

A hideg futott végig a hátgerinczemen, s fölnyitottam a szeméimet.

— Hej hó! Ki az?

Az alak ott állott a szoba közepén, a holdvilágnál kivehettem, mert a holdvilág besütött az ablakon a leeresztett zsalun keresztül, állott mereven, rám szegezve a kísérteties üveges szeméit, éreztem hideg, fagyos tekintetét, de csak egy sóhaj volt a felelet.

Felugrottam az ágyban, ijedten kapva az éji asztalkán álló gyufatartóhoz; volt még bennem annyi lélekjelenlét, hogy meggyújtottam a gyertyát.

A borzadály futott át. Jéghideg izzadságcsöpek verték föl a homlokomat.

Egy magyar ruhás vitéz állt a szoba közepén. Zöld atilla arany zsinórral, hosszú szőke rizporozott haj, mely czopfba végződött a hátán.

Vörös magyar nadrág, sárga szattyán csizmák.
Valóságos középkori dalia

Keresztet vetve magamra, fogvaczogva da-
dogtam:

— Dicsértessék a Jézus Krisztus!

De az alak nem felelt semmit. Csak ott állt
mereven, mozdulatlanul, a tekintetét rám szegezve.

Kilelt a hideg, reszketni kezdett minden por-
czikám, a paplan alá bujtam, lelkemet az isten-
nek ajánlva. Egy darab idő múlva kitekintettem
a paplan alól s ime ott áll még. Borzasztó sze-
mei rajtam függnék.

De már ez félig se tífá. Kiugrottam az ágy-
ból s egy rántással felszakítottam az ajtót, a folyo-
sóra rohantam.

— Jaj jaj! — kiáltám torokszakadtából.

A kiáltásra előjött Wrbovsky Albert háló-
sapkában, hosszú vérvörös hálóköntösben.

— Mi bajod pajti? Kérdé kedélyesen. Mi
bajod?

— Kisértet van a szobában.

— Ugyan ne bolondozz! Lehetetlen az.

— No gyere nézd meg.

Benyitott a szobámba s elkaczagta magát:

— Nincs itt fiam egy lélek sem!

Csakugyan nem volt ott senki. A gyertya
égett, a szoba üres volt.

— Nem alszom itt a szentnek se.

— Ahogy tetszik. Adhatok neked más szobát.

Wrbovszky nem ellenkezett, legott adott szobát az épület innenső szárnyában s én egész nyugodtan alhattam reggelig.

Korán reggel már ott volt a szobámban mind a három Wrbovszky, a szilvorummal és a repkával.

— Halljuk, hogy rosszul aludtál barátocskám?

— Meghiszem azt. Nem állnám ki százezer forintért azt az éjszakát még egyszer. Élőszememmel láttam azt a tulvilági urat.

— Képzeldöl!

— Meg mernék esküdni a feszületre.

— De hát hogy nézett ki?

Leirtam tetőtől talpig, mire megszólalt Staniszlauz a tudós.

— Lelkemre mondom, az a Vilóczy Gáspár.

— Ne beszélj!

— Matykó Matykó! kiáltá Wrbovszky Staniszláv kinyitva az ajtót, mire becsoszogott az ugynevezett kulcsár, egy hajdani érsekujvári nyereggyártó.

— Tessék parancsolni!

— Menj föl a padlásra Matykó és hozd el a családi képek közül a Vilóczy Gáspárét, Dominus Gasparus de Vilóczot!

A kulcsár műértő képpel távozott s egy negyedóra mulva előczipelte a képet.

Csoda volt ez! Még egyszer megdermesztett. Szakasztott az én éjjeli látogatóm volt. Zöld

dolmányban ugyanazokkal a meredt szemekkel, azzal a czopffal, azzal a hajjal.

— Ez csodálatos! mondám s minden hajam szála az égnek állt.

— Hm! szólt a hadvezir! Ez Vilóczy Gáspár, a leghiresebb kortes a mult századból. Ez csinálta itt azelőtt a viczeispánokat és a követeket. Omnipotens volt! Egész legendák vannak a dolgairól.

— Jó jó, de mi közöm nekem hozzá?

— Hallgass bolond. Ez igen jó jel. Az öreg minden követválasztáskor előjön és megmutatja magát azoknak, a kik meglesznek. Előjön a járandóságáért.

— Miféle járandóságért?

— Mert ő is leszavaztatja a holt lelkeket.

— Miféle holt lelkeket?

Wrbovszky Albert fölnevetett.

— Csirke vagy fiacskám. Hiszen én csak jobban tudom. Én vagyok a választási elnök. A kormánypárti jelöltre mindig leszavaznak nálunk a holtak is. Ezek teszik ki a többséget.

— Az ördögbe, az mégis furcsa! Hogy egy holt kortest is foglalkoztassunk.

— Pedig annak meg kell lenni. Ha innen akarsz mandátumot, tartsd magadat az itteni hagyományokhoz!

Másnap éjjel megint előjött a kísértet (pe-

dig már más szobában aludtam) ugyanazon ruhába volt öltözve s újra rám mereszté a szemeit.

Kivettem a tárczámat és kivettem az éji asztalkára három ropogós ezrest, aztán a paplan alá bujtam fogvaczogva.

A kísértet közelebb lépkedett hozzám, (jaj, most mindjárt végem van) begöngyöltem magam a dunyhák közé; mire megint kitekintettem, már nem volt ott se a zöld dolmányos levante, se a három ezer forint.

Becsületes, szerény kísértet volt. Nem jött el azontul többet.

A választásnál meglettem nagy szavazat-többséggel s kíváncsian kértem Alberttől, az elnökömtől, a tiszteletemre rendezett diadalmi banketten:

— Valld meg öreg, igazán szavaztak rám holtak is?

— Becsületemre mondom. Mintegy háromszázan.

— Nem is sok! A holt kortes elég olcsón liferálja a voksokat!

Sztaniszlus rám nézett szemrehányón.

— Mit gondolsz — Vilóczy Gáspár gentleman volt és az marad a holta után is.

Itthon Pesten azonban kinevettek a kíséreties esetemmel.

— Bolond vagy hékás! A Wrbovszkyak nagy

kozákok, leföztek. Ott minden szobában csapó ajtó van. Valamelyik felöltözött a zöld dolmányos ös kosztümjébe s kivette a dézsmát a pénzedből. Mert így szépen megmeszélhetik az embert és mégis megmaradnak gentlemenek és pártoszlopok.

